

ЗАБАВНИК

22. I 1988. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА L • 400 ДИН. • БРОЈ 1882

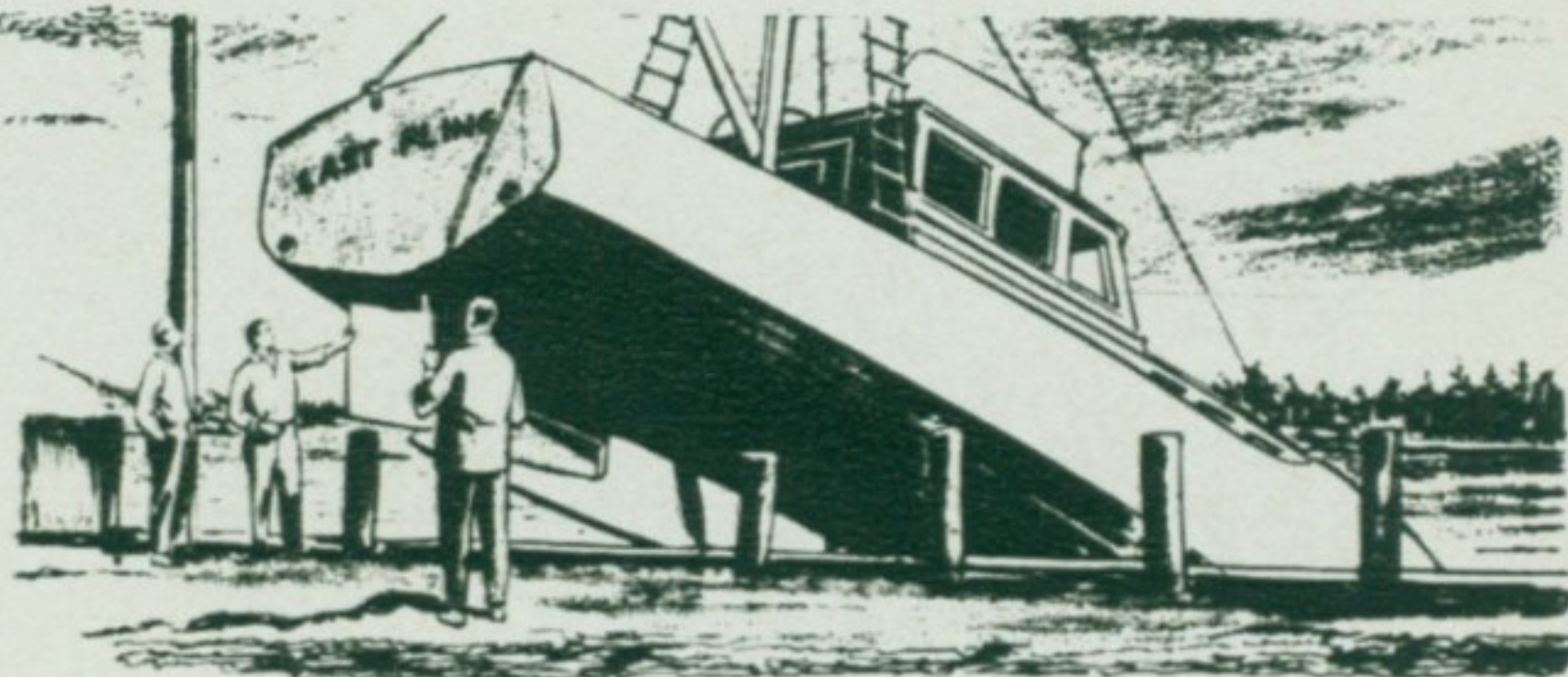
КРАЉ ХЕНРИ VIII (ВЛАДАО ОД 1509-1547)

ПРВИ ЈЕ ПОЧЕО ДА НОСИ ЗУМ-
БАНЕ ЦИПЕЛЕ ЗАТО ШТО ЈЕ ПА-
ТНО ОД ЖУЉЕВА. ОВАКВА МУШ-
КА ОБУКА БИ-
ЛА ЈЕ У МОДИ
СВЕ ДО ДРУГЕ
ПОЛОВИНЕ
17. ВЕКА.

У УРЧАМА

У КАПЕЛИ ХАБСБУРГА,
У БЕЧУ, ЧУВАЈУ СЕ
СРЦА 54 ЧЛАНА ОВЕ
КРАЉЕВСКЕ ПОРОДИ-
ЦЕ КОЈИ СУ СЕ У
ТОЈ КАПЕЛИ
ВЕНЧАЛИ.

ЈАХТА

КОЈУ ЈЕ 1954. ГОДИНЕ УРАГАН ИЗБАЦИО
КОД ВЕСТПОРТ ПОИНТА У МАСАЧУСЕТСУ
(САД) ЗВАЛА СЕ „ПОСЛЕДЊИ ЗАМАХ“

Кралица ноћи

ЗОВЕ СЕ КАКТУС
КОЈИ ЦВЕТА У ПО-
НОЋ И ИМА ТА-
КО ЈАК МИРС
ДА СЕ ОСЕЋА И НА
УДАЉЕНОСТИ ОД
800 МЕТРА.

ДОН ФРАНСИСКО АНТОНИО СЕА

(1770-1822)

ПОСТАО ЈЕ
ПРОФЕСОР
ПРИРОДО-
ПИСА НА
УНИВЕРЗИ-
ТЕТУ У
БОГОТИ
(КОЛУМБИЈА)
КАДА ЈЕ
ИМАО
16 ГОДИНА.

НА КОЈЕ СУ
СВИРАЛИ ВРА-
ЧЕВИ СА ТИ-
БЕТА МОРАЛЕ
СУ ДА БУДУ НА-
ПРАВЉЕНЕ ОД
БУЋНЕ КОСТИ
ДЕВОЈКЕ ПЛЕ-
МЕНИТА РОДА
КОЈА ЈЕ УМРЛА
У 16. ГОДИНИ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

● ● ● египатски вајар Ролан Ба-
ланди, који тренутно живи и ради у
Паризу, у мермеру из Караре овеко-
вечно је познати амерички аутомо-

бил „кадиллак“. Његова скулптура
дугачка је шест метара, висока два и
по, а биће пренета у Њујорк и из-
ложена у једном музеју.

● ● ● прошла година протекла је
у знаку Вука Караџића, па није ни чу-
до што су се неки заљубљеници у
компјутере запитали зашто на екра-
нима и принтерима нема ћирилице.
На њихово задовољство овај задатак
решио је електроинжењер Драган
Пантић, сарадник Центра за перма-
нентно образовање Института за нук-
леарне науке „Борис Кидрич“ у Вин-
чи.

● ● ● према неким прорачунима
од појаве аутомобила, па до данас
ово превозно средство однело је 25
милиона живота, више него сви рато-
ви нашег столећа.

● ● ● највећа депонија смећа у
Европи налази се у Геранцану, крај
Милана. У овом граду на северу Ита-
лије свакодневно се скупи чак 1200
до 2000 тона разних отпадака, а за
годину дана од тог силног смећа мог-
ла би да се направи пирамида висока
триста метара.

● ● ● Италијан Клаудио Бероти,
житељ града Трента, због брзе вожње
кажњен је са 216.800 лира. Пошто је
Берти био уверен да је неправедно

кажњен, узео је колица, у њих по-
трпао 35.000 металних новчића од 5,
10, 20 и 50 лира и отишао у полицију
да свој дуг одужи.

● ● ● у Сједињеним Државама
однедавно се продаје нарочити бу-
дилник у облику лоптице за безбол, а

кошта 35 долара. У одређено време
будилник почиње да звони, а тај не-
пријатни и продорни звук може да се
прекине само на један начин – ако се
лоптица зграби и хитне на зид.

● ● ● да краве дају више млека
ако слушају музику то је већ познато,
али да ове животиње имају префиње-
но ухо и изграђен укус откривено је
тек недавно. Наиме, научници са уни-

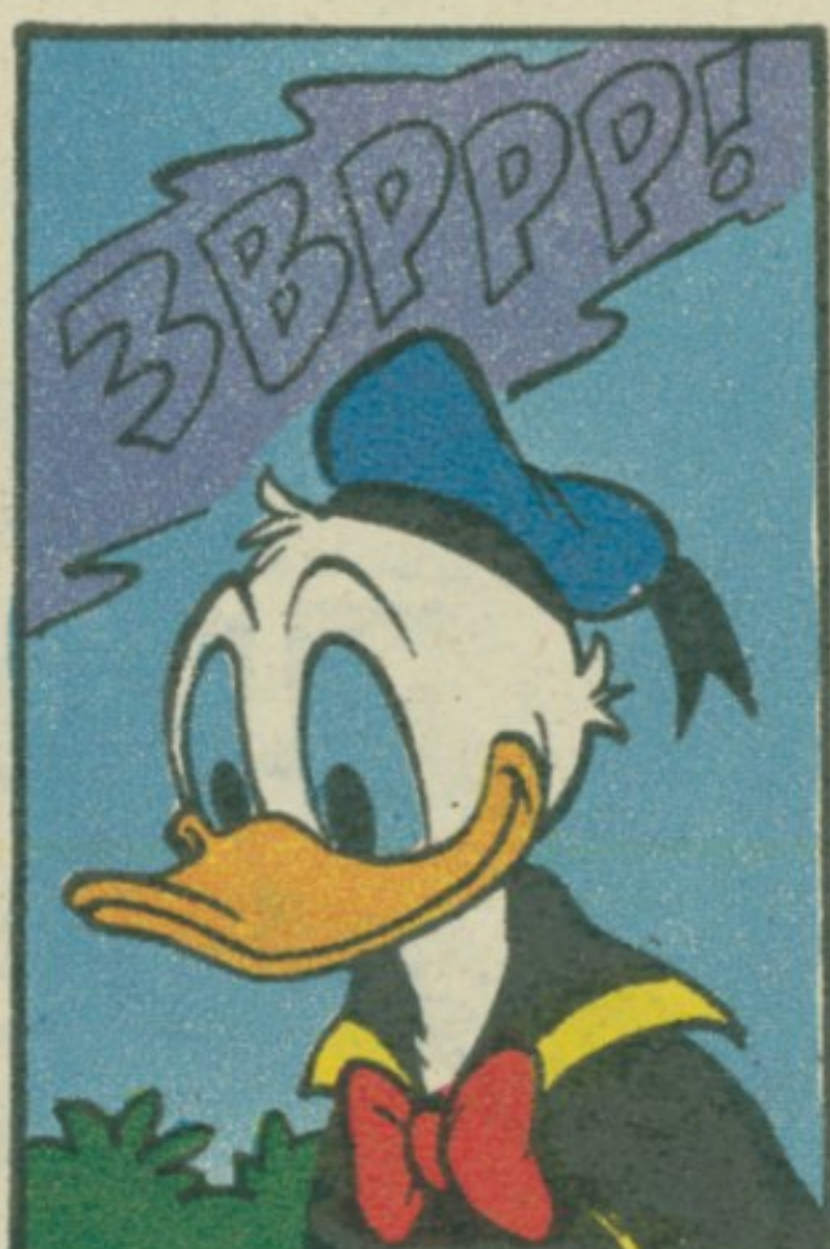
верзитета Медисон у држави Вискон-
син установили су да краве дају 5-10
одсто више млека кад слушају сим-
фонијску музику. Али, ако им се пус-
ти рок то ће их изнервирати па ће и
млека бити знатно мање.

● ● ● Јапанци су пре неколико
месеци у продају пустили малу ком-
пјутерску пећницу за хлеб. Довољно
је да домаћица у одређене преграде
сипа брашно, со, воду и квасац, а ос-
тало ће пећница урадити сама. Она
меша, меси, прави векне и, наравно,
пече.

● ● ● крај новозеландске обале,
на око 1.000 метара под морем откри-
вена је нова врста животињина овал-
ног облика, највероватније сродника
јежева. Ова створења која су добила
латинско име *Xyloplax medusiformis*
живе прилепљена за дно, немају ни
усни ни анални отвор, па храну упија-
ју кроз кожу.

WALT
DISNEY

ПАПА ПАТАК

КАКО ЈЕ ЊЕГОШ „ВОЈЕВАО“ У АУСТРОУГАРСКОЈ УНИФОРМИ

(или 175 година од рођења творца „Горског вијенца“)

У ЛАЗАРЕВО

Владика
Петар II
Петровић
Његош
после
смрти
није
имао
мира

тио шта све може да снађе човека на таквим висинама?! Јер, ако Турци, за свога вакта, нису успели да стигну на узвисину спрам које су пирамиде фараона „малене гомиле камења“, Аустријанцима није требало много времена.

После тродневних жестоких борби застава „црно-жуте“ монархије завијорила се на врху Ловћена 11. јануара 1916, три месеца после пада Београда. Фрања Јосип, „цар царева“, желео је да контролише Боку которску и у њој изгради најлепшу и највећу луку на јужном Јадрану. Његови поданици су хтели још и више: да на Ловћену подигну споменик својој победи, висок тридесетак метара. Чак је расписан и конкурс на коме је победио пројекат сликара Марка Рашице.

Главна сметња била је црква и у њој кости Његошеве. На Цетиње, митрополиту Митрофану Бану, стигла је наредба да се „овај пренос има извршити између 12. и 13. августа“. Узалудни су били протести и нада да ће и овај непријатељ поштовати светињу. Четворица црногорских угледника, да се кости не би оскрнавиле, пристали су да, уз надзор високих аустријских државних и војних лица, учине „најсрамотнију ствар у историји“.

Сведок догађаја др Лазо

Томановић оставио је, ваљда за наук потомству, запис који, укратко препричан, изгледа овако. Тачно у подне ка Ловћену су кренула два аутомобила, за њима камион са војницима и ковчежићем. Мада је црква била стално затворена а кључ у Цетињском манастиру, нашли су је отворену и похарану. У том грозном чину Томановић је нашао утеху да су четворица војника били људи из наших крајева и, запањени непримерним вандалством, врло пажљиво обавили посао. А поп Симо Мартиновић је кост по кост увио у памук и положио у ковчежић.

Намерно одуговлачећи читав посао, стигли су на Цетиње после десет часова увече. Мрак им је био велики савезник јер су, кад се у народу прочуло, уследили жестоки протести. Зар у светињу да се дира?! Али сила бога не моли, важило је и тада. Био је то тек почетак Његошевих путовања после смрти.

Ћутња

Дванаестог августа увече Сунце је западало налик на зажарену бомбу. Аустријски војници размилели су се по околним логорима. Испод

Грудобољи није било лека. Последњег дана листопада 1851. тридесетосмогодишњи владика, самртнички блед, обратио се брату и окупљеним сенаторима: „Мила моја браћо! Ево сам вам дошао на ждријело вјечнога дома... Ја оћу да ме са'раним у ону цркву на Ловћену...“.

Савременици су забележили да се, после тих речи, брат Перо узбуни: „...А ко ће те носит' на Ловћен, него да те са'ранимо овдје у цркви и близу нас...“. Љутити владика запретио је проклетством и ишчупао реч да ће они који остају одржати реч.

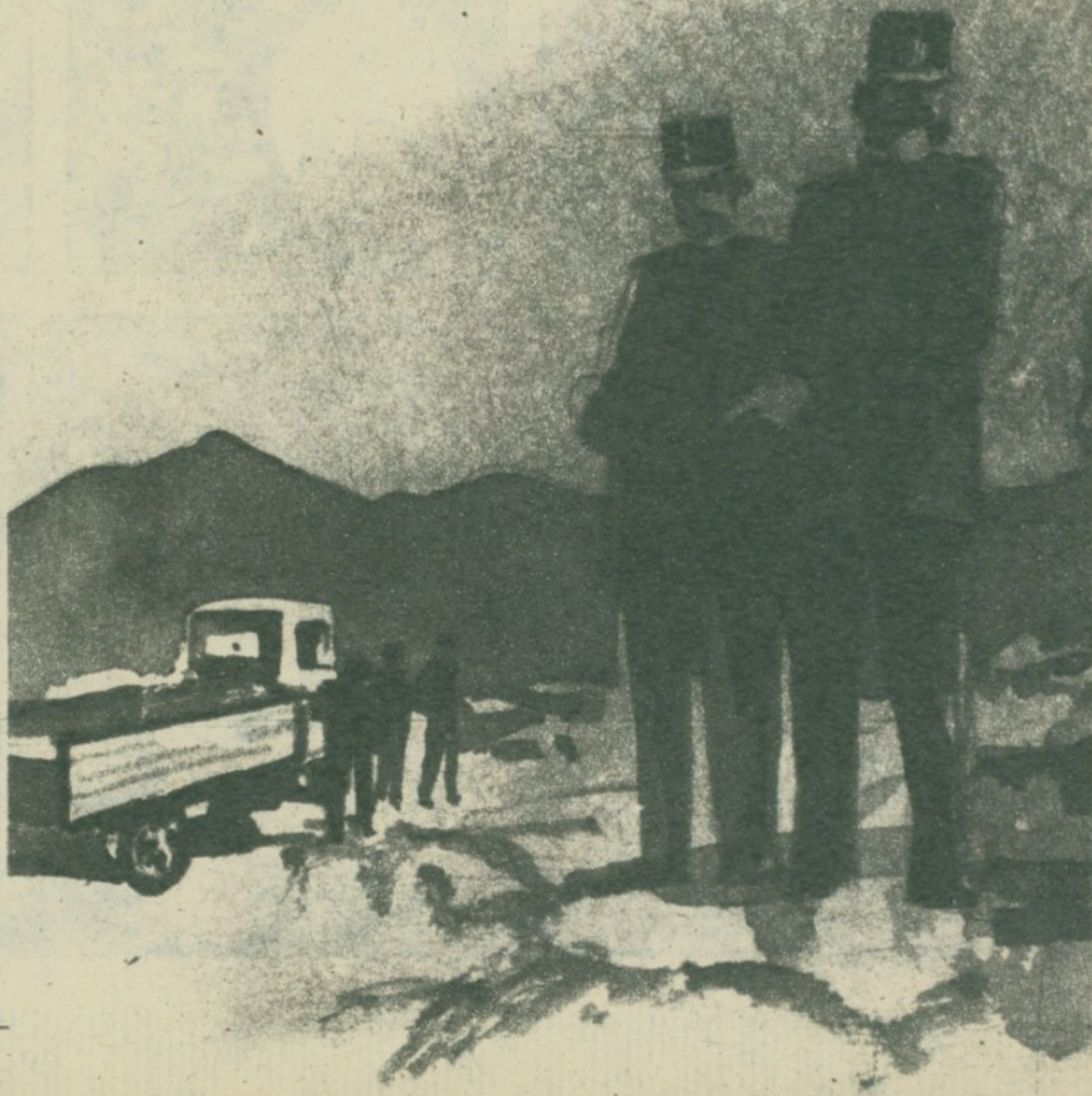
Његош је сахрањен на Цетињу. Познаваоци тог времена тврде из два разлога. Први: над Цетињем је беснело незапамћено невреме. Други, не мање важан: страх да се Турци на ловћенској осами не докопају још за живота уцењене Његошеве главе. Онда је стигло време кад се само мислило о спасавању земље. Аманет су по-

томци испунили четири године касније.

Кости Петра II Петровића Његоша сахрањене су на висини од 1657 метара, у цркви коју је владика подигао 1845. и посветио свом претходнику и стрицу светом Петру Цетињском. Ваља рећи да се она разликовала од свих додашњих цркви у Црној Гори и да је обликом подсећала на одбрамбену кулу. Неколико десетлећа касније тада чувени архитекта Никола Краснов ће рећи: „Његош је велики човек кад је могао овако оригиналну идеју да има за овакав облик и овакву основу цркве на Ловћену, тј. два круга у основи разних пречника а који продиру један у други“.

Не дирај у светињу

Његошу, изгледа, није било суђено да у миру почива на свом Ловћену. Ко зна, можда је брат му Перо с оним „а ко ће те носит' на Ловћен“ слу-

ТОРБИЦИ

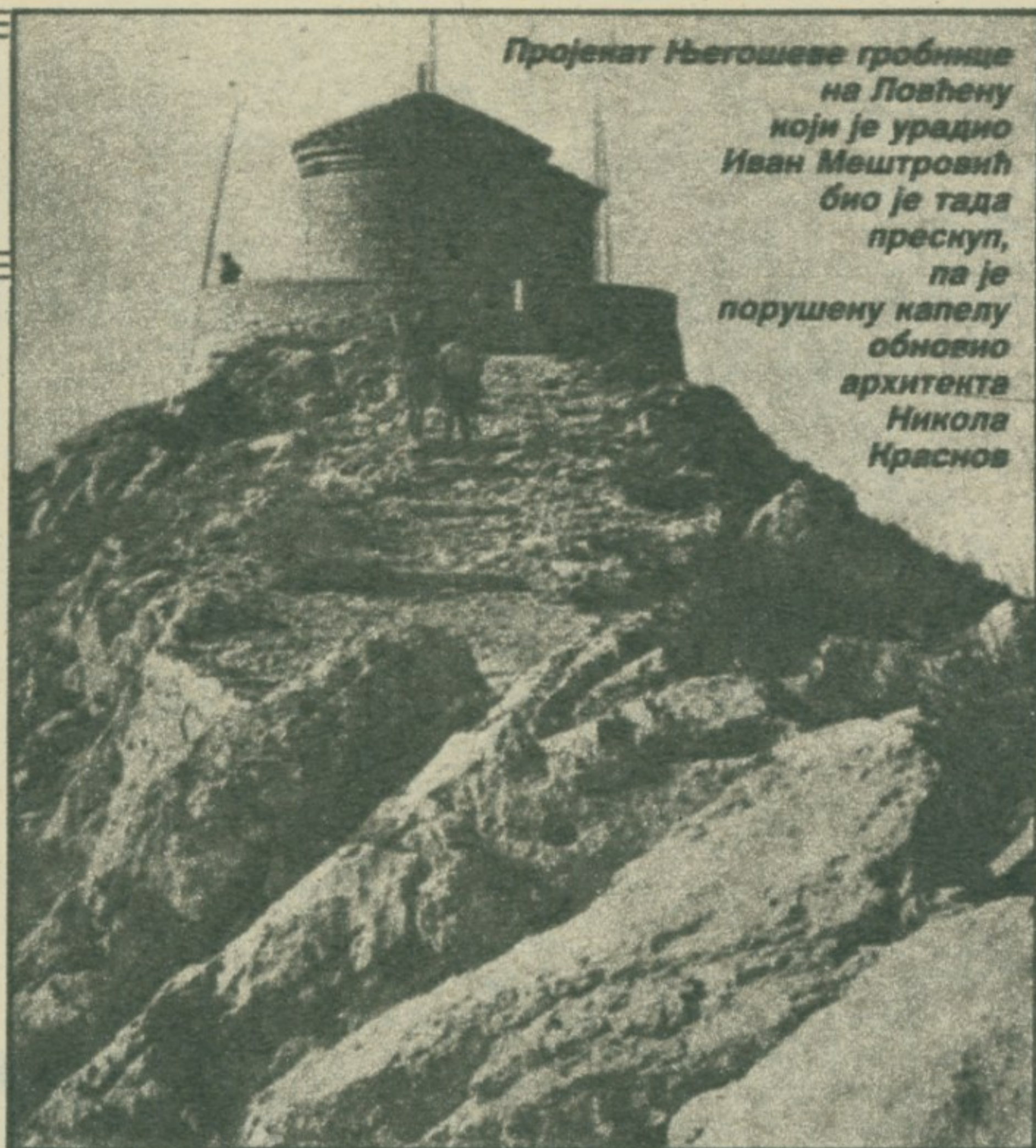
МАЛО ЈЕ КО ПОСЛЕ СМРТИ ТАКО И ТОЛИКО „ШЕТАО” КАО ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ. ЗАХВАЉУЈУЋИ ОФИЦИРУ У АУСТРОУГАРСКОЈ УНИФОРМИ НИЈЕ СЕ ДОГОДИЛО ОНО ШТО ЈЕ МОГЛО...

усамљене букве код колибе Марковића, на Ивановим коритима, подно ловћенског врха, седео је ко зна куд загледан Лазар Матковић, аустроугарски официр. Видео је силуете људи који су између себе носили некакав ковчежић. Увече је у логору сазнао да више на Ловћену нема костију црногорског владике.

Ујутро је, кришом од сабораца, са својим писарем и заставником Врбуом – Чесима – стигао пред разрушену црквицу на Ловћену. Да види Његошев празан гроб. Војници су поред њега већ спре-

мали ломачу да обзване свима да је Ловћен сада потпуно њихов. Матковић је наишао на рупу која је зјапила, у њој срушене и преломљене плоче, остатке рубља и зарђале ексере.

Потресен призором, аустроугарски официр се спустио у јаму и у њој нашао пршљен који је вирио из земље. Узбуђен, ставио га је у торбицу претходно га уматавши у марамицу. У раку су ускочила и двојица Чеха. Копајући прсти-ма по испревртаној земљи, међу остацима дрвета, нашли су пету и затиљак Петра II Пет-

Пројекат Његошове гробнице на Ловћену који је урадио Иван Мештровић био је тада прескуп, па је порушену капелу обновио архитекта Никола Краснов

ровића Његоша. Бојажљиво се осврћући око себе, све су потрпали у торбу Лазара Матковића.

Целовит запис о путовању Његошевих костију у торби Лазара Матковића кроз годи-

не првог светског рата није сачуван, колико се зна. Познато је да је имао прилично муке да сакрије да са собом носи реликвије, да су Чеси такође упорно ћутали. Ни они нису били у својој униформи.

Ко зна да ли би ико од надлежних приметио да нису све Његошове кости похрањене у Цетињу, да се после рата Митрополији није јавио Лазар Матковић, сад већ срески начелник у Дувну. Преписка је потрајала и у пролеће 1921, пет година касније, кости су стигле у манастир Савину, наомак Херцег-Новог. Одатле на Цетиње.

О вандалском ископу Његошевих костију на Ловћену сведочи и податак да је 1920, боравећи на Ловћену, професор Јелена Лазаревић нашла кошчицу преминулог владике и предала је Митрополији на Цетињу.

До Његошевог повратка на Ловћен ваљало је сачекати до 21. септембра 1925. Главно образложење је било да нема пара да се направи нова црква (или споменично обележје). Краљ Александар је чак ангажовао Ивана Мештровића, али је одустао јер је то тада било прескупо. Стару цркву је реновирао архитекта Никола Краснов, а „поводом рођења наследника престола краљ је наредио да се из његових средстава изгради порушена капела на Ловћену и изврши пренос костију владике Рада, његовог претка”.

П. Милатовић

Илустровао: Брана Јовановић

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ПРЕВАРИО МОРНАРИЦУ, АВИЈАЦИЈУ И ОСТАЛЕ

Чудеј је испловио из норвешке луке Варде 29. јула 1977. године на једрилици „Соларис“ дугачкој девет метара. Његов циљ, о чему ником није рекао ни реч, био је да преплови Баренцово море, прође чувеним Североисточним пролазом, па докле стигне. Ова пловидба изгледала би сваком другом човеку немогућа из више разлога. Совјетски Савез у својим водама врши непрекидну радарску контролу јер се ради о врло важној и веома прометној морској линији која руским теретним бродовима омогућава да плове краћим путем од Мурманска (север Европе) до Владивостока (Далеки исток) избегавајући заобилажење око Африке и Рта добре наде.

Како је Чудеј мислио да ће током недеља и недеља пловидбе моћи да избегне извиђачке авионе, бродове обалске страже, радарске станице на копну?

Опклада са самим собом

У ствари ништа мању опасност нису представљали ни тешки ледоломци који крстаре Баренцовим морем и рашчишћавају сталну линију, док је, поређења ради, Чудејева једрилица била опремљена мотором који једва да би издржао јачи ветар на мирном швајцарском језеру Леман! И што се инструмената тиче Аксел Чудеј, бивши пилот млазног авиона који се својевољно одрекао тог занимања и посветио истраживању поларних мора, био је више него скроман. Имао је као помоћ само компас, секстант и малу радио-станицу. Смешно кад се узме у обзир да га је чекала сурова клима далеког севера. Између осталог, што се мање зна, ако се деси да човек падне у море, има шансе да преживи тачно онолико минута колико има степени изнад нуле, што овде значи минут-два.

Први Чудејев циљ, Карско море, удаљено је хиљаду километара од Мурманска и у њега може да се уђе пролазом који није шири од 40 километара. Како ће туда проћи неопажен? Аксел је одлучио да и тада, као и цело време пловидбе користи исту тактику: правећи се мртав и пролазити што је могуће неприметније.

И успео је. „Соларис“ се појавио на Карским вратима у зору 7. августа 1977. године. Мала тачка на радарском екрану

НЕМОГУЋЕ ПУТОВАЊЕ

**НЕМАЦ МАТИАС РУСТ
КОЈИ СЕ 28. МАЈА
1987. СПУСТИО АВИО-
НОМ НА ЦРВЕНИ ТРГ
У МОСКВИ НИЈЕ БИО
ПРВИ. ДЕСЕТ ГОДИНА
ПРЕ ТОГА ЊЕГОВ
ЗЕМЉАК АКСЕЛ ЧУ-
ДЕЈ УСПЕО ЈЕ ДА ИЗ-
БЕГНЕ СВЕ СИСТЕМЕ
ЗА ОТКРИВАЊЕ И ПУ-
НИХ 20 ДАНА ПЛОВИО
ИСПРЕД НОСА АРМИ-
ЈЕ КОЈА БДИ НАД
ЈЕДНИМ ОД НАЈЧУВЕ-
НИЈИХ МОРА СВЕТА**

дотад ниједном није привукла пажњу обалске страже. Следећи циљ: острво Бели, удаљено 550 километара. За њега се одлучио да би избегао главну линију канала, али то је у исто време био ризик да изгуби, поготово што већ неколико дана сунце није излазило, па је секстант

(справа за одређивање позиције брода) био неупотребљив. Али, бивши пилот је ипак некако успео да сачува курс према острву Бели.

Био је већ превалио преко 1800 километара, кад се нагло пробудио и угледао на стотинак метара од себе високо сиво корито совјетског теретног брода са кога су му давали сигнале. Је ли то крај авантуре? Не, брод је наставио пут, а да није удостојио пажње „Соларис“. Веран својој тактици илегални морепловац није дао од себе ни најмањи знак живота.

Карте на сто!

У среду 13. августа 1977. неустрашиви једриличар налазио се на свега педесетак километара од острва Бели кад се према „Соларису“ упутио нови совјетски теретњак. Овог пута било је немогуће избећи радио-контакт. „Овде Алфа, хоћете ли навести идентитет брода, луку испловљавања и куда пловите?“ Чудеј је имао само неколико секунди за размишљање. Одлучио је да стави карте на сто и каже истину: „Овде Сиера Оскар Лима Алфа Ромео Индија Сиера. Лука испловљавања Варде, Норвешка, циљ Североисточни пролаз према рту Диксон. Дајте ми, молим вас, моју позицију“. Љубазно су му одговорили: 73°16'N, 67°57.8'E, после чега је брод наставио својим путем.

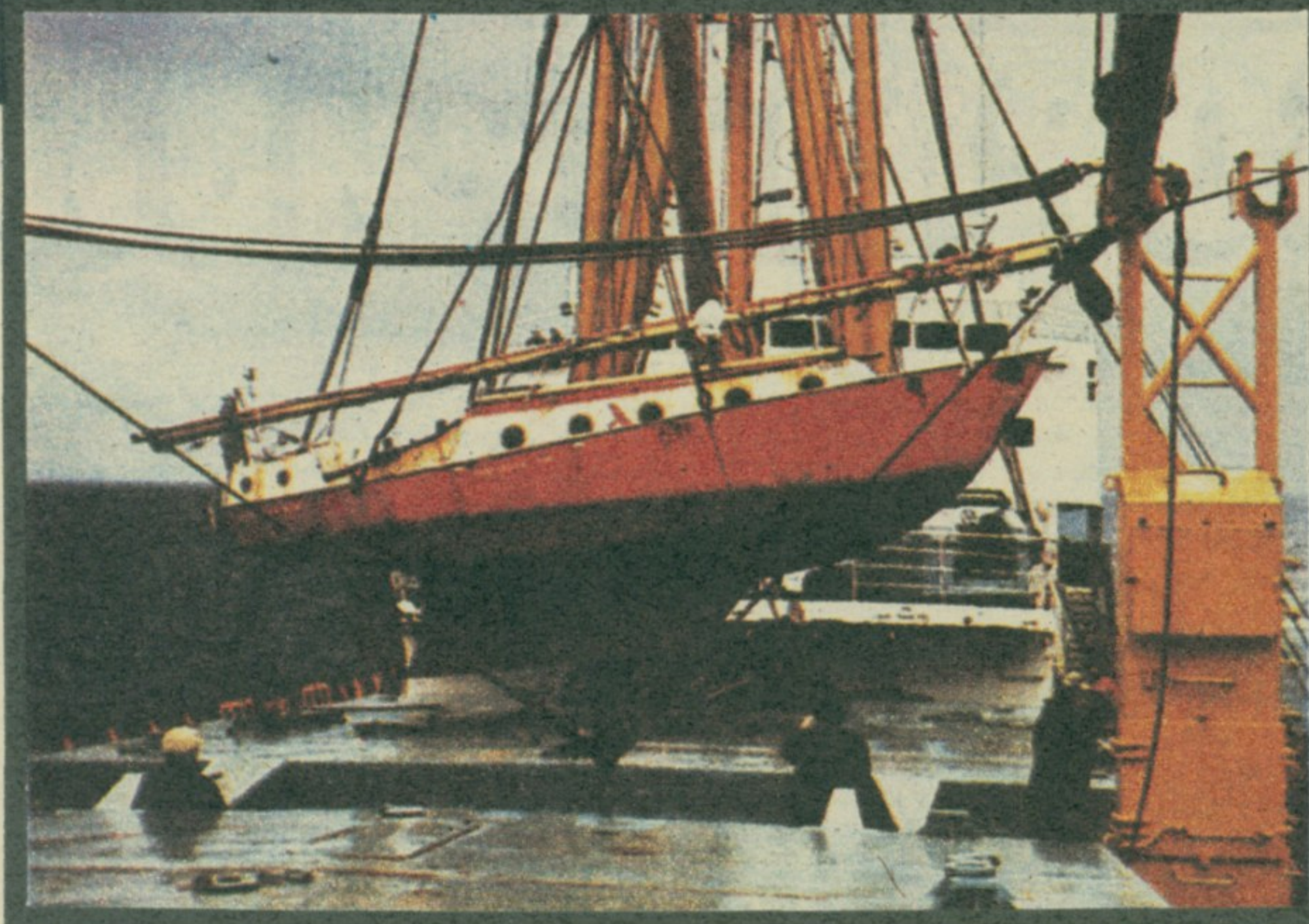
Само два сата касније нова узбуна: ескадрила „иљушина“ више пута је надлетала „Соларис“, тако ниско да је једриличар видео лица пилота. Чак је схватио да хоће нешто да му кажу. Показивали су му да треба да окрене „Соларис“ на северо-исток.

Црнокоса Наташа

Сутрадан 14. августа једрилица се нашла у опасним водама делте Оба и Јенисеја. Поново надлећу совјетски авиони који му дају знак да се удаљио од Источног пролаза. Чудеј је послушно исправио путању према рту Диксон. Налазио се у најопаснијој зони овог негостољубивог мора. У једном часу све се заљуљало. Таласи су били високи, мутне струје и Обског и Јенисејског залива вукле су брод, па је „Соларис“ налетео на спруд који на карти није био обележен. Компас као да

Западни Немац Аксел Чудеј и његова једрилица „Соларис“ дугачка девет метара пребачени су на палубу великог совјетског теретњака „Чељускин“ пошто су, и једно и друго, претресени од главе до пете.

је полудео и Аксел је пловио наслепо јер су облаци покрили небо и звезде које би могле да му послуже за оријентацију.

После три дана натчовечанске борбе с побеснелом природом и три непроспаване ноћи Чудеј је најзад угледао светионик на мореузу Виљкицки. Кошмар је свршен, али борба није готова. Сад је тек требало да се врати назад до рта Диксон који је одредио за свој крајњи циљ. Једино оружје у рукама био му је „полудели“ компас. Он сам био је исцрпљен, осећао

бол у целом телу, мучиле су га халуцинације јер се непрестано бојао да се ноћу не судари с неким бродом.

Седамнаестог августа, док се спремао да уплови у луку Диксон, зауставио га је совјетски брод „Чељускин“ и то је био крај путовања.

За мање од три недеље Чудеј је превалио пут Варде – Диксон, пловећи најсуровијим и најчуванијим морем света. Исто толико ће му требати да убеди совјетске власти да није луд. Наиме, капетан „Че-

љускина“ имао је утисак да је пред њим чисти лудак. Ко би други могао да крене у ораховој љусци у совјетске воде и то само ради авантуре? Детаљан претрес „Солариса“ уверио га је да није у питању никакав шпијун.

Двадесет четвртог августа 1977. „Соларис“ је подигнут на палубу „Чељускина“. После много оклевања совјетске власти одлучиле су да једрилицу и њеног скипера врате до Мурманска одакле ће лако стићи до Варде. На броду су Аксела Чудеја дочекали пријатељски. Бивши пилот се чак спријатељио са путницом Наташом. Могли су често да их виде како шетају палубом, главе су им биле тако близу да је Наташина црна коса додиривала Акселово лице. Али, Чудеј ипак није Корт Малтезе из наших стрипова: из Москве је убрзо стигао телеграм којим је посади и путницима забрањен контакт са „странцем“. И сви су му окренули леђа, од капетана до „малог од палубе“. Следећи телеграм забрањивао је Чудеју да иком говори о свом путовању на североисток.

„Соларис“ је искрцан тридесетак километара од Мурманска. Чудеј се чак није окренуо ни да махне лепој Наташи.

* * *

Прошле године Аксел Чудеј умро је у Буенос Ајресу под тајанственим околностима, док се спремао да исплови на море. Његов циљ био је: Антарктик.

В. Милићевић

ГРЕШКЕ И НЕСПОРАЗУМИ ОКО ВЕЛИКИХ ОТКРИЋА

**ФРЕДЕРИК БАНТИНГ
И ЏОН МЕКЛИОД
ДОБИЛИ СУ
1923. ГОДИНЕ
НОБЕЛОВУ НАГРАДУ
ЗА МЕДИЦИНУ
ЗА ПРОНАЛАЗАК
ИНСУЛИНА
И НЕ САМО ДА НИСУ
БИЛИ ЗАДОВОЉНИ
ВЕЋ СУ БУЧНО
ПРОТЕСТОВАЛИ**

Бантинг, Меклиод, Бест и Колип у тесној сарадњи откривају инсулин

ТУЧА У ЛАБОРАТОРИЈИ

Размишљао сам о својим дуговима и никако нисам успео да заспим..." рекао је, примајући Нобелову награду, дотад непознати хирург Фредерик Бантинг из Алистона у Охају.

Те бесане ноћи дошао је на идеју која ће га прославити за сва времена: ако дијабетес (шећерну болест), као што је већ било доказано, изазива недостатак непознате лучевине под радним називом инсулин из такозваних Лангерхансових острва (која се налазе у трупу и репу жлезде гуштераче, односно панкреаса), због чега се тај тајанствени хормон не би могао добити подвезивањем панкреасних канала неке животиње? Панкреас животиње би тако атрофирао од неупотребе, а од ткива Лангерхансових острва, богатог хормонима, добио би се драгоцен инсулин.

Бантинг је предложио испитивање у том смислу највећем канадском стручњаку за метаболизам професору Универзитета у Торонту Џону Џејмзу Меклиоду. Професор је био крајње сумњичав, али је Бантингу ипак уступио једну лабораторију, неколико паса за експерименте и асистента двадесетдвогодишњег студента хемије Чарлса Беста.

Експерименти су се неколико месеци одвијали без икаквих резултата. Затим је Меклиод отишао на одмор у Шкотску и,

према Бантинговим речима, потпуно престао да се занима за њихов рад.

А онда су неки од паса на којима су се вршили опити преживели и без панкреаса уз додавање инсулина споља.

Професор Меклиод је, значи, присвојио туђ труд примивши половину Нобелове награде коју није заслужио?!

Тајна због фер-плеја

Ствари се уопште нису тако одиграле, тврди данас историчар Мајкл Блис, доцент на том истом Универзитету у Торонту. Он је посветио десетине година проучавању супарништва, сплетки, зависти, егоизма па чак и туча које су пратиле проналажење инсулина.

Блис је једини научник који је имао приступа документима Универзитета у Торонту, скривеним због научничког фер-плеја, односно да на откривање инсулина не би пала прљава сенка, и тајној фасцикли с документима на основу којих је 1923. године жири у Стокхолму доделио Нобелову награду за медицину за достигнућа током претходне године.

О ономе што је открио Блис је у Канади недавно објавио књигу с пригодним насловом „Откривање инсулина“. Она баца нешто другачије светло на читав догађај.

Пре свега, полазна Бантингова идеја показала се, током опита, као погрешна: подвезивање канала који из панкреаса воде у црево није био прави пут за добијање, а потом и примену „природног“ инсулина као лека. Професор Меклиод, затим, није присвојио ништа нити икога оштетио. Он је на смрти рекао:

„Када би свако откриће ишло с толико сукоба, свађа и трзавица око предности као што је био наш случај, ниједан научник не би имао воље да се упусти у било какво изучавање.“

Колипово чудо

Професор Меклиод се, пре него што је отпутовао на одмор у Шкотску, договорио с Бантингом и Бестом о радовима које ће они обављати за време његовог одсуства.

Резултати до којих су Бантинг и Бест дошли, када се професор вратио и наставио да их усмерава и надзире, потврдили су да хормон панкреаса смањује у крви дијабетичара ниво шећера, али нису дали никакво техничко решење за пречишћавање панкреасног ткива како би инсулин могао да се примени на човека.

Ову огромну препреку решио је Џејмс Колип, генијални биохемичар кога је про-

фесор Меклиод нешто касније укључио у екипу. Са Колипом се прво посвађао Бест, који га из зависти није желео у тиму, а затим Бантинг. Он је чак песницама на-срнуо на Колипа и, како је забележио Бест који их је раздвојио, „Колип се може сматрати срећним што није задобио тешке повреде“.

Такође није тачно, сазнајемо данас из Блисове књиге, да је Бантингов и Бестов инсулин први пут у историји медицине спасао једног дијабетичара, младог Лионарда Томпсона, јануара 1922. године.

Истина је да је Томпсону прво убризган екстракт који је припремио Бест, али то није дало никакве резултате. „Чудо“ се догодило, односно младић је спасен, тек када је примењена Колипова тајна.

Све ово било је познато жирију за доделу Нобелове награде за медицину 1923. године, као што се сада види из тајних докумената, и размишљало се да се она подели свој четворици научника. Али, статут ове награде забрањује више од три добитника у једној области, па је такво решење отпало.

Искључити Колипа а наградити Беста жирију се учинило крајње неправично. Онда је одлучено да Нобелову награду поделе само двојица: Фредерик Грант Бантинг за почетну идеју – која јесте била погрешна, али је довела до успешног резултата – и професор Џон Џејмс Меклиод као шеф екипе који је од почетка до краја водио и усмеравао истраживања.

Ово решење деловало је на четворицу

научника као црвена марама на бика.

Бантинг је, у знак протеста што је Меклиоду „незаслужено“ додељена награда, своју поделио с Бестом. Исто то учинио је и Меклиод давши половину свог дела Колипу. Тако нико није остао празних руку на радост штампе из целог света која је о „скандалу“ месецима расподала.

Да ли је истина о откривању инсулина нашкодила угледу четворице научника?

Блис, с правом, сматра да они, док су се свађали и међусобно ратовали, нису били свесни да ће их, касније, историја медицине, без обзира на све, овенчати славом и да ће њихова имена вечно бити везана за драгоцену откриће, инсулин, коме од 1922. године до данас дугују живот милиони људи.

Б. Дожић

ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ЗА РАДОЗНАЛЕ

Југословенско НАЈ

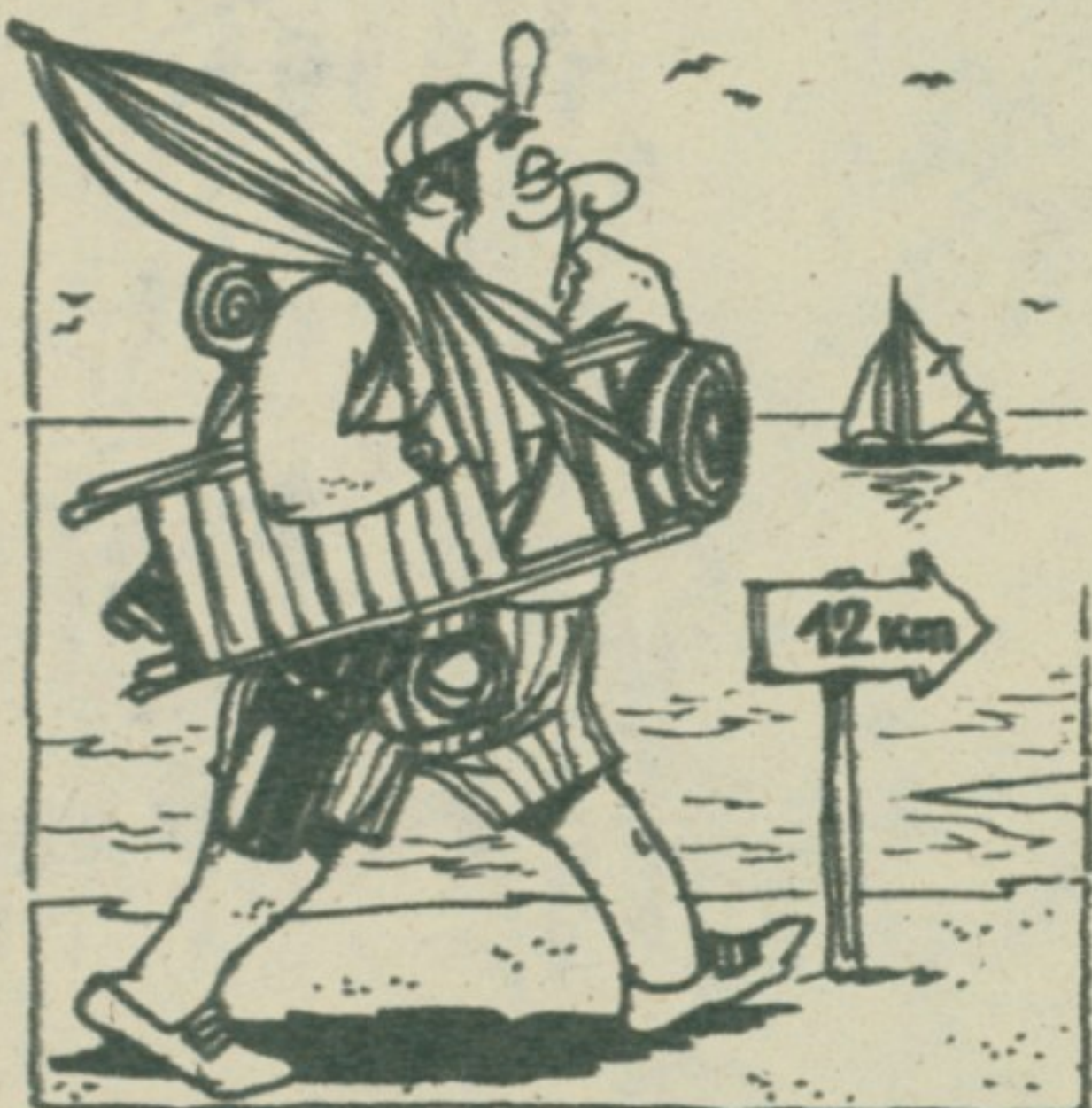
НАЈВЕЋЕ ОСТРВО

Наше највеће острво је Крк који обухвата 410 квадратних километара површине. Има облик великог троугла са најдужом страном према копну. У односу на копно смештен је између планина Учке и Велебита. Од свих наших великих острва, Крк се највише приближава копну и то код рта Лантерна који је само 500 метара удаљен од обале.

НАЈВЕЋИ АРХИПЕЛАГ

Корнатски архипелаг је највећа група острва у Јадранском мору који зову и „југословенска Полинезија“.

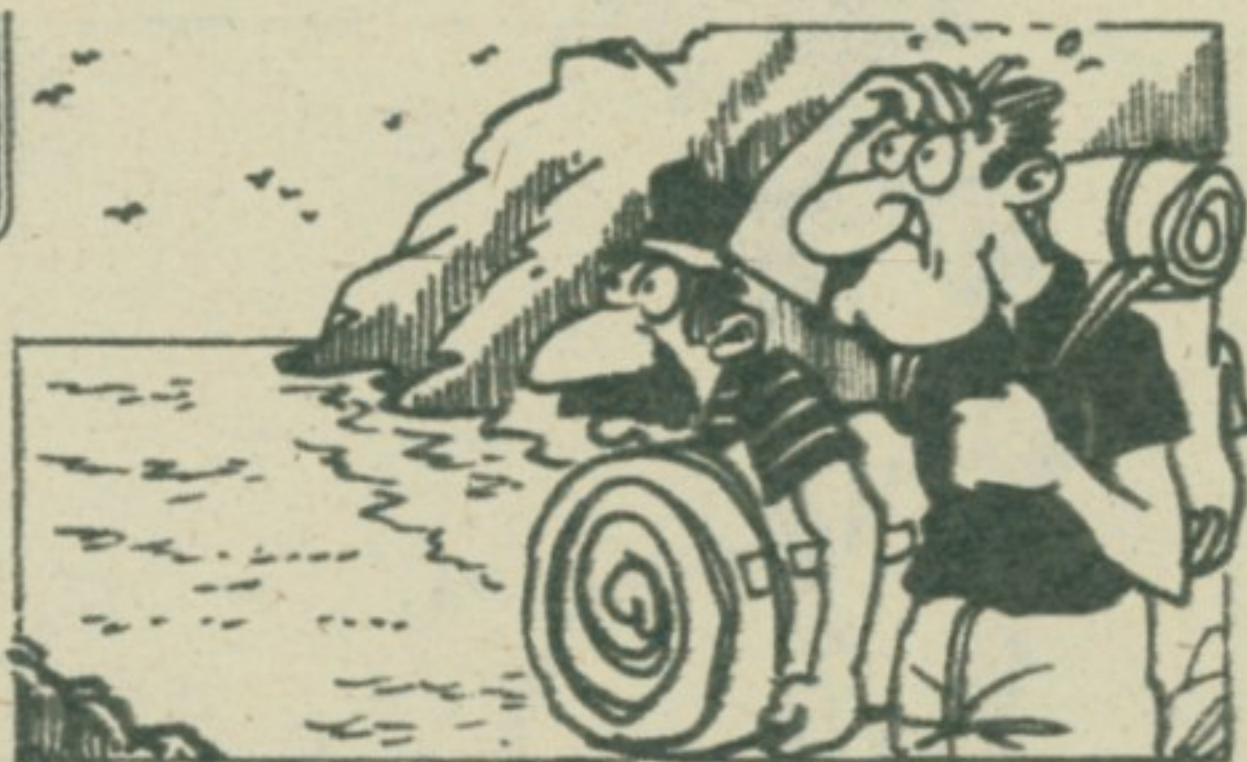
Архипелаг чини осам острва, 109 острваца и 30 гребена који штрче изнад воде. Главно острво је Корнат површине 32,6 квадратних километара.

НАЈДУЖА ПЛАЖА

Убедљиво најдужа на Јадрану је Велика уљинска плажа која се од залива Порто Милена до ушћа реке Бојане простира у дужини од 12 километара, ширине 100 метара.

Туристички радници Уљинца су израчунали да се на Великој плажи може истовремено купати преко милион људи а да буде довољно места за све.

НАЈДУЖИ ЗАЛИВ

Лимски канал је најдужи залив на нашем мору који се читавих 12 километара увлачи у истарско копно. Настао је када је река Драга потонула услед спуштања западне обале Истре. Море је ушло у један део некадашњег речног корита а све до Канфанара наставља се долина дугачка 22 километра. Овом долином тече, понире и улива се у залив поток Лим, по коме је овај залив добио име.

Због бројних врела, вода у каналу је „бочата“, што значи да се меша са слатком водом па је мање слана, због тога је пуна рибе и готово идеална за гајење шкољки – каменца и острига. Претпоставља се да се због тога овде шкољке узгајају још из времена Римљана.

ОСТРВО СА НАЈДУЖОМ ОБАЛОМ

Најдужом обалом се не може похвалити наше највеће острво Крк, ни наше најдуже острво Хвар, ту предност има нешто мање али далеко разуђеније острво Паг са обалом дужине 269,2 километара.

Паг је иначе рекордер и по томе што је острво са најдужим и најјачим ударцима буре на Јадранском мору.

НАЈРАЗУЋЕНИЈА ОБАЛА

Наша обала Јадранског мора спада у најразуђеније обале на свету, па се зато у стручној литератури помиње као тип – далматинска обала, што ће рећи, када се жели одредити доста разуђена обала неког другог мора, онда се каже да припада далматинском типу.

Од Анкарана до Уљинца на нашој обали се није безброј увала, ртова, полуострва, залива и тачно 1151 острво, од којих је 66 настањено, 659 пусто, а 426 су неприступачне хридине и гребени. Баш због те разуђености, наша обала спада међу најлепше на свету.

НАЈДУЖЕ ОСТРВО

Хвар, треће по површини јадранско острво најдуже је острво на нашем мору. Дугачко је 68 километара.

НАЈВЕЋА ДУБИНА

Највећа дубина на нашем Јадрану је код острва Палагружа где је измерен понор од 1228 метара.

Јадран има три степена дубине, као три огромне степенице. Најплићи је на северу, од Пуле до Анкарана и Трста са просечном дужином од 50 метара. Јужно према Ластову и рту Гаргано на италијанској обали, просек дубине је 130 метара. Трећи степен је огромни стрмоглави понор код Палагруже са просечном дужином око 1000 метара.

Миодраг Зупанић

ТУШИРАЊЕ

Нове Гинисове
лудорије

НА

„ЛАМБ-РЕТИ“

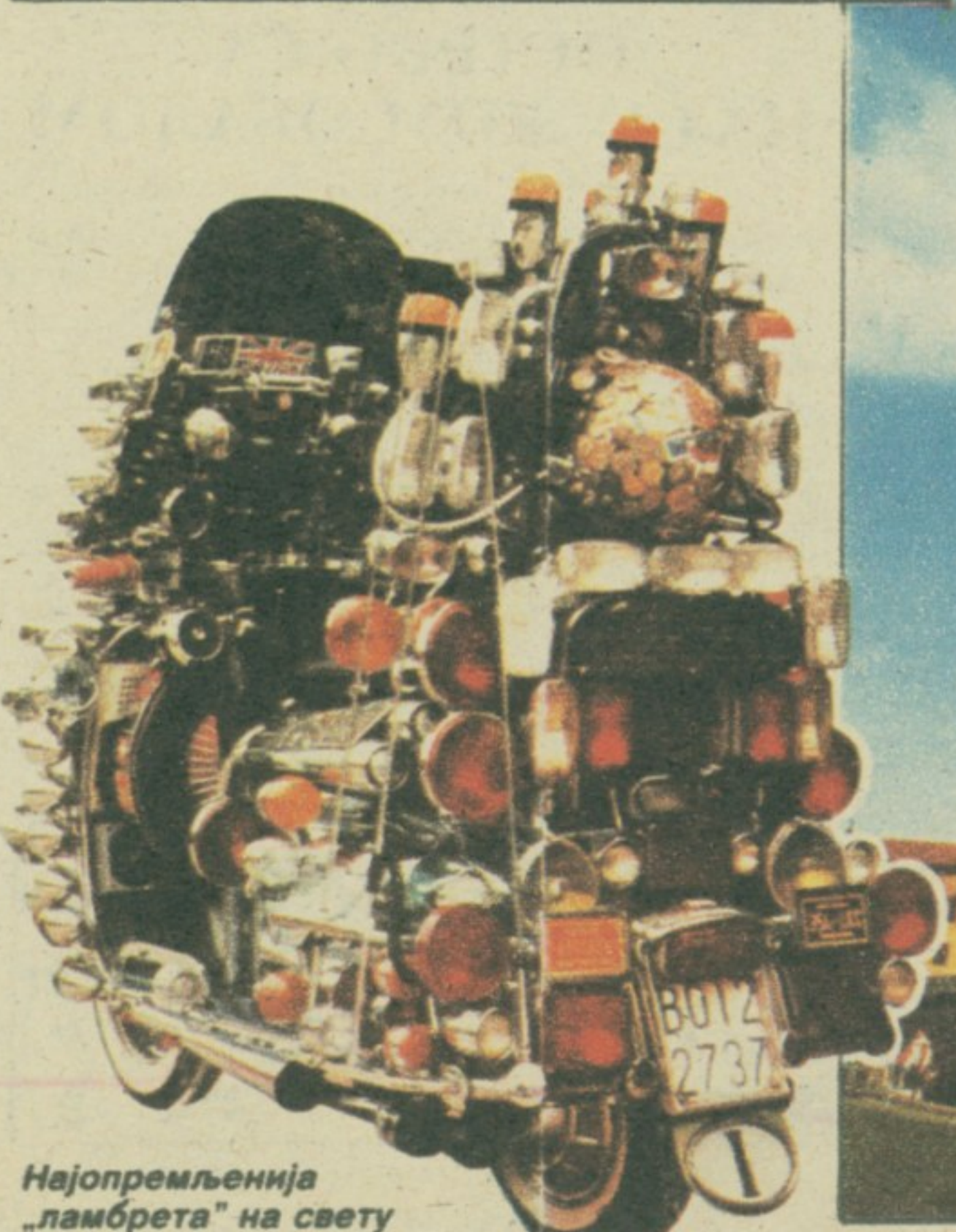
Ђулиано Калоре
се пење
на Стелвио
бициклом
без
управљача

Као и сваке године, издање ове књиге за 1988. пуно је најчуднијих могућих рекорда покупљених по целом свету. Ево неких који су нам се учинили занимљивим

Година је 1954. Сер Хју Бивер, директор пивара „Гинис“ из Даблина и одличан познавалац духа који влада у 81.400 пивара у Великој Британији и Ирској, са нескривеним незадовољством посматра како сваке вечери хиљаде посетилаца пабова дискутују, кладе се и свађају око најразличитијих могућих ствари. Најчешће у њиховом друштву нема никога ко би са довољно ауторитета могао да одговори на небројено много питања која се ту постављају. Тешко је, на пример, да неко сасвим сигурно зна ко је највиши чивек на свету или који ресторан продаје најкрупније пржене компириће. А оно што је најгоре, не постоји књига која би ту могла да одигра улогу судија и да потпуна објашњења. Ако су за неког све то безначајне ствари, за загрејане посетиоце пабова могу постати права драма.

Зато је сер Хју Бивер унајмио малу канцеларију на Флит стриту, легендарној улици новинских кућа у Лондону. Позвао је на сарадњу Нориса и Роса Маквајртера, два предузимљива службеника центра за документацију главног града, и отпочео издавање „Књиге рекорда“, књиге која на 198 страна садржи све могуће рекорде који су у свету постигнути. Први том изашао је 27. августа 1955. Затим су кренула издања у Америци, Француској, Шпанији, Финској, Јапану. Све у свему 262 издања на 35 различитих језика. Али, књига рекорда је већ сама по себи својеврстан рекорд: са 23 милиона и 900 хиљада примерака Гинис 1974. године постаје најпродаваније издање на свету. А 1987. та цифра се већ попела на 57 милиона копија. Ове године „Гинисова књига“ ће изаћи са 15 хиљада рекорда.

Ево неких којима се на пример нарочито поносе наши суседи Италијани: ги-

Најопремљенија
„ламбрета“ на свету

гантска кравата коју је сашео Умберто Сала из Кома. Од једног краја до другог дуга је 43,9 метара. Мало претрпано изгледа „ламбрета“ Банкарла Нанинија из Болоње, који је постигао рекорд у највећој опремљености једног мотоцикла додатним уређајима: на њему се, осим уобичајених делова мотора, налази још 286 којекаквих уређаја, међу којима су и радио, магнетофон, телевизор, бар са машином за експрес кафу, туш са топлотом водом и аутоматском славеном за шампон.

Нарочито је занимљиви „Артур“, змај кога је направио Роберто Бокини из Перуђе: са својих 714,2 метра он је најдужи на свету. Необичан рекорд држе и Ђузепе Бера и Лучано Куалери из Модене. Они су конструисали бицикл невероватне дужине: 17,9 метара.

Сандале Немца Рајнхарда Сојфера су страшно ружне, али су сигурно јединствене: направљене су од злата и драгог камења. Луиџи Бернаскони из Мендрина у Швајцарској одлучио је да на ефектан начин рекламира своју фабрику намештаја: израдио је лигнестул који је висок 12,7 метара. Раме уз раме са њима стоје им послатичари „Алвиара“ из Болоње који су направили тарту дугачку 350 метара, али је за постизање сопственог рекорда Ђулијану Кадору из Падове била потребна и одлична физичка кондиција: он се попео на планину Стелвио са надморске висине од 918 метара на висину од 2760 метара, по снегу покривеном ледом, на температури од минус десет, бициклом без управљача.

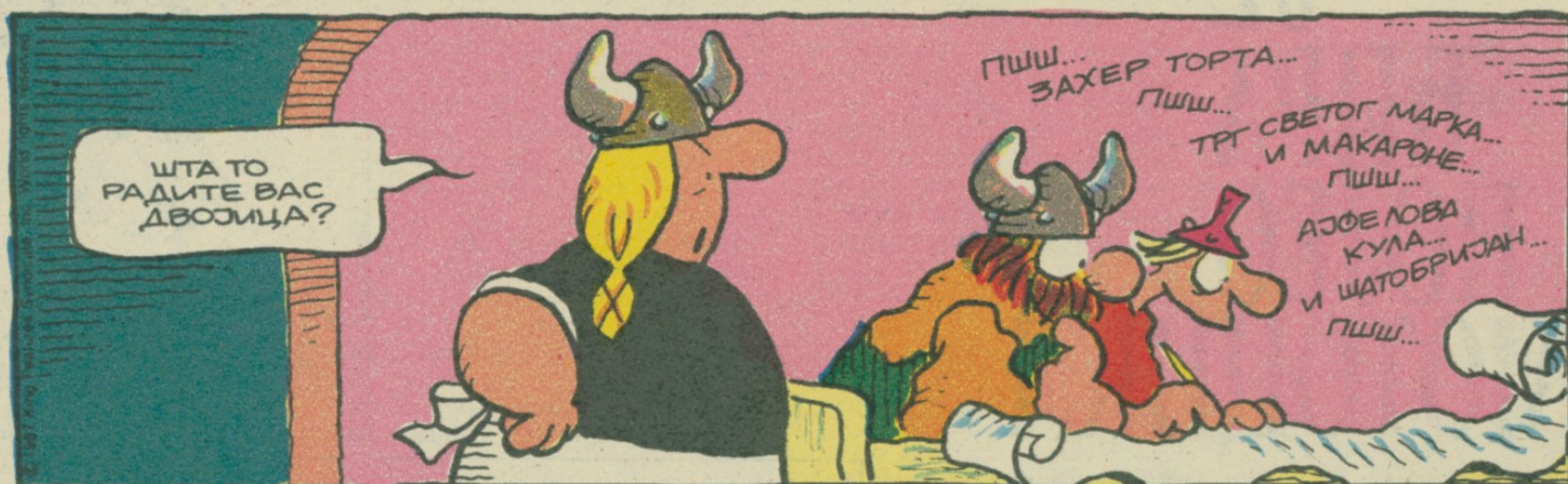
Бицикл од 17,9 метара

Рекордна кравата од 43 метра

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

Са
ДОБИТНИКОМ
КЊИЖЕВНЕ
НАГРАДЕ
„Политикин
Забавник”

Владимир Стојшин

КАКО ЈЕ ЋИРА ПОЈЕО МОТОЦИКЛ

Књиге се, обично, посвећују најближима. Ова ни по томе није обична. На почетку је исписано: „За време другог светског рата сиромашни панчевачки носач усвојио је шесторо деце. Ово је књига о њему”. На крају, у Речнику мање познатих речи и израза, љубопитљивост ће задовољити и они који би, још једном, хтели да утврде значење речи: шћомпав, басамак, макљажа, куд си навро, трамбулина, укебати, бадава, офуцан... Између корица сместило се једно време у једној (бело)светској вароши

где се збивају разна чудеса, а сва истинита. Доживљавају их и причају Пера Кликер, Мита Клопа, Мића Трапавко, госпојица Лупаско, Пишта Тот, Мрвица, Луфтигуз Чутурило и, главна личност, Ћира, од милоште зван Шампион Кроз Прозор...

А какав је био тај Ћира? „Чудо је био тај наш Ћира. Није био виши од столице, а колику је капу носио! Ушито смо по четворица да се сместимо испод ње и само су нам вирили прсти на ногама... Није имао кућу, него је становао на обали Тамиша, у насуканој белој дрвеној лађи... Ћира носач је имао један летњи капут. У њему је ишао и лети и зими. Зима у капуту, он се скуппи, па му топлије. И није само што се скуппи. Имао је једна велико дугме, отпало са ко зна чијег зимског капута. Он нас све окупи, узме иглу и конач и на летњи капут пришије велико дугме.

— Е, тако, сад нека буде зима каква оће. Имам ја зимско дугме — каже весело.

Ушије дугме, па му топло. А и нама топло”.

Такав је био Ћира. Другачији није могао ни да буде кад су његова деца успела да у дворишту месара Хајдуковића виде дрво на којем расту кобасице...

Владимир Стојшин, новинар и књижевник, сада млад

пензионер — четрдесет осма му је година — прве спознаје света гутао је у Панчеву. У време рата. Каже:

— Без обзира што су се за време рата догађале страшне ствари чији смо ми били сведоци, то је једино наше детињство и то је најтоплије време нашег живота. Четири године сам боловао од матарје... У Панчеву су се догађала бројна стрељања и вешања, а ја сам у свом страху

Насловна страна књиге: илустрација Слободана Милића о Соњи Сикирици и лету на шиваћој машини изнад Панчева

ЗЛАТНА КЊИГА

ВЛАДИМИР СТОЈШИН
ШАМПИОН
КРОЗ ПРОЗОР

— Ово што ћу да вам испричам је чиста истина. Ја сам тамо био и све сам видео, а ви да сте тамо били, ви бисте и више измислили — каже један од јунака словодобитног романа „Шампион Кроз Прозор” Владимира Стојшина. Или то, можда, каже сам писац...

Владимир Стојшин:

— Више сам научио од читања стрипова и романа у свескама него од свих књига о писању

за своје у кући сваке ноћи сањао исти сан како улицом иде једна огромна тестера и чуо сам је како улази у двориште нашег комшије, дрвара Лужника. Чуо сам је како сече дрвара и његова два сина, а онда излази на улицу и долази на нашу капију. Тада сам правнио некакав необјашњив напор у сну да се пробудим, а веровао сам, ако у томе не успем, да ће та тестера да уђе у наше двориште и да исече моју маму, мог брата и мене. Штавише, био сам си-

гуран, ако се то догоди у сну, да ћу заиста умрети...

Детинство је време када човек све упија и памти. Стојшин посебно наглашава страх и глад као најјасније поимање својих детињих година. И прича:

— Једно време смо становали у посластичаревом дворишту. Он је наред дворишта имао велики шпорет на коме је пекао корнете. Нама деци давао је оне корнете који су пробушени, као и оно тесто које се разлије и испече на шпорету. Ми баш нисмо много сладоледа појели за време рата, али смо појели пуно тих корнета. И сад кад ово причам видим да је баш у овом податку разлог зашто сам у роману испричао да нам је посластичар Сирјак једном дао пун лавор сладоледа...

Тешко да данас деца, бар велики део њих, сања о пуном лавору сладоледа. Владимир Стојшин се смешка и вели:

— Свако има своје детињство. Моја ћерка Владана, седам година, рођена је на Бањици. Ми живимо у соли-

теру, на 23. спрату. Тај амбијент очигледно је јако далеко од мог детињства. Међутим, колико је њено детињство заправо једино њено детињство може да се види из једног малог детаља. Док смо и супруга и ја радили, Владана је преко недеље била код баке а ја сам је петком доводио кући. И када се приближимо кући, она каже: „Ево моје Бањице!“

Леве-десни раздељак

Панчево у роману Владимира Стојшина постаје светска варош, са свим чудесима овог белог света. Да читалац не поверује колико је наш свет — стваран. Јер, много тога може да се смести и у неку пишчеву аутобиографију. Некадашњи Панчеван данас прича:

У књизи има неколико прича које се преплићу и оформљују роман. Покушаћу да, укратко, испричам зашто сам морао да напишем „Шампиона...“. За време рата у Панчеву је живео неки Ћира носач који се бавио и боксом. Тај Ћира није био много јак, али је баш зато

имао потребу да докаже да јесте јак. И он 1942. изазове једног светског боксера на меч и тај боксер допунује у Панчево. То је био професионални боксер, један Црнац, први Црнац кога смо видели, осим оних на кутијама викаса, ималина. И одржи се тај меч. Пошто је овај светски боксер живео од тих својих рукавица, он је морао нешто да смисли за свој реноме. Био је дупло већи од нашег Ћира и смислио је шта

ДОСАДАШЊИ ДОБИТНИЦИ

Прве, 1979. године награду су, равноправно, поделили Гроздана Олујић за књигу „Седефна ружа и друге бајке“ и Енес Кишевић за збирку песама „Мачак у траперицама“.

Године 1980. награду је добио Анто Станичић за роман „Галебово гнездо“.

Следеће 1981. награђен је Љубиша Ђокић за збирку драмских текстова „Позоришне бајке“.

Јоже Хорват је добио награду 1982. за роман „Операција стонога“.

Године 1983. ово признање је припало Миловану Витезовићу за књигу „Шешир професора Косте Вујића“.

Павао Павличић је 1984. добио нашу награду за роман „Тројица у Трњу“.

Године 1985. лауреат је био Градимир Стојковић и „Хајдук у Београду“.

Палма Каталинић је 1986. добила награду за роман, причу или бајку „Ања воли Петра“.

Ње. Ударио је Ћиру једаред. Био је то такав ударац да је Ћира прелетео преко наших глава и налетео на прозор Светосавског дома где се одржавао меч. Бокс се ту завршио а ми смо Ћиру прозвали Кроз Прозор, викали смо на улици за њим: Шампион Кроз Прозор.

— Међутим — наставља Стојшин — ово није довољна прича да се напише роман о Ћири. Следеће што се Ћири догодило било је исте године. У Панчево стигне пун воз избегличке деце, из Босне. Панчевци су их усвајали и тај Ћира носач, пука сиротиња, усвоји шесторо деце. Пет дечака и једну девојчицу. Са овом другом причом већ се употпуњују разлози због којих писац мора да напише књигу о особи какав је Ћира. Но, то још није роман. Он постаје комплетна прича последњег дана рата у Панчеву.

Тог дана, 6. октобра 1944. Немци су се повукли тачно у 7 сати изјутра из града. Е, онда су се вратили око подне са „штукама“ и митраљирани по улицама. Чак су бацили и две бомбе, и то су биле једине бомбе које су за време рата пале на Панчево.

Ми, деца, видели смо како се беласају те две бомбе док падају. Једна од њих пала је тачно иза леђа Ћира носача... Са овом трећом причом комплетирају се списатељски разлози за роман. И тако сам сео да тај роман и напишем...

У роману су чудесно стварне и друге личности. Да ли је писац, негдашњи њихов другар, имао какве компликације по објављивању?

— Адвокат Чутурило је стварна личност и кад сам почео да објављујем одломке из романа, он је имао и своје право име. Али, кад сам написао и објавио причу како га је коњ појео а увече избалегао и он остао исти, једино му је раздељак раније био с леве стране а сада с десне, мој иначе велики пријатељ, адвокат панчевачки, написао ми је писмо у којем је тврдио да то није тачно, да он није такав и да има компликација са својом клијентелом. Наравно да сам то уважио и малко га прекрестио у Алексу Чутурилу...

Оловка пише... ујутро

Прву верзију романа „Шампион Кроз Прозор“ Владимир Стојшин је написао за — десет дана. У даху. А онда је на њему радио пуних шест година. То је, каже, део који припада пишчевом занату, кулчење да би се прича отворила, почела да дише, да јој и он сам верује. На првом роману за децу „Биоскоп у кутији шибица“ — преведен на седам језика и од јесени делић школске лектире — радио је седам година. Стан му је крцат гомилама руком исписане хартије, читави дењкови. Зашто?

— Ја не бацам те папире уверен да ћу им се вратити... Када сам правио, баш је прави израз правио, ову верзију књиге која је пред читаоцима, узео сам дењак хартије одозго. У папирима који су остали испод тога врло је могуће да има пуно детаља, па и читавих прича, које бих ја унео у књигу, али рукописе више нисам прелиставао... Иначе, пишем искључиво оловком, ујутро, сваког дана по 4-5 картица...

Писац који „чита Забавник откад зна да чита“ је, ван сваке сумње, написао једну јако добру књигу. „Златна књига“, едиција ИРО „Просвете“ из Београда, позлатила се овом наградом. И, верујемо, будућим читаоцима. Јер, „сви су причали о души, али ми тада нисмо знали шта је то душа“.

Петар Милаговић

Уз одлуку Жирија

МАЛЕ СТВАРИ ЗА ВЕЛИКИ ЖИВОТ

На овогодишњи књижевни конкурс стигло је 56 дела 25 југословенских издавача, највише до сада. Жири у саставу: др Слободан Ж. Марковић (председник), др Јожа Скок, др Јоже Погачник, др Слободан Калезић, Вера Милићевић, новинар, и Зора Меленица, новинар, разговарао је о свим приспелим делима и констатовао да се, и поред великог броја приспелих књига на конкурс нису одзивали издавачи с македонског језичког подручја, а није стигло и ниједино дело на језицима народности иако су их имали у овогодишњој продукцији.

Охрабрује чињеница што су се, поред већ познатих издавачких кућа „Младост“ и „Школске књиге“ из Загреба, „Вука Караџића“, „Просвете“, СКЗ, „Народне књиге“ из Београда, „Дневника“ из Новог Сада, „Младинске књиге“ из Љубљане, „Дечјих новина“ из Горњег Милановца који су послали и највећи број добрих дела, издаваштву за младе окренули и они који се до сада нису бавили књигом за младе. Уз то ваља напоменути да се јавио и запажен број нових књижевних имена.

У образложењу награђеног дела жири је истакао да је књига Владимира Стојшина „Шампион Кроз Прозор“, у издању „Просвете“, едиција „Златна књига“, изузетан, модеран роман у коме је сачувано непотворено дечије виђење света, спонтаност, наивност, и посебно, непоновљива мешавина стварног и иреалног доследно изведена до последњег ретка вештином каква се ретко среће. Дело је оригинално, цело лепо, литерарно дограђено, ликови, и одраслих и деце од оних који ће се памтити. Роман је саткан од низа малих догађаја које је аутор сложено у велики живот деце у рату, мајсторски избегавајући све оно што иначе прати ову тему, па ће стога сигурно наћи и своје читаоце и поштоваоце.

Међу приспелим делима жири је, поред награђеног, издвојио следећа која су ушла у најбољи избор: „Добар дан, тата“, Стјепана Томаша, „Љубав или смрт“ Ивана Кушана и „Загребачку причу“ Бланке Довјак-Матковић у издању „Младости“; „Лек од бресквиног лишћа“ Зорине Кубуровић, издање Слободан Машин „Ново 25“; „Принци седамнаесте планете“ Душана Белче, Дневник: „Звездане луталице“ Гроздана Олујић, „Просвета“; „Рођаци из Лазина“ Вука Церовића, „Нолит“; „Мики“ Павла Зидара, Заложба „Обзор“; „Не дам тати ја у ловце“, „Универзитетска ријеч“ Никшић; „Вријеме игре“ Љубице Балог, „Школска књига“ и „Мајтница“ Ника Графенауера, „Младинска књига“.

ОД ДИНОСАУРУСА НА ДАР

ЗВЕР
И ЛЕПОТИЦА

Шта су то грдосије без мозга уопште неом могле да поклоне? Ипак, захваљујући баш њима, тврди група америчких научника, у природи се одиграла фантастична (и прелепа) промена

Хипотезу је, недавно изнела група познатих америчких палеонтолога у књизи „Јерес о диносаурусима“. (Јерес је „дрско учење које одступа од правог учења“.) Шта то тврде „дрски“ научници?

Вратимо се унатраг 230 милиона година. Почетак је тријаса. За диносаурусе рај, посебно за биљождере зауроподусе. Биљкама су дошли

црни дани јер је сваки од тих циновских гуштера права покретна фабрика за прераду зелене масе.

Камење уместо соде-бикарбоне

Први зауроподуси имали су слабе предње удове и масивне задње на којима су се кретали, а по мишљењу неких на-

учника чак и скакали, слично кенгурима. Усправан ход плус дугачак врат омогућавали су им да стигну и до највишег дрвећа. Биљке су се браниле како су знале и умеле: једне су постале отровне, друге су прешле на „сезонски“ начин живота, то јест с времена на време одбацивале су лишће, треће су (њих је било највише) целулозом очврснуле ће-

лије лишћа да би биле неугодне при жвакању. Тако су папрати и маховине, основа тадашњег биљног света, биле састављене од самих жила и чврстих влакана.

Ни гуштери нису стајали скрштених руку. Научили су да неутралишу отрове, да боље кидају, жваћу и преживају лишће. Међутим, еволуција је једнака према свима: она

увек оставља жртви могућност да побегне од нападача. Тако су и биљке буквално УТЕКЛЕ од диносауруса. Почеле су незадрживо да расту увис, па још више, још даље. И тек кад би стигле високо у небо, пуштале би на врху лишће. Данас има тек слабих трагова ових гиганата: стометарске секвоје, џиновске папрати и раставић од по двадесетак метара који расту по влажним тропским шумама.

Зелениш бежи испред носа

Али, ни зауроподоси се нису предавали. Почела је друга рунда меча „хране“ и „ждерача“. Природно одабирање одлучно је повукло и гуштерово истим путем: УВИС! Пошто нису могли да се пентрају по дрвећу почели су да расту, читавим телом, а посебно им се издужио врат. И у томе су више него успели. Никада више еволуција неће створити такве грдосије у односу на које слон и жирафа личе на патуљке.

Да би се огромна телесина гуштера могла да држи на задњим ногама, био јој је потребан трећи ослонац, у облику јаког репа који је уз то често био покривен бодљама да би могли да се одбране од гуштера грабљиваца који су такође расли, расли... Један од мање прилагођених брахиозауруса имао је слаб реп и ходао на четири ноге, а ипак би кад истегне врат могао да завири кроз прозор четвороспратнице. Што се ових гуштера тиче целулоза им уопште није сметала: да би је боље варили, бронтосауруси су уместо соде-бикарбоне гутали речне облутке.

Добар део дрвећа наставио је да се пробија навише и једног лепог дана високо дрвеће – углавном четинари – нашло се ван дохвата ових гуштера. Стабло им је било чврсто, имали су разгранат систем корена, и, што је најважније, у критичном периоду развитка, од 2-15 метара, нису имали ниједан једини део који би се могао појести. Тако

се зелениш пео према небу испред џиновских гуштера који нису умели ни да се сагну, још мање да пузе. Дугачак врат сада им је само сметао. Преостало им је само да умру од глади. И они су заиста и изумрли.

По другој верзији диносаурусе је збрисала са Земље велика катастрофа, али логика каже да би они и без тога изумрли, само не баш сви одједном.

Мали су опасни

Кад су нестали диносауруси, густе шуме су поново почеле да врве од малих гуштера. Наступила су тешка времена за ниско растиње које је несметано бујало у време бронтосауруса. Оно је имало већ опробан начин да се спасе – да побегне према небу. Али, то се није догодило, а ево и зашто. За милион година еволуције и диносауруси су нешто научили. Готово сви су се спустили на земљу са четири ноге, глава им је постала узана што је за биљождере (и данас) најзгодније, а и зубало им се променило, код неких у зубат кљун, код других у зубе срасле у сечиво. Укратко, гуштери су се озбиљно опремили против свих врста трња, бодљи, иглица и тврдох влакана. А папрати, маховине и некадашњи раставићи нису развили ништа ново. Што је још горе по њих велики гуштери постали су мали – расли су годишње по 3-4 центиметра да не би сувише штрчали изнад примамљивог шумског приземља. Одједном су околности тражиле од партерних биљака да се претворе у „солитере“, а оне то нису биле у стању да ураде.

Сада су прави темпо раста имале само тзв. скривеносеменнице, мала група чудног облика семена која се појавила не тако давно и већ осетила најезду диносауруса. Јер, у периоду кад је најважније било не истицати се, скривеносеменнице су расле нагло и размножавале се пуном паром. Гуштери нису пропуштали прилику. Сада им је та брзина која их некад умало није коштала живота добро дошла: између налета рогатих и патконосних диносауруса оне су стизале да никну, баце семе и ојачају. Тадашње скривеносеменнице расле су журно, много брже него данашње.

Током времена показало се да су једноставне споре исувише примитивне за обезбеђење потомства. Исто тако и разношење пелуда са шишарки четинара помоћу ветра није било најефикасније, па се царство папрати и маховина које су се размножавале помоћу спора и четинара (голосеменнице) почело да руши. Отуд у данашњој флори скривеносеменница има два пута више него свих осталих биљака, а оне дају и 30 пута више биомасе. Главна особина победница је у томе што имају – ЦВЕТОВЕ. Ето и одговора на загонетку у наслову: диносауруси су нам поклонили цветове!

Откуда цветове?

Како то ником пре „дрских“ Американаца није пало на памет?

Палеоботаничари су увек тврдили: биљке се хране Сунцем, гуштери-биљкама, прва је промену морала да доживи карика у ланцу ближе

Сунцу. Палеозоолози су све везивали за појаву сисара премда су они тада чинили бедну шачицу у односу на гуштере. А за палеентомологе није било сумње: цветове су „измислили“ инсекти. Међутим, по најновијој хипотези једино су џиновски булдожери, какви су били диносауруси тешки и по неколико тона, могли да рашчисте простор у густим, мрачним и влажним шумама и створе „еколошку храну“ (Сунце) за масовну појаву цветница. А научници дуго нису узимали у обзир џиновске гуштере јер су они, наводно, слепа грана еволуције. Па ипак, управо су они пре то што су нестали, око четрдесет милиона година уништавали и јели скривеносеменнице које су се множиле а онда се прилагодили и научиле како да не страдају. Свет је престао да буде једнолично зелен: цветове у свим бојама мамили су инсекте (своје слуге, а не господаре).

* * *

Али, где је ту уопште јерес? Довољно је прелистати уџбенике биологије да би се човек уверио да се до сада о томе како су се и зашто појавили цветове у природи или ћутало или се, пак, много причало, а све се при том сводило на формулу: „Природа је казала има да буде цветова и цветове су се појавили“. Све у стилу, биљке су почеле да користе инсекте као савршеније средство транспорта од ветра. О диносаурусима ни речи. А што је главно није указано на основне разлоге из којих је свет настао мада је еволуција увек покретана неким неодложним потребама. Само се говорило о могућности побољшања помоћу инсеката, али том побољшању је требало понудити нешто што већ постоји.

Хоће ли „јерес о диносаурусима“ ући у школске уџбенике, видећемо. Јер, противници теорије нису још положили оружје. А ако се покаже да су амерички научници у праву Ако су нам диносауруси стварно поклонили неуништив дар? Газили, јели, ломили и еволуција је била принуђена да створи биљке с највећом способношћу преживљавања – скривеносеменнице које су у исто време и најлепше јер имају цветове.

В. М.

На следећој страни:

ИЗНЕНАЂЕЊЕ ИЗ ПРАИСТОРИЈЕ

МИНИ СЛОНОВИ И МАКСИ МИШЕВИ

**Медитеранска острва била су у
давна времена насељена чудно-
ватим животињама којих није би-
ло ни на једном другом месту на
свету!**

Да острва Средоземља крију тајне о чудноватим бићима постало је јасно још 1647. године када је Ђовани Франческо Абела – археолог и комодор „Мелтешких витезова“ – откопао на том острву кости непознатог четвороножног створа. Абела није открио о каквој је животињи

научника начинила су, стручно, речено, „општи зооархеолошки профил Средоземља“.

Чудесни животињски свет медитеранских острва бујао је пре појаве људи на тим „рајским“ местима, пре шест миленијума и више. Састојао се од патуљастих сисара: слончића не виших од метра,

Таква могућност назрела се 1970. када је амерички брод-бушилица „Голмар челенџер“ извукао узорке сланих стена из дубоких слојева морског дна у Средоземљу. Ти слојеви, процењени на старост од седам милиона година, навели су Кенета Хсија са Технолошког института у Цириху на мисао да је цео средоземни базен некада давно пресушио и постао огромна, слана пустиња! А потом, током плиоцена, пре неких шест милиона година, стене Гибралтара су се раствориле и море је поново нагрнуло где је било и пре, а где је и сад. Али, пре тог давног потопа животиње су, преко слане пустиње, полако долазиле на „брда“, то јест острва.

Међутим, на копну никада није било „пигмејаца“ међу слоновима, као ни „слонова“ међу мишевима! Зашто су се баш на острвима једни смањили, а други порасли?

О томе може само да се нагађа. Ипак, наука се труди да објасни те чудновате промене. С једне стране, на острвима није било месождера међу другим животињама, па су слончићи, антилопице и нилски коњићи слободно луњали и пасли. С друге стране, пронађене кости говоре о томе да су ове животиње некада биле „нормалних“ величина, а смањивале су се постепено. Можда стога што хране није било у изобиљу за све, па су све мање и мање јели... Али, зашто су мишеви и веверице расли?

Апетит чуда чини

Ово је још тајна осим ако нас не задовољи објашњење да су они имали хране у изобиљу јер им много и не треба, а опстајале су крупније и јаче јединке међу њиме оне које су могле више да уграбе.

У сваком случају, крај и за мале и за велике наступио је, чини се, с доласком наших предака. Да ли је само човек крив за нестанак ових чудних врста с лица Земље, или и још нешто, загонетка је која чека на научна тумачења.

Иначе, на острвима дуж наше обале, мада је Јадран део Средоземља, нема оваквих „изненађења из прошлости“ из једног јединог разлога: наша су острва по пореклу много млађа. То не значи да можда из неких других разлога не би ипак вредело копати. Ко зна шта се може открити – Земљина кора још крије многе тајне и чува разна изненађења и за будућност.

М. К.

Илустровао: Зоран Петковић Петко

реч. Његовим стопама пошла је, првих година овог века, лондонска научница Доротеја Бејт, али ни она није далеко одмакла у одгонетању. Тек осамдесетих година овог века, после опсежних истраживања, појавиле су се прве научно засноване реконструкције необичних животиња и претпоставке откуд оне баш само на Малти, Кипру, Сицилији, Сардинији, Корзици, Балеарима или на Егејским острвима.

За „препотопским“ костима трагала је једна француска археолошка експедиција на челу с Аленом Ле Бреном, а и Енглеz Сајмон Дејвис, следбеник Доротеје Бејт. Ова два

нилских коња величине прасета, мајушних срна и антилопица. Заузврат, поред њих су скакутали „циновски“ мишеви и веверице!

Откуд ова чуда природе?

Путовање великом, сланом пустињом

Геологија, наука о Земљиној кори, може нам пружити неке одговоре. На пример, море је око Кипра, Балеарских и Егејских острва веома дубоко, па су она, током плистоцена највероватније била потпуно изолована од копна. Ипак, у некој ранијој епохи морали су постојати путеви којима су животиње доспеле овамо.

Старост наше планете процењује се на око седам милијарди година а старост првих човеколиких бића на више од три милиона. Зар је човеку заиста било потребно толико време да би стигао до данашњег степена развоја? Па још уз туђу помоћ. Негде из свемира.

– Свемирско порекло живота на Земљи нипошто није и не може да буде једино објашњење неких необичних појава, предмета и цртежа као што то пошто-пото хоће да докаже Деникен и на тај начин попуни оне празнине које је оставила наука – каже велики противник познатог Швајцарца, економиста Драгослав Недељковић из Пожаревца. – Узмимо, на пример, главу праисторијског бизона која се налази у московском Музеју за палеонтологију а чија се старост процењује на 150.000 година. Зашто је она занимљива? Зато што се на њеном чеоним делу налази кружни отвор који, по мишљењу стручњака, потиче од ватреног оружја. Закречене ивице отвора несумњиво говоре да је животиња живела дуго после рањавања и потпуно искључују могућност да је неко, вежбе ради, пуцао у лобању стару хиљадама година. Или, узмимо лобању човека која се налази у Музеју човека у Лондону. Нађена је у једној пећини у Родезији и са леве стране има савршено округлу рупу док је са друге потпуно смрскана. По мишљењу стручњака, реч је о убиству ватреним оружјем великог калибра. За науку, ово убиство не би било ни од каквог значаја и лобања сигурно не би нашла место у музеју да није стара 40.000 година! Будући да је ватрено оружје проналазак 15. века, Деникен је извео сасвим логичан закључак да је, пре наше, постојала цивилизација технички високоразвијена која је на Земљу дошла однекуд из свемира.

Желећи да поткрепи ту претпоставку, Деникен наводи изглед јапанске „Догу“ статуе која је постала општепозната захваљујући и томе што се нашла на насловној страни једне од његових књига. О чему је заправо реч?

Аустронаут каменог доба

– О статуи старој, опет по процени стручњака, око 6.000 година. На њен облик до пре двадесетак година нико није обраћао пажњу, међутим сада, у време космичких летова, она постаје изванредно занимљива. Одећа на њој је по мишљењу стручњака НА-

ТАЈНА КРИСТАЛНЕ ЛОБАЊЕ

За кристалну лобању стару 200.000 година неки мисле да су могли да је направе само ванземаљци. Како онда објаснити да савршено одговара пропорцијама савременог човека?

SA-е савршен астронаутски скафандер са изванредно решеним средствима везе, нарочитим отворима за очи, покретним зглобовима, куглестим спојницама и прибором за одржавање притиска. Од каквог је значаја за науку „Дугу“ статуа најбоље показује чињеница да је NASA првим посетиоцима Месеца обезбедила управо такве скафандре.

Ако се зна да се човек пре 6.000 година још служио каменим оруђем, онда се, разуме се, поставља питање откуд њему овакав скафандер. Деникен сматра да га је видео на – ванземаљцу.

Навео бих још један пример. Лобању направљену од

чистог кристала која потпуно одговара лобањи данашњег човека. Њена старост је процењена на 200.000 година. Деникен и њој приписује ванземаљско порекло. Ја у њега не верујем: нико из интерпланетарних простора није у свему овоме имао умешане прсте. Све је то дело човека. Одакле, размислите добро о томе, ванземаљцима пре неколико хиљада година модел са данашњим пропорцијама човека? Мој одговор за разлику од Деникеновог, јесте да су ову кристалну лобању направили људи који се физички нису разликовали од нас и који су баш као и ми били високоинтелигентна бића. Шта хоћу тиме да кажем? Да

верујем да су пре наше постојале друге, високоразвијене цивилизације. Јасно је да многи читаоци неће прихватити ово моје мишљење јер се разликује од општеприхваћеног. А зашто то мислим? Зато што никако не верујем да је човеку требало три милиона година да би стигао до данашњег степена развоја. Да га ми можда не потцењујемо. Ја сам уверен да управо то радимо и да живот човека није текао тако праволинијски као што обично мислимо. По мени, и живот људи као и промене у Сунчевом систему коме припадамо одвијају се циклично, у периодима који трају по 12.000 година. Зашто баш толико, видећемо нешто касније...

Косооки Ајнштајн

– Пре ове наше, постојале су многе друге цивилизације које су, сасвим могуће, биле много развијеније од нас. Вероватно ћете се питати шта је са њима било. Одговор је: нестајале су у катаклизмама које су погађале Земљу сваким 12.000 година због проласка небеског тела које се у тим периодима појављује из дубине свемира. На основу прорачуна и прогноза неких астронома, последња је дата почетком августа прошле године, и неких чињеница као што је чудна подела времена која може да се нађе у старим браманским књигама. У њима, час се смањује на све мање интервале док се коначно не стигне до јединице која се назива трути а износи 0.33750 секунде. Свештеници који чувају ове књиге од заборава немају ни најмању представу о томе чему је у античко доба могла да служи овако мала јединица времена. Посебно, каквим је инструментом могла да буде измерена! И још нешто. Стари Брамани делили су дан на 60 кала а сваку калу на 60 викала, њих опет на мање јединице као што су пара, татпара, витатпара, има. Последња у низу је кашта која је равна 300.000.000-том делу секунде. С обзиром да у античка времена Индуси нису имали

На последњем, дванаестом по реду, Конгресу древних астронаута одржаном у нововинодолском хотелу „Лишањ“ окупиле се преко 120 учесника из многих земаља света: Абу Дабија, Мексика, Канаде, Новог Зеланда, Аустралије. Највише их је ипак било из Европе и то из СР Немачке, Аустрије, Швајцарске, Италије. Да ли је у питању случајност или живот у земљама са високим стандардом пружа човеку више могућности да се у слободно време посвети својим интересовањима, питањима која му голицају машту а на која наука није дала коначне одговоре. Рецимо, оном о посети ванземаљских бића. Већина учесника Конгреса чврсто верује да се то догодило и утрошила гомилу пара да то и докаже. Деникен пре свих. Додуше, њему се сваки уложени динар вишеструко враћа што није никакво чудо с обзиром да је петнаестак књига, колико је до сада написао, продато у тиражу од преко 50 милиона примерака. Део тог новца улаже у нова истраживања али и у скупове овакве врсте који у извесном смислу треба да помогну званичној науци, пруже доказе о посети ванземаљаца.

потребе да живе у претераној журби, човек би могао да помисли да оваква подела времена представља чисту бесмислицу. Међутим, ко тако мисли, грдно се вара: кашта је време за које светлост превали дужину од једног метра! Ја сам уверен да до ње уопште и нису дошли Брамани (није им била ни потребна) већ припадници неке далеке цивилизације којима је овако мала јединица била и те како потребна.

У прилог мојој претпоставци о постојању давно ишчезлих цивилизација поменуо бих и то да је пре извесног времена до нас стигла помало запањујућа вест из Кине: у документима старим око 3.000 година нађени су записи који као да су преписани из Ајнштајнове „Опште теорије релативности“. Тим поводом један француски часопис донео је карикатуру косооког Ајнштајна коме су на језику исписане чувене формуле. Јесу ли Кинези пре 3.000 година сами стигли до теоретских знања којим се тек у овом веку прославио познати математичар или су их можда добили у наслеђе?

Олга Вукадиновић

Илустровао: Димитрије Костић

Живот
пише
драме

ПРИНУДНА ОСАМА

Кад се освестио, лежећи на леђима у дубоком снегу, Рајнхолд Катеч је осетио како га његова два пса лижу по лицу. Блонди и Симба инстинктивно су осетили да им је господар у великој невољи

Погледао је на сат. Било је четири, датум – 24. Значи, тачно шест сати је лежао у снегу без свести. У Рајнхолду Катечу сместа је проговорио лекар. Не смем да се померим, посмислио је, покушаћу прво да утврдим шта ми је. Померио је једну па другу ногу. У реду су. Десна шака и рука су му биле утрнуте. Левом руком је додиривао лице. Згрушана крв испод носа, на левом образу и иза уха. То ми се не допада. Можда је безазлена повреда, али можда је и тежа повреда главе. Треба да останем што је могуће мирнији.

А тако се радовао одмору. Када је Рајнхолд Катеч 1955. завршио студије медицине као један од најбољих, одмах се запослио. По-

казавши и проналазачке способности, 1977. нашао се међу најбогатијим људима Немачке. Стално у послу, с краћим излетима својим спортским авионом, Рајнхолд практично није ишао на одмор пуне 22 године.

Када му је старији син Каи отишао на студије у Винипег, Рајнхолд Катеч је помислио да би било дивно да у Канади купи фарму, напусти праксу у Гизену, малом месту на лом Франкфурта и насели се тамо. За почетак је решио да узме месец дана одмора.

Изнајмио је „шевролет“ камионет, опремио се намирницама, фото-апаратима, шатором, врећама за спавање и, после кратког сусрета са сином обећао му је да ће се видети за месец дана; бар ће му се јавити телефоном. Двадесет и неког априла 1979. кренуо је „у авантуру“.

Далеких 10 метара

Од Винипега је кренуо пут Јужног индијанског језера. Требало је да, у друштву своја два пса, Блондија и Симбе, превали седамсто километара.

На око двадесет километара од језера, упао је у дубок снег. Мада је пролеће већ давало наговештаја, снег се у тим крајевима још није отопио. Некако је успео да извуче кола. А онда, очаран призором, узео је фото-апарат и попео се на снежно брдашце високо око шест

метара. Изгубио је равнотежу и – пао.

Као искусан лекар, знао је да ће морати да лежи мирно најмање девет или десет дана, док тело не поврати снагу. Кад би само могао да се довуче до камионета, размишљао је, ако остане на снегу, могао је да добије промрзLINE. Блонди и Симба су, инстинктивно осетивши да им је господар у невољи, лежали уз њега и грејали га.

Од камионета га је делило десетак метара. Напредовање је трајало сатима. Коначно, Рајнхолд Катеч је успео да дође до задњих врата „шевролета“ која су, срећом, остала отворена. Уз много напора се увукао унутра и легао на вреће за спавање.

У почетку је веома мало јео, понеки бисквит који би дохватио левом руком. Само је пио пуно течности. Ћус, лимунaду. С времена на време испио би и покоји гутљај вискија, да се загреје. Болови су били јаки, али није узео никакав лек, ни против болова ни за смирење.

Блонди и Симба су јурцали околно, али се никада нису претерано удаљавали. Било је јасно да желе да остану уз господара. Он им је давао храну коју је и спремио за њих, углавном месо.

Саградићу колибу

Када су болови попустили и јављали се на сваки сат два, Рајнхолд је решио полако да се придигне. Имао је вртоглавицу, али се није предавао. Било му је, у ствари, највише чудно што је данима неактиван, то је било сасвим неуобичајено стање за њега. Испитивао је околину да би подигао шатор. Није губио самопоуздање, није га хватала паника мада је сасвим поуздано знао да је у прилично безнадежној ситуацији.

Десетог дана је подигао шатор, температура је била стално око 12°C испод нуле. Без обзира на болове, пало му је на памет да сагради колибу. Тако ће прекинути време, а имаће и сигурније склониште. Колибу је завршио 12. маја. Те ноћи је пао снег.

Пет дана касније Рајнхолд се осетио довољно снажан да крене са тог усамљеног места. Натоварио је најнеопходније ствари на санке и, руководећи се картом, кренуо у правцу Јужног индијанског језера. Рачунао је да је оно око тридесетак километара далеко.

Осмог дана мучног напредовања дошли су до набујалог потока. Рајнхолд Катеч је узвикнуо од одушевљења. С друге стране потока угледао је зграде. Ако тамо и нема никога, можда су остале неке намирнице. Али, како тамо прећи? Поток је био широк око 10 метара.

Прво слаб, а онда све гласнији, зачуо се звук хеликоптера. Рајнхолд је испатио две ракете. Махао је, руком. Летелица се удаљила. Нису га видели, помислио је.

Није знао да су га, ипак, видели. Кад се хеликоптер спустио на другу обалу, двојица су гуменим чамцем дошла по њега. Кад им је испричао да је месец дана провео сасвим сам у дивљини, сумњичаво су га саслушали. Није јављено да је било ко изгубљен.

Рајнхолд је имао само на уму да се јави си-ну. Тек кад је то обавио, пристао је да оде у болницу. Срећом, осим мањих повреда, био је потпуно здрав.

В.С.

ATILIO
MICHE
LUZZI

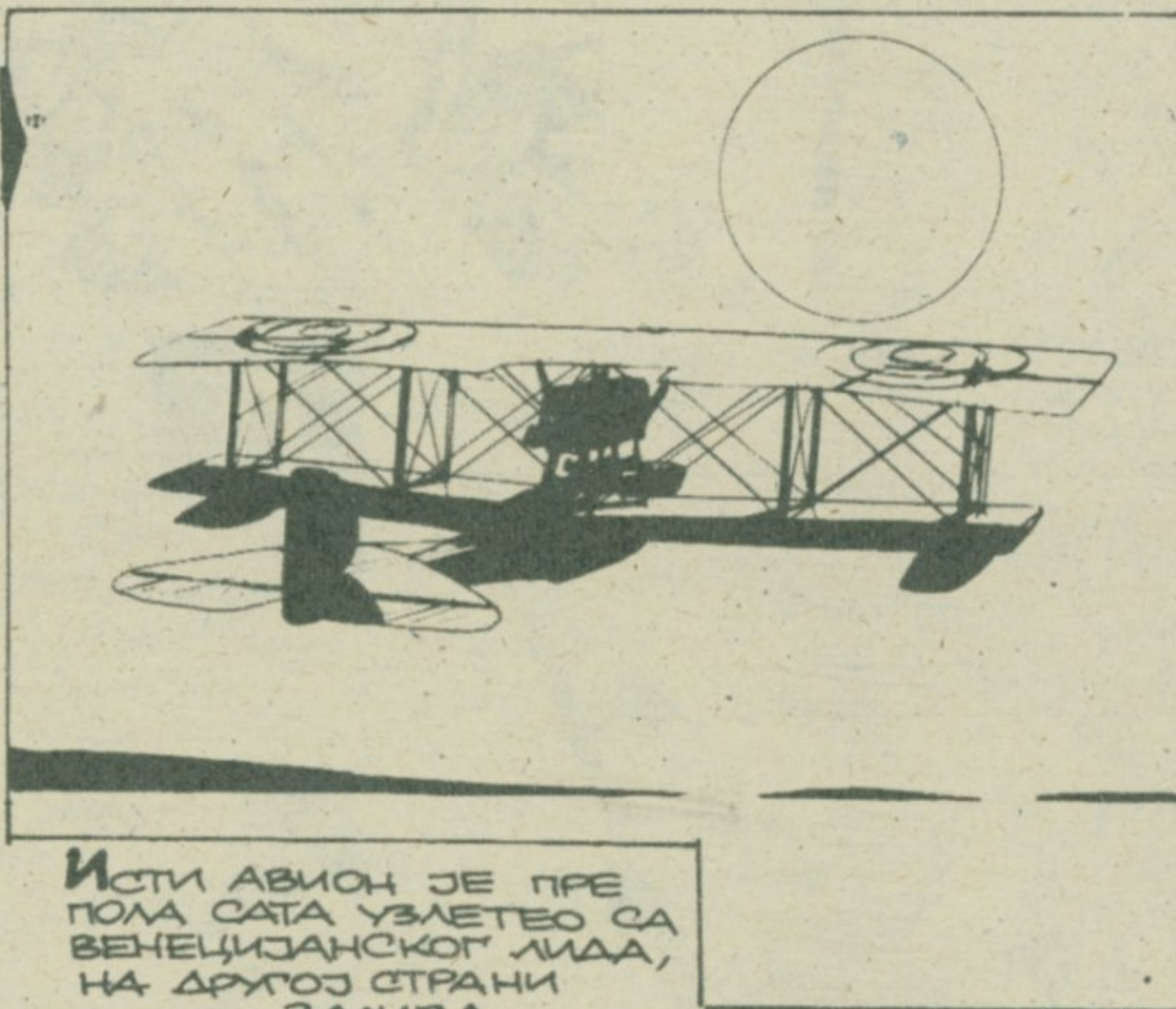
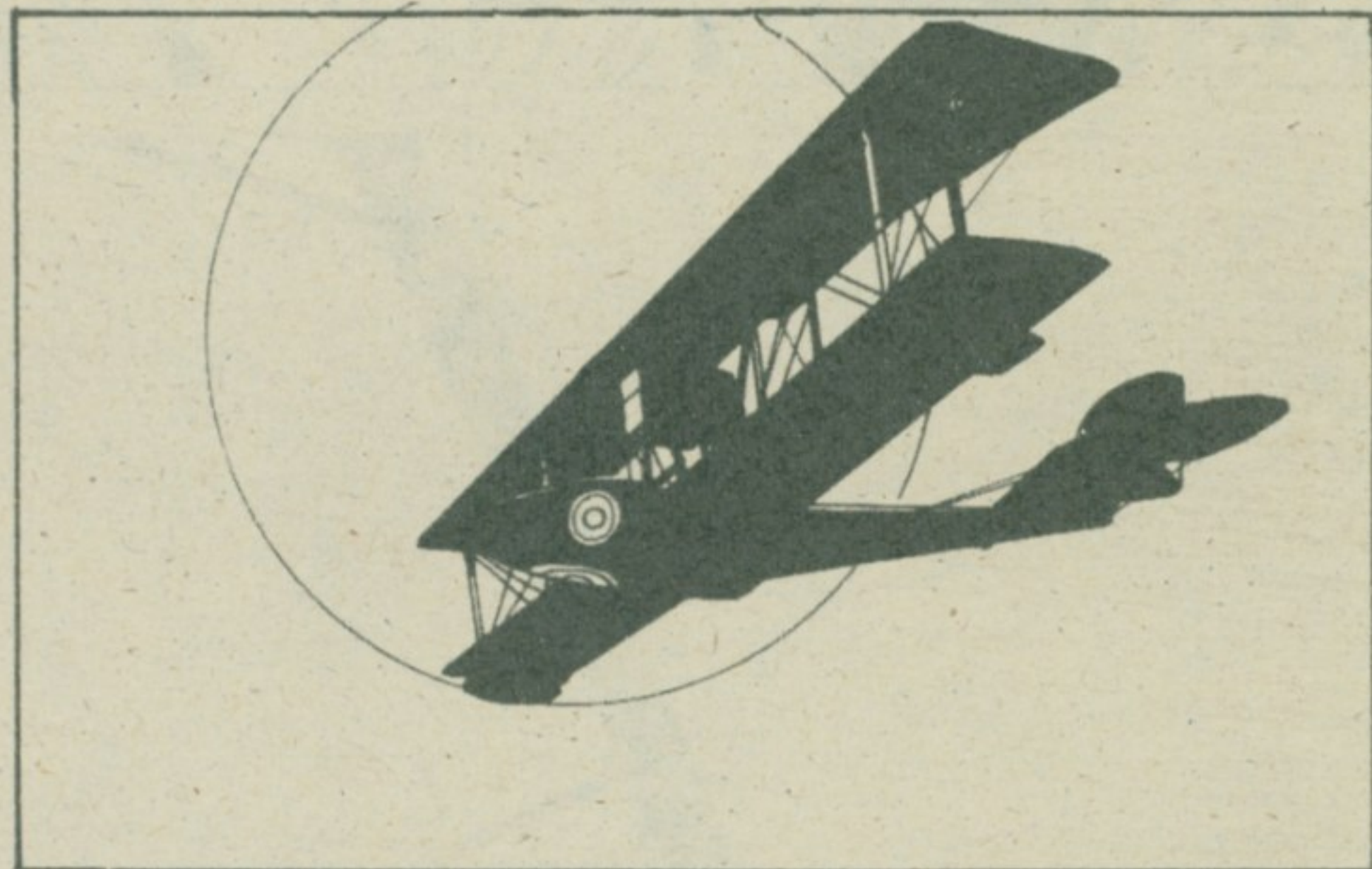
ОКТОБАР 1917. ТРЕТ ЈЕ БИО ПОД
АУСТРИЈСКОМ ВЛАШЋУ... НОЈ ЈЕ...
ИАКО ЈЕ БИЛО ИЗУЗЕТНО ХЛАДНО,
НЕКО ЈЕ НАДЛЕТАО ТРШКАНСКИ
ЗАЛИВ...

ВРРРРРРРР!

ПЕТРА У ПОРЕЧУ

ПУН МЕСЕЦ ЈЕ ЗА
ТРЕНУТАК ОБАСЈАО
ХИДРОАВИОН ДВО-
КРИЛАЦ... ОЗНАКЕ НА
КРИЛИМА СУ СЕ
ЈАСНО ВИДЕЛЕ...

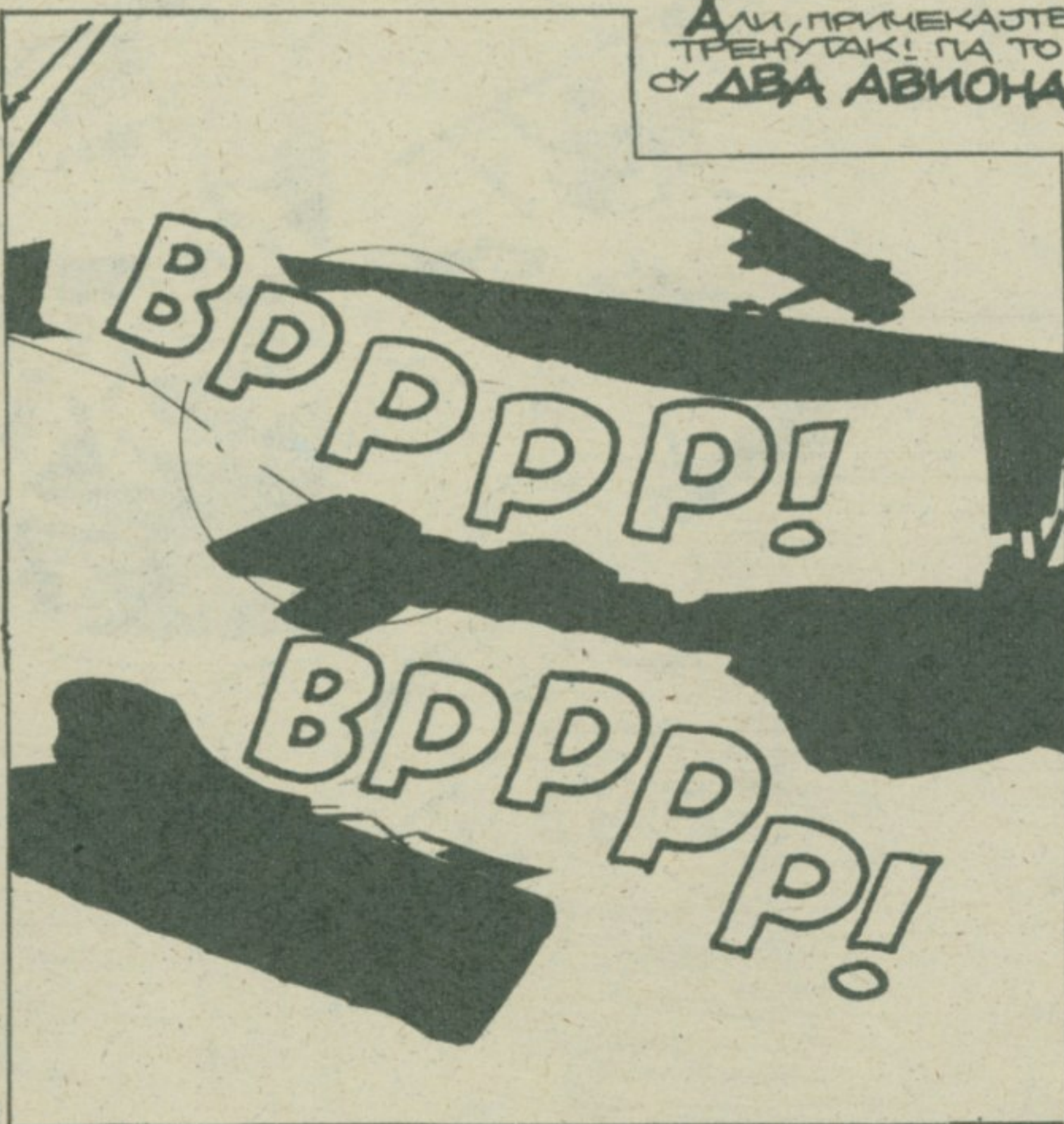

ИСТИ АВИОН ЈЕ ПРЕ
ПОЛА САТА УЗЛЕТЕО СА
ВЕНЕЦИЈАНСКОГ ЛИДА,
НА ДРУГОЈ СТРАНИ
ЗАЛИВА...

КАО И СВАКЕ НОћи, И
ДАНАС РЕ БАЦИТИ БОМБЕ
НА АУСТРИЈАНЦЕ, УШУЛЕ
НЕГДЕ ДОЛЕ У МРАКУ...

АЛИ, ПРИМЕКАЈТЕ
ТРЕНУТАК! ПА ТО
СУ ДВА АВИОНА!

ЦРТА И ПИШЕ: АТИЛИО МИКЕЛУЦИ (ATILIO MICHEL UZZI)

НА ЈЕДНОМ СУ ЦРНИ КРСТОВИ!

НЕКЕШ НАС ВИШЕ ПЛАШИ-
ТИ И ДИЗАТИ ИЗ ПОСТЕ-
ЛОЕ, ПРОКЛЕТИ „МАКАРО-
НИ“!

ОХ, АУСТРИЈА-
НАЦ! ПАЗИ, ПА-
РИЗИ, ЗА ПЕТА-
МА НАМ ЈЕ!

РАТАТА!

ПЕТРА? ШТА ЛИ САД РАДИ
У ТОМ ИТАЛИЈАНСКОМ
АВИОНУ?

МОТОР
ГОРИ,
ПАРИЗИ!

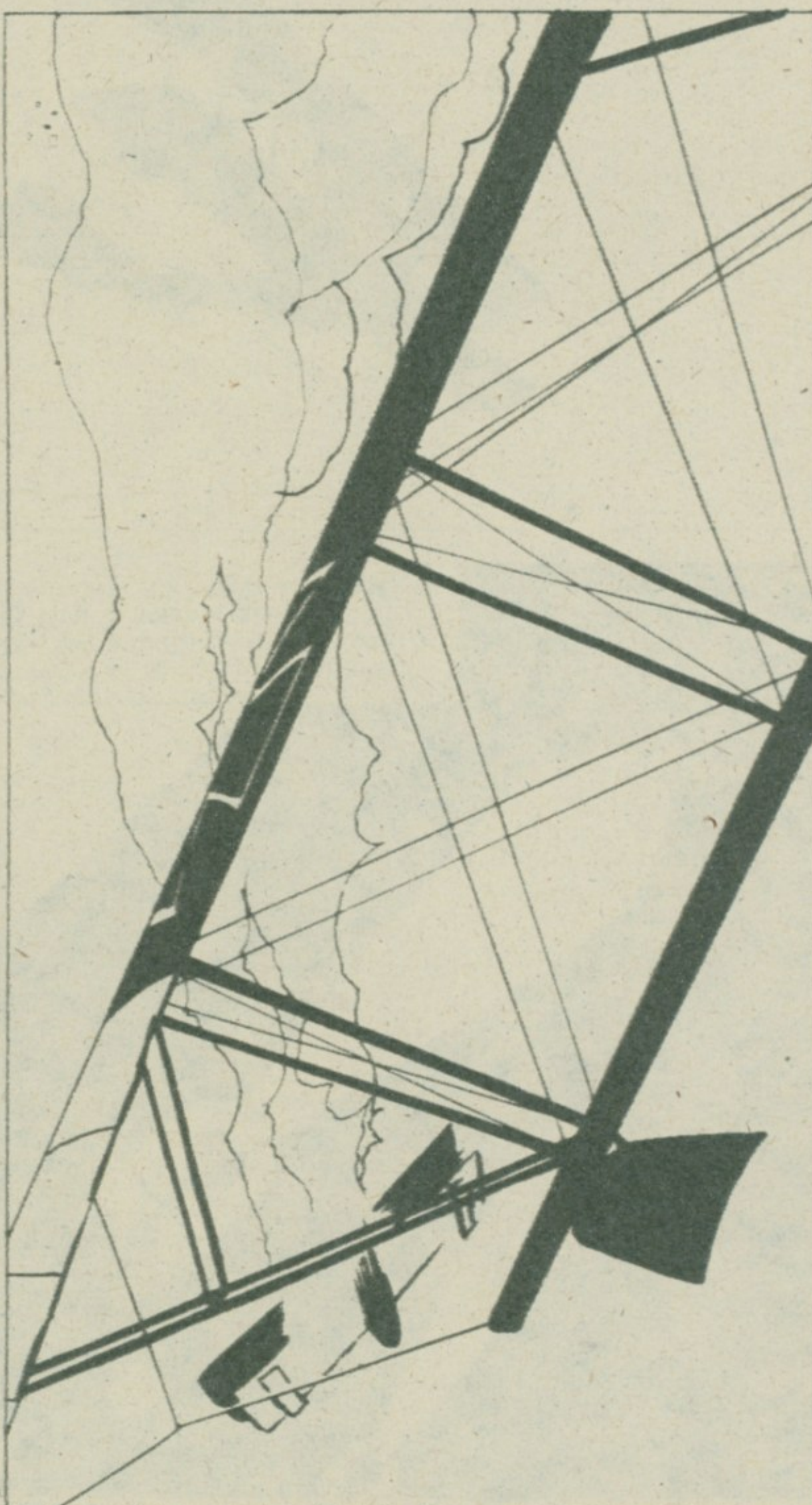

НЕ МОГУ ДА
ОДРЖИМ ВИ-
СИНУ... АВИОН
ПОСТАЈЕ ТЕЖАК
КАО КАМЕН!
ПАДАМО...

АУФВИДЕРЗЕН,*
„МАКАРОНИ“!

ZELEZ

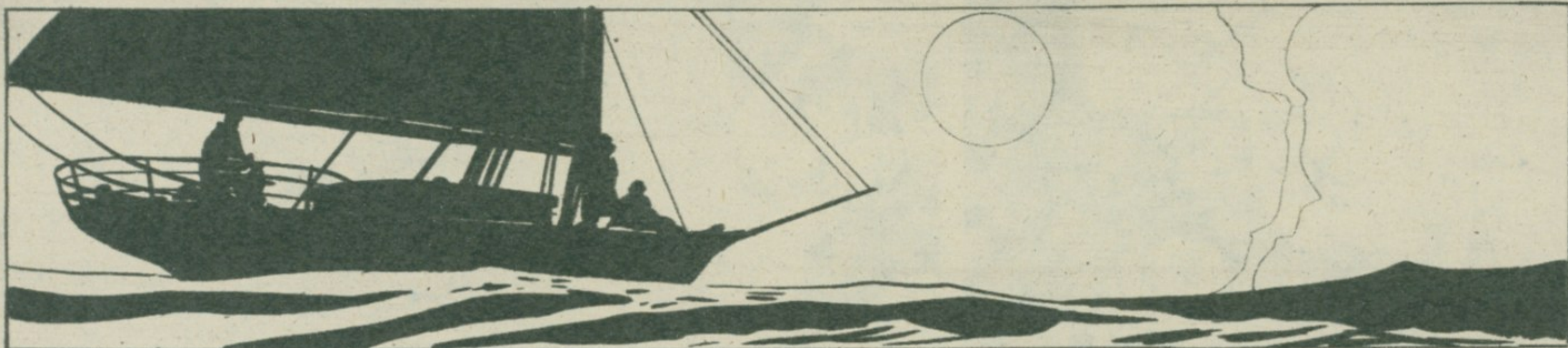

* ДО ВИЂЕЊА

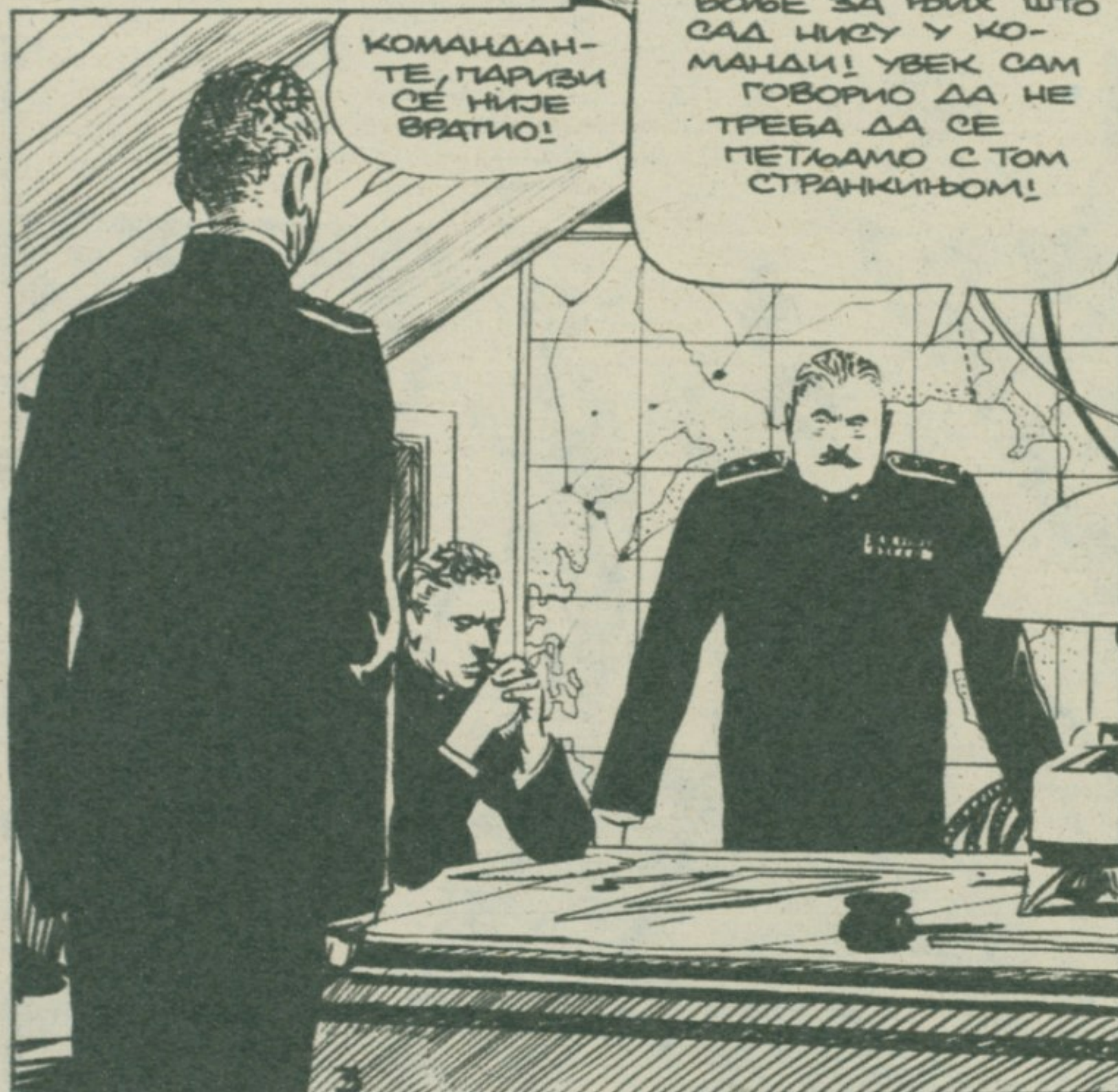
ЗА ТО ВРЕМЕ, ХИЛАДУ МЕТАРА
НИЖЕ, НА ПУТИНИ!!!

ШТА
ТИ ПАДА
НА ПАМЕТ,
МЕНЕГО! ТО ЈЕ
АВИОН У
ПЛАМЕНУ! ЗАР
НИСИ МАЛО-
ПРЕ ЧУО
ШТЕКТАЊЕ
МИТРАЊЕ-
ЗА

ТРИ САТА КАСНИЈЕ... ВЕНЕ-
ЦИЈА-ЛИДО, СА ДРУГЕ СТРА-
НЕ ТРШЉАНСКОГ ЗАЛИВА...

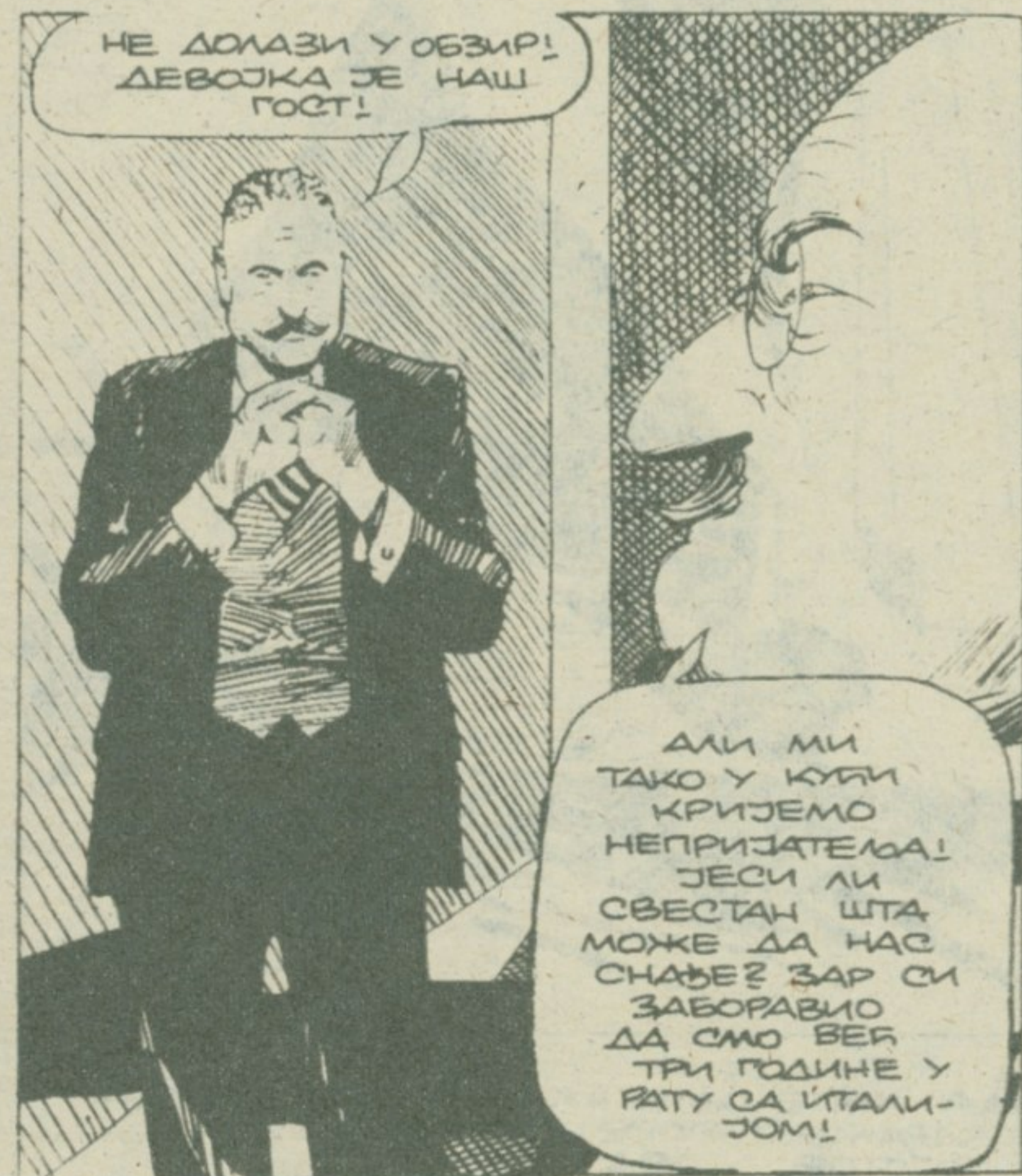

ДА ЗНАТЕ САМО КАКО ЈЕ БИЛО ЛЕДЕНО
ЗАДРАНСКО МОРЕ У ТО ДОБА ГОДИНЕ,
ПОГОВОРО У ДВА УЈУТРО...

ПОРЕЧ, ДВА ДАНА КАСНИЈЕ...

ШТА КАЖЕТЕ, ДОКТОРЕ РАЗИЕР?

МОТРЕ НА МЕНЕ...
ЗНАМ! САД САМ СИГУРНА!
НЕ МОГУ ВИШЕ ДА СЕ
ПРЕТВАРАМ ДА МИ ЈЕ ЛОШЕ...
МОРАМ НЕШТО ДА ПРЕ-
ДУЗМЕМ... МОРАМ!

АЛИ ШТА? ШТА
ДА УРАДИМ?

ДЕСЕТАК КИЛОМЕТРА
ЈУЖНО ОД ПОРЕЧА МОРЕ ЈЕ
ИЗБАЦИЛО НЕЧИЈЕ ТЕЛО И
ОСТАТКЕ ОШТЕЂЕНОГ
АВИОНА...

ОВО ЈЕ ПИЛОТ ИТАЛИ-
ЈАНСКОГ АВИОНА КОЈИ
ЈЕ ОБОРЕН ЈОШ ПРЕ
ДВА МЕСЕЦА...

... КАРМИНЕ
ПАЗИ,
КАПЕТАН КОРВЕ-
ТЕ! ПОГЛЕДАЈ,
ОВО СУ НЕГОВА
ДОКУМЕНТА!

НОБАС СУ
ПРОНАШЛИ ТЕ-
ЛО ПИЛОТА!

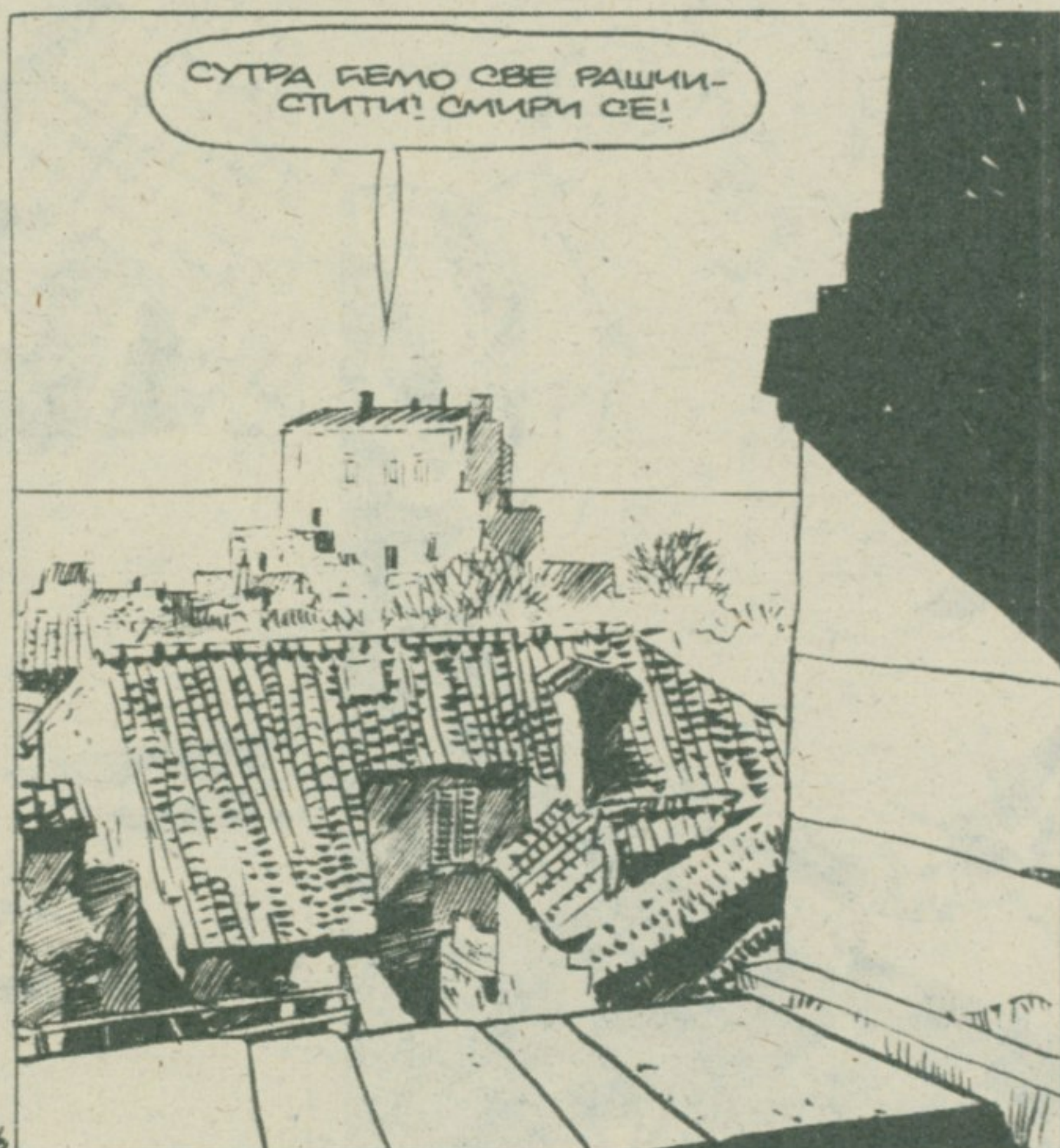
НЕК' МУ
ЈЕ ЛАКА
ЗЕМЉА!
ПОВРИНИ СЕ
ЗА СВЕ ВОЈ-
НЕ ПОЧА-
СТИ!

АЛИ, ВЕСТ ЈЕ НА ПУТУ ЗА ТРЕТ ПРВО
ПРОШЛА КРОЗ ПОРЕЧ...

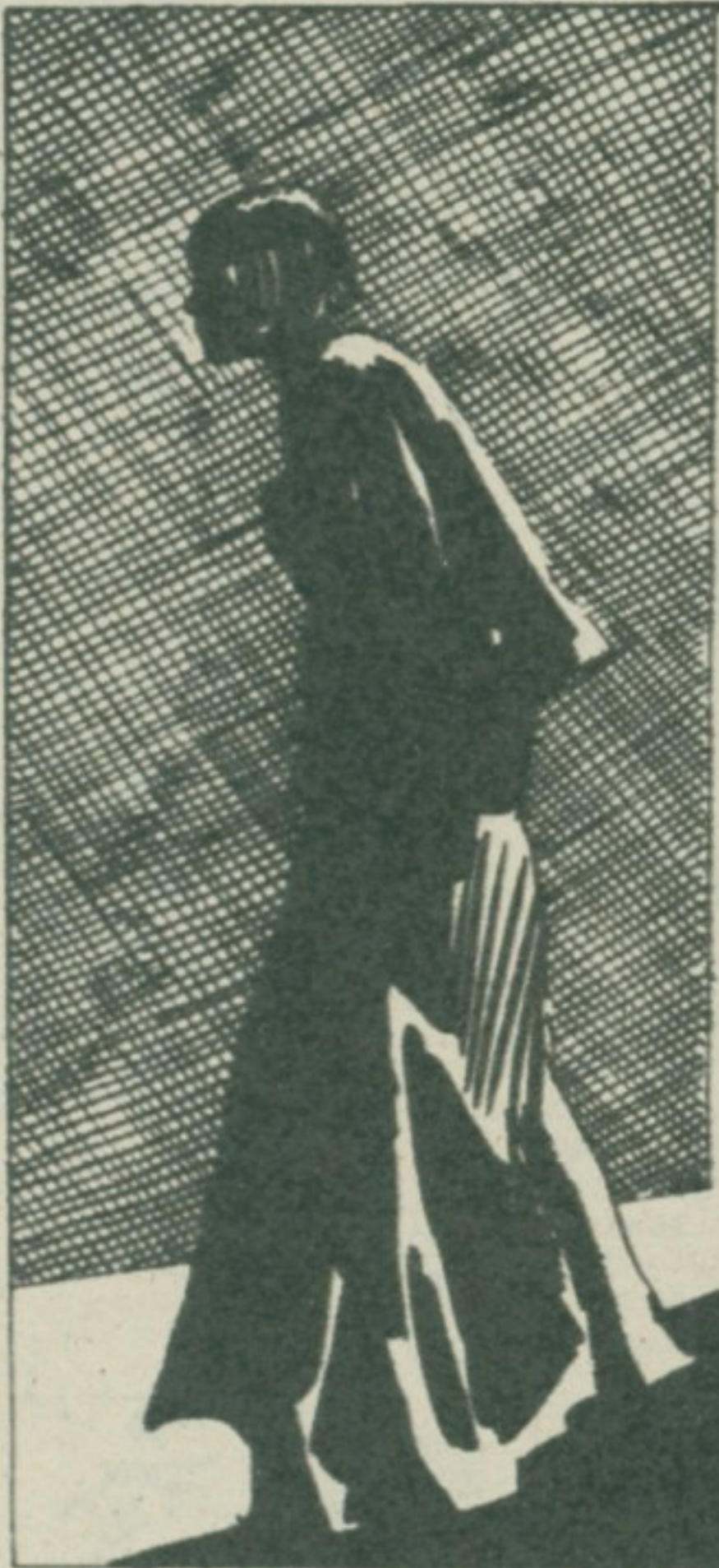
НАШЛИ СУ ТЕЛО НЕКОГ
ИТАЛИЈАНСКОГ ПИЛОТА!

И ШТА
САД? НЕГЕШ
ЈЕ ВАЈДА
ВЕЧНО ДРЖАТИ
У КУЋИ? И КО ЈЕ
УОПШТЕ ТА
ЖЕНА?

СУТРА БЕМО СВЕ РАШЧИ-
СТИТИ! СМИРИ СЕ!

ТЕ НОГИ НИСУ СВИ
СПАВАЛИ У КУЋИ ПРО-
ФА ДЕ ЛИНДЕНБЕРГА,
ПОДАНИКА КАРЛА I
—АУСТРИЈСКОГ...

ФРОЈЛАЈН
ДЕ КАРЛОВИЦ!

АУГУСТО!

ЗАБОГА! ОТКУД
ЗНАШ КАКО
СЕ ЗОВЕМ?

ЕВО, ОВДЕ
ПИШЕ!

МОЈ ПАСОШ...И
СВА ДОКУМЕН-
ТА... АЛИ...

БИО САМ С
ОЦЕМ ОНЕ НОГИ
КАД ОМО ВАС
НАШЛИ НА МОРУ...
НИКОМЕ ИХ
НИСАМ ПОКАЗАО...
НИКОМЕ!

ЗАШТО?

ПА... ЈА...
ЈА...

ДОБРО... АЛИ
ТО НЕКА ОСТАНЕ
ТАЈНА! САМО
ТВОЈА И МОЈА!
ВАЖИ?

КРАЈ КАТЕДРАЛЕ, У УСКОЈ
УЛИЦИ, НАЛАЗИЛА СЕ КУДА
ПОРЕЧКЕ ПОРОДИЦЕ ДЕ
ЛИНДЕНБЕРГ...

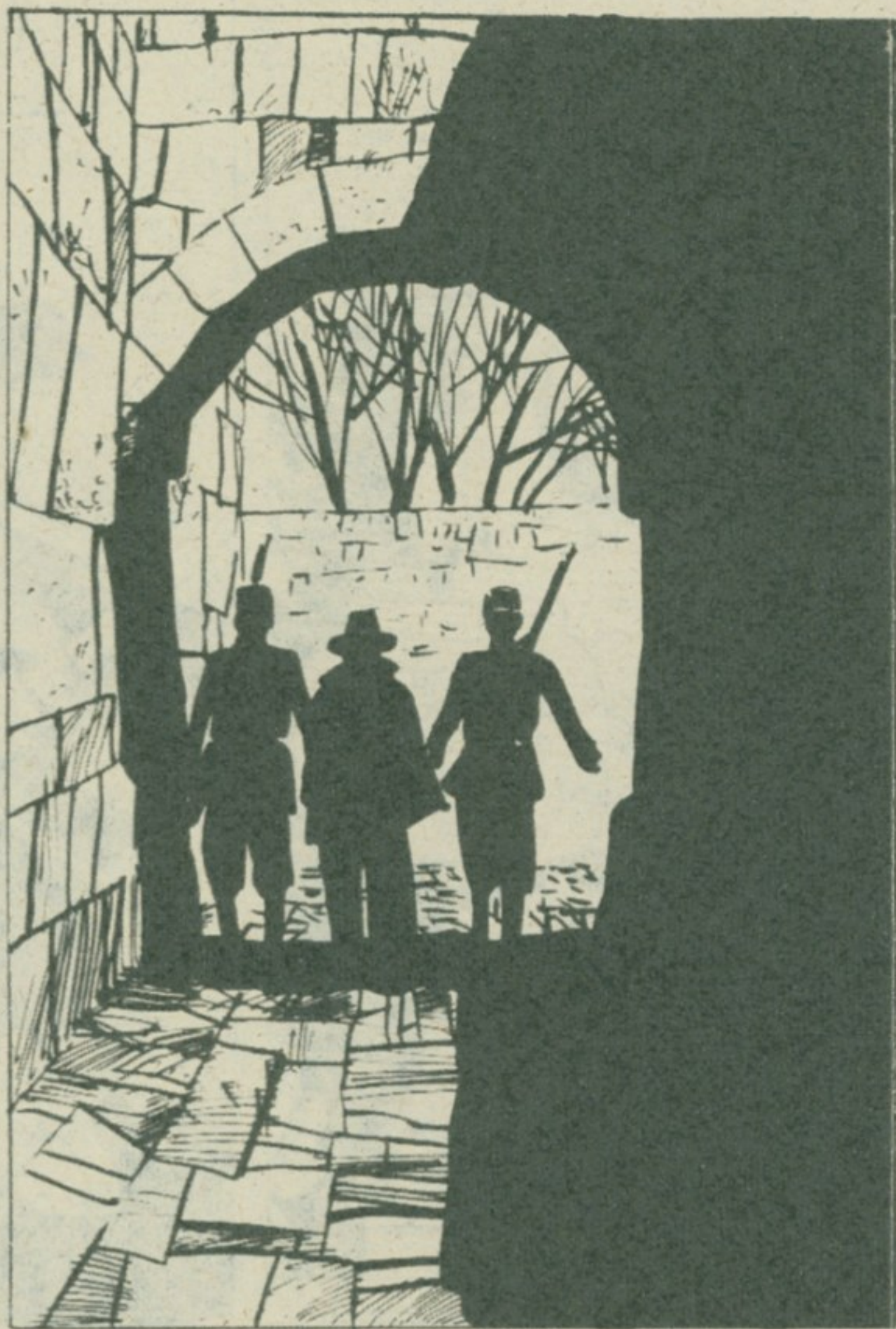
ОВУДА, БРЗО!

ДА ЛИ
ЈЕ ПАТ-
РОЛА У
БЛИЗИНИ?

ПОНЕКАД
НАИЂУ, АЛИ
СВЕ ИХ ПО-
ЗНАЈЕМ...
НЕМА ОПАСНОС-
ТИ...

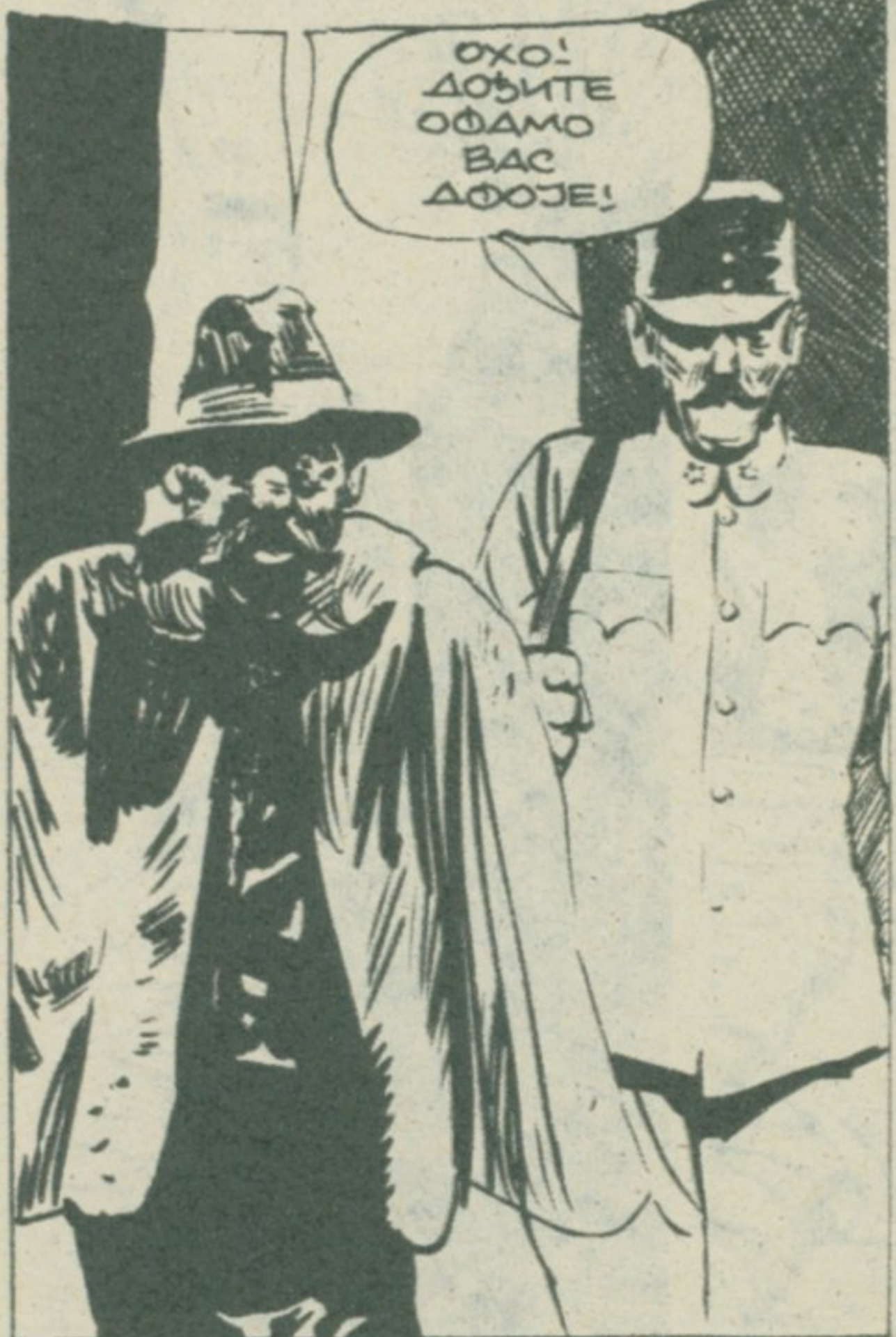

У ТОМ ТРЕНУТКУ, НА КРАЈУ
УЛИЦИЦЕ...

ГОСПОДИНЕ ГРОФЕ!

ОХО!
ДОБИТЕ
ОДАМО
ВАС
ДООЈЕ!

МЕНЕГО!
У ДРУШТВУ
СА ЖАНДАР-
МИМА! ПРАВИ-
ТЕМО СЕ
КАО ДА НИ-
ЈЕ НИШТА!
ИДЕМО ИМ
У СУСРЕТ...

КО ЈЕ ОВА
ГОСПОЏИЦА?

* ДОБРО ВЕЧЕ, ГОСПОДИ-
НЕ КАПЛАРЕ

БРОДИЈА ЈЕ ЗАПЛОВИО У ПРАВЦУ ТРСТА. У њему су били попутизани РИБАР, ПЕТНАЕСТОГОДИШЊИ ГРОФ ДЕ ЛИНДЕНБЕРГ И ЛЕПА МЛАДА ЖЕНА, ОЧАЈНА И ТУЖНА...

© Attilio Micheluzzi 1982
© Milano Libri Edizioni 1982

КРАЈ
ЕПИЗОДЕ

СТИСНИ ЗУБЕ И ЧЕКАЈ

Бомбардовањем Перл Харбора 7. децембра 1941. године почео је муњевит продор Јапанаца у југоисточну Азију. На листи циљева налазио се и Вејк, неугледна група од три корална атола у средишњем Пацифику укупне површине 7,8 квадратних километара.

У плану операција јапанске врховне команде стајало је: заузети Вејк и створити од њега поморско-ваздушну базу. На острву се налазила шачица америчких маринаца без борбеног искуства вредног помена. Процењивало се да ће једно слеподне бити сасвим довољно да се савлада њихов отпор.

Штапови за голф команданта Канингема

Фебруара 1941. године адмирал Хазбенд Кимел преузео је команду над америчком Пацифичком флотом. Адмирал није био богзна какав стратег, али је ипак поседовао способност да уочи очигледно. Тек довршена авионска писта на Вејку, коју практично није имао ко да брани, била је примамљив плен за Јапан.

У августу је на острво упућен батаљон маринаца под заповедништвом мајора Џејмса Девороа који је добио наређење да се ушанчи и чека. У новембру је мајор обавештен да је Вејк постао поморско-ваздушна база што га је прилично изненадило с обзиром да на острву није било ни једног авиона.

Претпоследњег дана истог месеца, с пртљагом из кога су вирили штапови за голф, на Вејк је ступио командант новоустановљене базе, комодор Винфилд Скот Канингем. Комодор Канингем био је пасионирани играч голфа што му је остављало мало времена за остале дужности. Када су борбе почеле, био је мање-више збуњен догађајима, а главни терет одбране свалио се на мајора Девороа.

Четвртог децембра на Вејк се коначно спустила ескадрила од дванаест ловачких авиона под заповедништвом мајора Пола Патнема. Пошто је атерирао, мајор се суочио са следећих неколико чињеница: нема резервних делова, нема авио-механичара, нема помоћних стаза. Ово последње значило је да ће у свако доба авионе морати да оставља на сред главне писте. Да Вејк нема радар, знао је одраније.

Није само Пол Патнем имао разлога да гунђа. На папиру, батаљон чине 43 официра и 939 војника. Џејмс Деворо имао је 27 официра и 422 војника. Због недостатка људства, добар део ионако оскудног наоружања којим је располагао био је неупотребљив (половина од

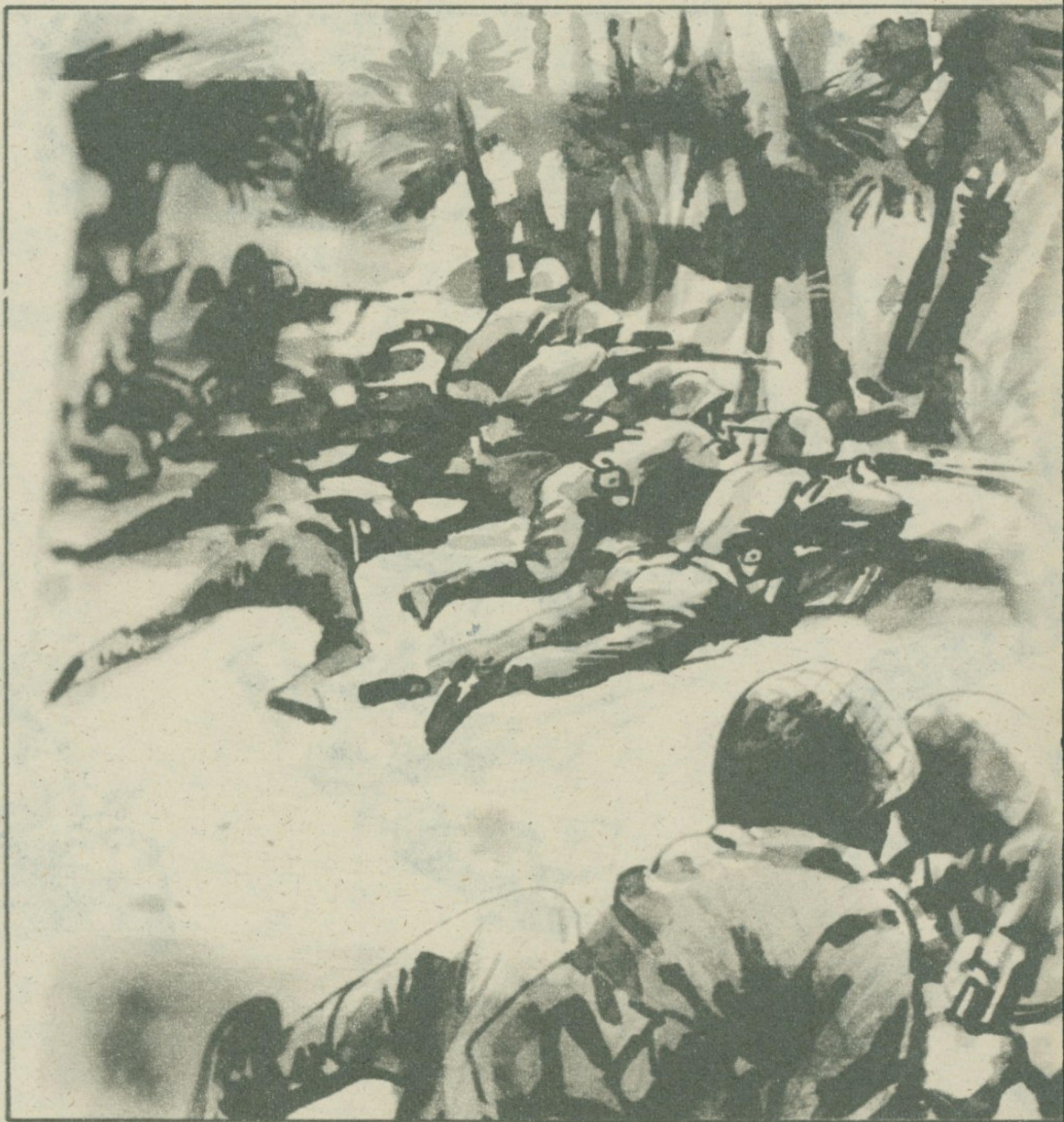
Врховна команда их је изневерила. Непријатељ мислио да ће их савладати за једно слеподне. Преварили су се и једни и други

час да људима допусти да мало предахну и укинуо убитачни режим дванаесточасовног радног дана који је био на снази од доласка на острво.

Осми децембар требало је да буде дан за плановање.

Свирај узбуну!

У неколико минута после седам ујутро, мајор Деворо се бријао и звиждукао када је преко радија сазнао да је бомбардован Перл Харбор. Трчећи ка канцеларији, набасао је на трубача батаљона коме је наредио да сместа одсвира узбуну. Пошто је прво прочешљао читав војно-трубачки репертоар укључујући и узбуну за пожар, овај је на крају ипак погодио мелодију после чега су се маринци, мада правећи приличну гужву, постројили ис-

укупног броја митраљеза, рецимо). Упркос свему, Деворо је до краја децембра некако скрпио 6 батерија обалске артиљерије и неколико батерија противавионске одбране.

Пошто је 7. децембра извео изузетно напорну вежбу, оценио је како је куцнуо

пред мајора. Неки су дотеглили кофе с песком и другу опрему за гашење пожара. Тридесет минута касније сви су, ипак, у пуној приправности били на својим положајима.

Пол Патнем није имао великих дилема у погледу распореда својих снага, јер

осим главне писте авионе није имао где да распореди. Преостало му је само да одлучи колико ће летелица оставити на писти као лако уочљиву мету за непријатеља. Одлучио је да осам авиона остану где су, а четири послао у патролу.

Нешто после поднева тридесет и шест јапанских бомбардера обрушило се на Вејк где их је на писти чекало право бомбардерско задовољство: осам уредно поређаних авиона са резервоарима крцатим горивом. Трен касније, писта се више није најбоље видела од дима и пламена осам буктиња. Пошто су ту обавили посао, нападачи су се поделили и кренули да педантно сеју пустош по острву.

Какав дан, господине!

Читава операција није трајала више од неколико минута. Јапански бомбардери вратили су се у формацију, крилима у ваздуху исписали знак за победу и одлетели пут своје базе на Маршалским острвима без иједног јединог губитка.

Американци су пребројали двадесет и троје погинулих и једанаесторо рање-

идеалној висини за Девороову противавионску артиљерију. Један бомбардер је оборен, четири су се вратила у базу вукући за собом облаке дима. Момци са Вејка коначно су узвратили ударац, али су и нападачи обавили добар посао. Оно мало објеката и инсталација на аеродрому што нису уништени у претходном бомбардовању сада су сравњени са земљом.

Није било никакве сумње да ће се бомбардери следећег дана вратити, а по мишљењу мајора Девороа њихов циљ могле су да буду само противавионске батерије на најистуренијем делу острва, Пикок поинту. Све друго је, уосталом, практично већ било разнето у парампарчад.

Читаве ноћи стотину цивила-добровољаца превлачило је топове тешке шест тона са положаја на којима су се налазили шест стотина метара даље. На њихово место постављене су макете. Сутрадан послеподне Јапанци су улудо страћили бомбе на лажне батерије на Пикок поинту и успут још изгубили и два бомбардера.

После три напада из ваздуха, следно

довољно... Једина нада за Вејк и људе на њему била је да стисну зубе и чекају да се нападачи нађу на домету њихове обалске артиљерије. Деворо је издао једино могуће наређење: „Не отварај паљбу“.

У пет и тридесет адмирал Садамичи Кациока наредио је својим бродовима да отворе ватру и повео их ка острву.

Момци су чекали, али нису успевали и да стисну зубе. Девороов радио-оператор сит се наслушао епитета упућених на рачун „оног кучкиног сина“ који их тера да скрштених руку гледају како их непријатељ касапи. Од шест и десет надаље више није било времена за погрде. Јапанци су се приближили острву на око четири километра и Деворо је наредио да се отвори паљба.

Национални хероји

На крају тог дана маринци су имали много разлога да славе. Потопили су два разарача, тешко оштетили још неколико бродова и заувек избацили из строја око 700 непријатељских војника. Правим чудом, сами су изгубили само чет-

них официра и војника. Такође су установили да им се целокупна ваздушна одбрана од тог часа састоји од четири употребљива, два тешко оштећена авиона и седам пламтећих буктиња.

Сутрадан су Јапанци направили озбиљну тактичку грешку: летели су на

је напад с мора. Око три ујутро 11. децембра стражари на обали назрели су далеко на хоризонту обресе бродова. Када се довољно разданило, мајор Деворо могао је и да их преброји: три лаке крстарице, шест разарача, шест транспортера. Не баш армада, али сасвим

ворицу другова. Или, као што рече каплар Браун мајору Девороу: „Какав сјајан дан, господине!“

Следећи дани били су нешто мање сјајни, јер су од 11. децембра надаље Јапанци свакодневно бомбардовали острво по два пута.

У међувремену су браниоци Вејка постали национални хероји, а да о томе нису имали појма. У првим данима рата америчке снаге на Пацифику трпеле су пораз за поразом. Вејк се држао. Војна пропаганда искористила је ту чињеницу да јавности пружи оно за чим је жудела: многоструко дотерану слику ствари.

Американци су тако сазнали да је мајор Деворо на питање шта је преко потребно његовим трупама одговорио: „Још Јапанаца!“ Ова анегдота била је силно популарна судећи по чињеници да су је се 1945. године још сећали и на њу се позивали и у угледном „Њујорк тајмсу“.

Двадесетог децембра у лагуну је ислучуно хидроавион из кога се извукао млади морнарички поручник Џејмс Марфи који је комодору Канингему донео вест какву командант у независном положају, у каквом се овај налазио, може само да пожели: из Перл Харбора је ка Вејку пловило појачање. Одлуку је још 9. децембра донео адмирал Кимел. Заповедништво над флотом од девет разараца, три тешке крстарице и носача авиона „Сарагоге“ поверена је адмиралу Френку Флечеру.

Шеснаестог децембра 1941. адмирал Кимел разрешен је дужности и отеран у пензију (после рата ће га због Перл Харбора извести и пред војни суд). На његово место постављен је адмирал Честер Нимиц, а две недеље до његовог ступања на дужност, замењивао га је адмирал Вилхелм Пај. Пај је на уму имао само једно: да се у тих четрнаест дана ништа не излаже непотребним ризицима, а слање бродова на Вејк је то свакако било.

Како напредује уређење базе?

После тринаестодневног бомбардовања ваздушна одбрана Вејка сведена је на једну противавионску батерију и два авиона. Канингем је команди у Перл Харбор свакодневно слао истоветне захтеве: још војника, авиона, наоружања, медицинског материјала, врећа с песком... У одговор је добијао бесмислене поруке типа оне која је стигла 17. децембра у којој се од њега тражио извештај о напредовању радова на исушивању лагуне и уређењу базе!

Двадесет другог децембра два преостала авиона мајора Патнема узлетела су у последњи окршај са јапанским бомбардерима. Ни један се није вратио. Пред крај дана Пол Патнем постројио је двадесетак способних људи које је још имао и у строју их довео пред мајора Девороа. „Мајоре, авијатичари се јављају на дужност у пешадији“, гласио је рапорт заповедника ескадриле која више није постојала.

Девороу су људи били и те како потребни. Двадесетог децембра ка Вејку је заплвила нова јапанска флота: два носача авиона, 6 крстарица, разараачи и транспортни бродови са око две хиљаде војника.

Почетак инвазије био је питање сати. Деворо је уједно знао и да ће то бити последња битка за Вејк.

Имао је отприлике две стотине маринача и цивила за одбрану Вејка, одбрану атола Пил свео је на неколико осматрачких положаја, на Вилкс распоредио осамдесетак људи. На крају, ма колико закидао на људству на другим положајима, за одбрану седам километара

плаже где је очекивао искрцавање главнине непријатељских снага могао је да издвоји не више од осамдесет и петоро људи...

Изгледа да је крај

Инвазија је почела у два изјутра, 23. децембра. Истог јутра јапанска врховна команда Каиоке супротстављајући се тврдоглавом отпору непријатеља у целости заузеле острво у десет и тридесет преподне.

Те снаге бројале су две хиљаде људи. Вејк је бранило 450 на смрт изнурених војника.

Нешто пре десет Винфилд Канингем био је принуђен да коначно самостално донесе одлуку за коју је, уосталом, само он и имао овлашћење.

Пај рекао је изгледа да је ово крај. Мајор Деворо подигао је слушалицу пољског телефона и јавио свим јединицама са којима је још имао везу да обуставе ватру и униште наоружање. Битка је била завршена.

Комодор Канингем обавестио је Перл Харбор, а затим отишао да се пресвуче у плаву парадну униформу. Џејмс Деворо замолио је свој водника да негде нађе дринку од метле и белу крпу. Неколико минута касније заједно су кренули да предају Вејк непријатељу.

Шта се у међувремену дешавао са флотом адмирала Флечера? У три и деветнаест изјутра Канингем је послао хитну поруку Перл Харбору: „Непријатељ на острву“. Адмиралу Пају је лакнуло. Сада је коначно у рукама имао јак аргумент да опозове план који му се од почетка није допадао: ако је непријатељ већ на острву, прекасно је за било какву операцију. Пај је из истих разлога ступио у везу са Флечером и наредио му да окрене бродове и врати се у базу.

У том тренутку флота адмирала Флечера налазила се на 450 миља од Вејка.

Када је вест о повлачењу бродова стигла и до Вашингтона, начелнику поморских операција Старку понестало је храбрости да је лично саопшти председнику Рузвелту, па је замолио министра морнарице Нокса да обави тај незахвални задатак уместо њега. Нокс је нешто касније обавестио Старка како је по председниковом мишљењу то што се догодило „срамније од Перл Харбора“.

Гробница за освајаче

Јапанци су заузели Вејк, али се острво касније претворило у њихову гробницу. У даљем току рата, Вејк је полако тонуо у позадину сукоба. Како су Јапанци могли да га снабдевају само подморницама, а Американци упорно бомбардовали, гарнизон на Вејку десеткован је из месеца у месец. Око 750 јапанских војника страдало је у америчким бомбардовањима. Хиљаду и пет стотина умрло је од глади. Пред крај рата дневна порција хране сведена је на тридесет и седам грама пиринча. Преживели су мање личиле на војнике, а више на сабластну поделу од глади и изнурености.

Мајор Џејмс Деворо и његових четири стотине маринача дочекали су крај рата у једном логору недалеко од Токија. Мајор је, кажу, за све четири године заробљеништва остао „исти проклет и давеж“, у погледу дисциплине. *Мина И. Иш*

Илустровао Брана Јовановић

Зовем се
Бонд...
Џејмс Бонд

БРОЈ 11:

МУН=
РЕЈКЕР

Агент 007 у атмосфери
„Рата звезда“ и „Блиских
сусрета треће
врсте“

Као наредни филм после „Шпијуна који ме је волео“ најављен је филм „Само за њевоје очи“. Али како је то било време филмова као што су „Звездани ратови“ и „Блиски сусрет треће врсте“ који су пунили биоскопске дворане и пошто је управо почело да се говори о првом лету америчког свемирског шатла, одлучено је да се најпре искористи „Мунрејкер“ једини преостали Флемингов наслов са темом из свемира. Иако се радња филма једним делом догађа у космосу, „Мунрејкер“ није лишен уобичајених бондовских елемената, који су чак постали нестакнутији и наглашенији у новој средини што је представљало једну од залог великог финансијског успеха овог филма.

„Мунрејкер“ је филм у коме се веома водило рачуна о преовлађујућем кинематографском тренду тог времена. Као и у већини осталих синеастичких дела тога доба и у њему се користе препознатљиви музички фрагменти из других филмова. Први пут је то покушано у филму „Шпијун који ме је волео“, када Бонд и Амасова непице прелазе пустињу уз музичку тему из филма „Лоренс од Арабије“. У „Мунрејкеру“ је искоришћен свима познат петонотни позивни знак из филма „Блиски сусрет треће врсте“. Ово спајање музичких мотива нарочито се допало млађим гледаоцима.

Бондов задатак у филму „Мунрејкер“ састоји се у проналажењу истоименог

шатла који је украден док су га на „Боингу 747” пребацивали из Америке у Енглеску. Шатл представља најновије техничко достигнуће – у стању је да се после обиласка око Земље врати у атмосферу и спусти попут авиона. Пошто су га Американци позајмили Енглезима, његов нестанак представља озбиљну невољу и захтева Бондово ангажовање.

Шатл је саграђен у Мохавској пустињи у Калифорнији у комплексу „Драксове индустрије”. Бонд одатле почиње истрагу. Но, један од сумњивих трагова на које наилази одводи га у Венецију. Тамо сазнаје да је Дракс произвео смртоносни нервни гас који убија људе, али не и остали живот. Гас је добијен из ретке врсте орхидеје пронађене у забаченим деловима Бразила и Бонд креће тамо.

У дунглама Бразила коначно открива тајни Драксов штаб, али и установљава да Дракс смера нешто одиста сумануто. Дракс је у свемиру саградио град који намерава да насели само лепим људима које ће са Земље пребацити у отетим шатловима. Ти лепо људи према његовој замисли треба да постану оснивачи нове суперрасе пошто остало становништво на Земљи побије поменутим нервним гасом.

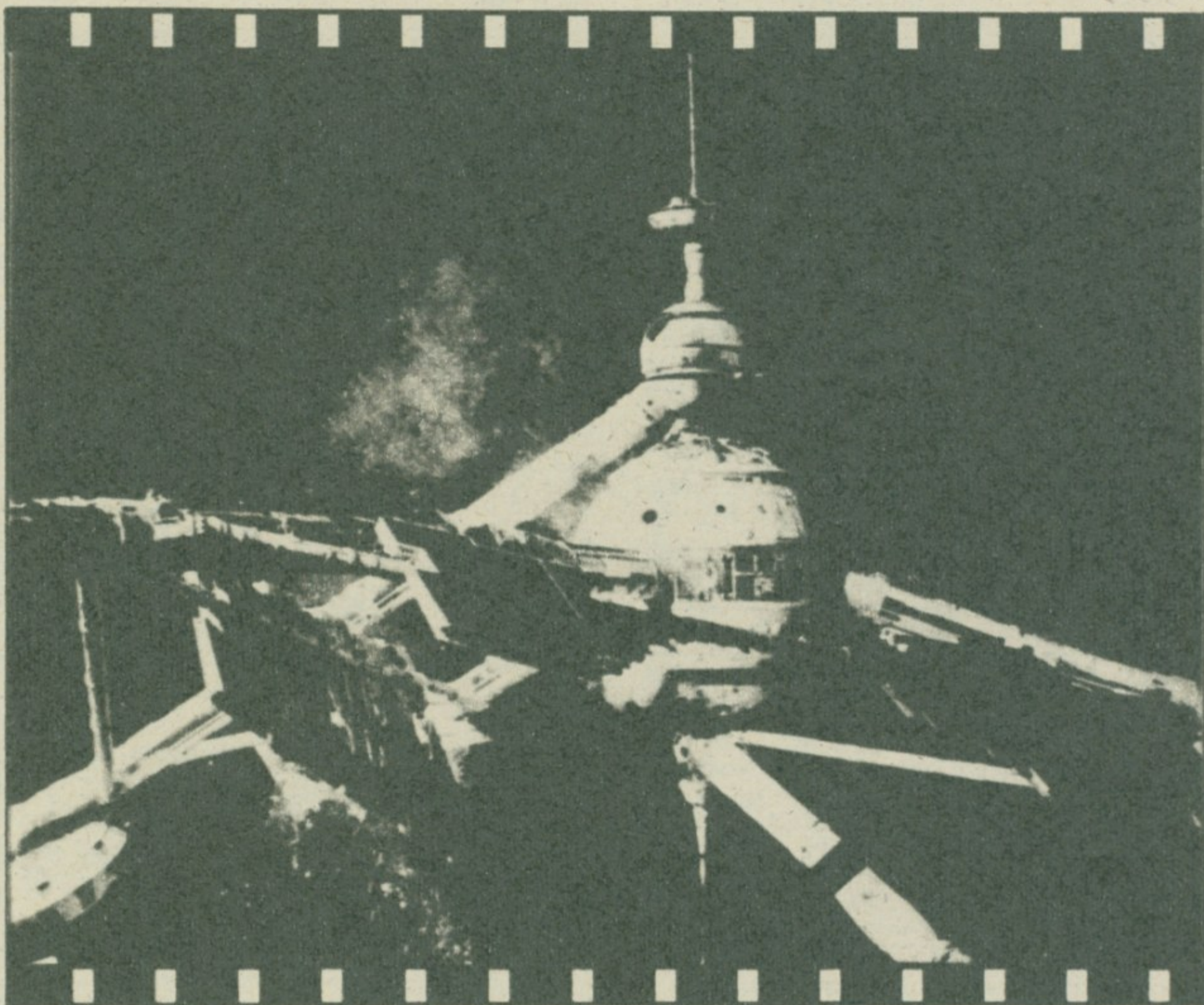
Поред Драксовог града у свемиру, који сам по себи представља право чудо технике и за чију је изградњу употребљена дотада највећа количина декорског материјала, ту је још неколико спектакуларних техничких помагала, углавном малих размера, којима је Q снабдео Бонда. На том „инвентару чуда” налазе се, на пример, сат који поред тога што показује време избацује и стрелице (за пробијање оклопа, односно са врхом) и то пуким померањем зглавка, затим мини камера и специјални чамац за вожњу по

воденим путевима бразилске џунгле који се притиском на дугме претвара у великог змаја када се Бонд нађе над огромним водопадом; у Венецији, Бонду је на располагању била гондола која се претвара у моторни чамац.

И у „Мунрејкеру” главни негативац је изузетно образована и рафинирана личност. Хуго Дракс је сам финансирао изградњу америчког шатла и обучао астронауте – мада је на уму имао властите мрачне циљеве. Он живи у елегантном француском замку који је циглу по циглу пренет из Француске у Калифорнију. Одговарајући замак пронађен је на осамдесет километара од Версаја. Дракса игра Мишел Лонсдал познат по улози детектива у Цимермановом „Дану шакала”. Као и сви негативци у филмовима о Бонду, и Дракс губи живот на спектакуларан начин. Прво га је погоди-

Драксу за обуку астронаута. Такође се показује да је она истовремено агент CIA. Бонду је било много теже да нађе заједнички језик с партнерком из Америке, него с претходном партнерком из Совјетског Савеза. И Холи је имала мuku да увери Бонда у своје способности. То јој је коначно пошло за руком када су се нашли у свемиру где је до изражаја дошло њено савршено познавање астронаутике.

Продуцент Броколи је увек оспоравао да је „Мунрејкер” научно-фантастични филм, иако је уложен велики труд да се постигне аутентичност сцена сниманих у свемиру. За потребе филма унајмљена су и два саветника из NASA-е. И премијера је требало да буде одржана у Хјустону (где је смештен NASA-ин Контролни центар), недељу дана по лансирању првог шатла. Али, пошто је лансирање

МУНРЕЈКЕР (1979)

Продуцент:
Алберт. Р. Броколи за Уједињене артисте и Еон продукцију

Режисер:
Луис Цилберт

Сценариста:
Кристофер Вуд

Директор фотографије:
Џин Тарнер

Дизајнер продукције:
Кен Адам

Дизајнер шпике:
Морис Биндер

Музика:
Џон Бари

Дистрибутер:
Уједињени артисти

Улоге:
Роџер Мур (Џејмс Бонд)
Луис Чајлс (Холи Гудхед)
Мишел Лонсдал (Дракс)
Ричард Кил (Челуст)
Бернард Ли (М)
Тоширо Суга (Чанг)
Луис Маквел (Мис Манипени)
Дезмонд Лејвеллин (Q)
Валтер Готел (генерал Гогољ)

Места снимања:
Италија, Бразил, Гватемала, САД и Болоња,
Еклер и Парис студио у Француској и Пајн-
вуд студио у Енглеској

ла стрелица из Бондовог сата, а затим је избачен кроз ваздушну комору у свемир да накратко ужива у његовим неизмерним, пустим просторностима.

Први Драксов помоћник био је Чанг, кога је играо Тоширо Суга, носилац црног појаса у џудоу. Он се у два наврата сукобио са Бондом у жељи да га се отараси. Први пут је повећао брзину окретања центрифугалне машине на којој се обучавају астронаути док ју је Бонд испробавао. Бонд је успео да се извуче разбивши контроле стрелицом из сата. Други пут су се сукобили у Венецији у Драксовом музеју античког стакла, док су око њих праштали вредни експонати. На крају туче Бонд избацује Чанга кроз величанствен стаклени хронометар који показује проток годишњих доба.

Иако се у претходном филму „Шпијун који ме је волео” Бонд уверио да и жене могу бити извршни агенти, он се и у „Мунрејкеру” силно изненадио када је открио да је један од Драксових главних саветника за питања свемира жена, др Холи Гудхед. NASA ју је позајмила

било одложено због техничких проблема, и ова премијера је одржана у биоскопу Одеон на Лестер скверу у Лондону.

Коначни обрачун у свемиру између несудбених колониста и војске астронаута Сједињених Држава захтевао је употребу мноштва визуелних и оптичких ефеката. Многи од њих створени су управо за овај филм. Праве људе и праве ласере требало је складно сјединити са моделима и симулираним ласерима; борци су требали да лебде у ваздуху; позорница је морала да буде пресвучена црним сомотом да би се спречило расипање светлости; такође је све учињено да звезде одиста изгледају као праве главе чиола непокретне светлости, а не као испрскани зидови. Експлозије у свемиру требало је да буду веродостојне, а то је тешко извести јер при експлозијама у безваздушном свемиру нема ни дима ни пламена.

Резултат је изузетно спектакуларан завршетак филма о агенту Џејмсу Бонду који је несумњиво веома одговарао духу времена.

М. Ж.

ХЕЛИКОПТЕР „СОКО“

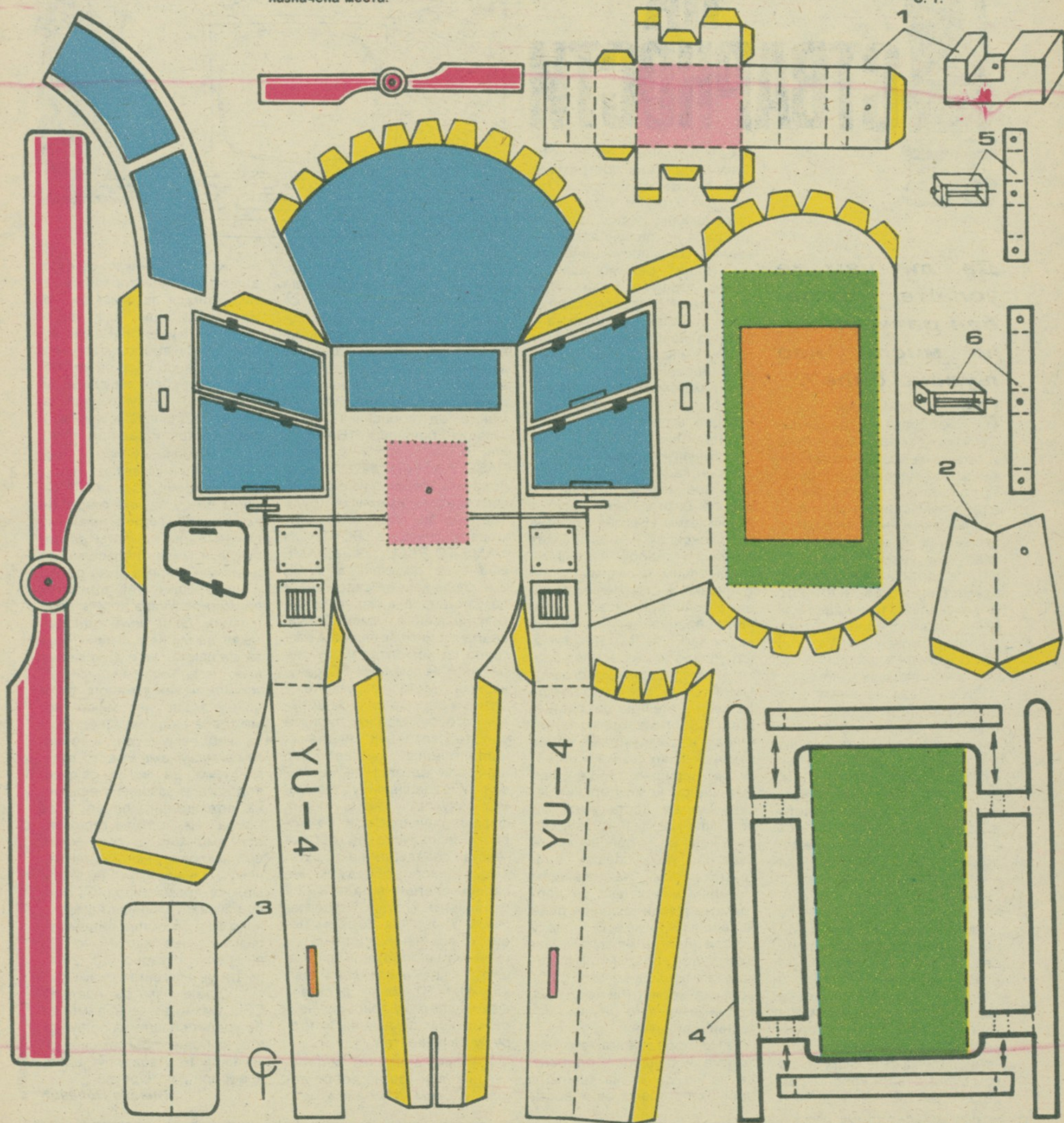
За израду модела потребно је да припремите картон, лепак, два ексерчића (чиоде), скалпел и маказе за папир. Залепите цртеж на картон и оставите да се добро осуши. Обрежите цртеж пажљиво а затим по ивицама савијте делове водећи рачуна о смеру у коме ћете савијати. Препоручујемо вам да за савијање користите лењир како би савијени делови имали што равније ивице. Делови који су обојени жутом бојом служе за спајање, зато их претходно савијте а затим залепите.

Наранџасту површину на поду кабине прорежите тако да добијете отвор који ће вам омогућити лакше склапање. Део (1) савијте према датом облику а затим црвену површину залепите такође на црвену површину на крову кабине. Реп (2) савијте и залепите, а затим поставите у прорез на труп. Задње крило (3) савијте, залепите и поставите у прорез на задњем делу трупа.

Стајни део-санке (4) савијте, спојите а затим залепите на зелену површину на поду модела. Носаче елисе (5 и 6) савијте и пробушите ексерима (чиодама), а затим са елисама поставите на назначена места.

Цицки
кушак

С. Т.

ПУТ КА СТВАРНОСТИ

Да ли нам је уопште потре- бан рачунар ко- ји мисли као људско биће?

Размислите о овоме: једна професорка, сарадница CSLI тима, скренула је пажњу колегама на свој начин предавања о компресору ваздуха. Професорка је испредавала шта је замислила а да после уводне речи ни једном није споменула појам „компресор ваздуха“. Једноставно зато што је дотична справа све време била испред ње и што је рачунала с тиме да људи који слушају предавања знају о којој је справи реч. Чак је и своје излагање завршила са: „Па, хајде да га укључимо...“

Џон Пери (о њему је у овој рубрици већ било речи) и за овај феномен има неке предлоге: „Замислите компјутер који би могао да се носи с том нашом колегиницом. Морао би одиста да схвати шта је рекла о компресору ваздуха на почетку излагања и морао би изнова тражити потребну реч сваки пут кад наиђе на речце неодређеног значења (то, га, му, итд). Потребно је заћи до основа људског мишљења да би једна машина могла замислити све то. У ствари, реално гледано, садашње постепено схватање метода схватања подсећа на рад програмера који су правили први програм за шах. Тада није било могуће замислити како је могуће да компјутер схвати како се одређене фигуре крећу, колико

вреде, итд. Један од прототипова шаховских програма је за сваку фигуру „у себи“ ређао све могуће потезе који су долазили у обзир. Тај принцип рада исцрпљује чак и оне најјаче рачунарске системе, иако данас, рецимо, шах успешно играју и мали кућни компјутери. У ствари, када је први пут створен један приближно најидеалнији алгоритам путем кога је било могуће шах преbacити у низове (у основи) математичких функција и у компјутерски програм, популарна игра постала је доступна већини рачунара.

Данас још увек нико није сигуран када ће бити могуће дати прецизан алгоритам којим ће бити дефинисан природни језик. Његова изузетна комплексност и низ великих разлика у говору, наречјима, специјалним изразима, скраћеницама и скраћеним облицима речи, представља велики проблем за једну егзактну науку као што је математика, јер управо је она основа сваког компјутерског програма. Џон Пери је, опет, сигуран да ће знање стечено радом његовог CSLI тима имати знатног утицаја на дизајнирање нових компјутерских језика и интерфејса корисник – рачунар. „Дизајнери компјутерских језика морају доста учити од природног језика“ – каже Пери, „који се у основи може схватити као успешан програмски језик на највишем могућем нивоу (ако се програмски језици још увек деле на више и ниже). Ви и ја у ствари програмирамо један другог док говоримо, јер утичемо на понашање свог саговорника користећи наш природни језик, био он наш матерњи или научни“.

Но, поред свега тога, нас занима и реалност, односно да ли се данас на тржишту бројних програма свих врста

могу наћи неки који током рада захтевају од корисника да на неки начин разговара са компјутером. Енглески се користи одавно, често код компјутерских игара (рецимо авантура о којима је Забавник већ доста писао). Многи услужни програми примају команде од корисника преко читавих реченица (BASE 2 или 3). Тако, ако у програму BASE 2 хоћете да вам база података (рецимо имена у телефонском именику) буде сређена по азбучном реду, морате откуцати SORT ON NAME TO BASE, где је NAME име базе података а BASE име фајла који ће садржавати базу података, а уједно ће бити снимљен на диск. Значи, вештачка интелигенција и разговор са компјутером су све ближе и нормалним РС рачунарима. Међутим, узмите у обзир и ово: да ли је за већину потреба мањих система уопште потребна вештачка интелигенција? Деловаће као шок, али одговор је негативан. У садашњим условима, РС рачунар у некој мањој фирми, рачунар који се користи искључиво за обраду текста, складиштење података и њихову обраду може сасвим елегантно радити и са садашњим „глупим“ програмима. Даље, са појавом нових оперативних система са иконама и прозорима (као што су рачунари Macintosh или Atari ST мале „десктоп“ машине постају приступачне и онима који су лаици на подручју рачунарства.

Ипак, вештачка интелигенција би изузетно добро дошла у свим домовима, што

би, најзад, донекле ослободило домаћице послова у кући. Затим, у великим фирмама, компјутери који мисле (апсолутно идентично) као човек пре су добродошли него њихови творци, јер се не умарају, не требају им плате, не зановетају и не кукају, већ само мисле, мисле и мисле, и раде, и раде, и раде...

Занимале су нас и прогнозе. Да ли се сећате HAL-а из Кларкових „Одисеја“? По овом писцу научне фантастике, до 2001. године имаћемо рачунар који ће моћи да одлучује и мисли паралелно са људским бићима, и да осећа и чини грешке. HAL је типичан пример рачунара који је крајњи циљ CSLI тима, односно такав да му не промиче ништа, да памти све и да о свему има своје мишљење. Он је, уопште, човек у малом, биће чији је мозак непомичан, коме треба енергија (енергијом га снабдевају људи), а користи се машинама уместо руку. Међутим, да ли ће рачунар код кога је развијена вештачка интелигенција почети и да осећа? Не бол или страх, то осећамо ми јер смо живи, већ наклоност некоме или нечему (значи љубав) или мржњу према типовима који су рачунару учинили намерно неко зло. То остаје питање за размишљање, као и оно: Да ли ћемо стварно до 2001. имати интелигентан рачунар?

Остаје нам да пратимо CSLI тим и да се надамо да ће урадити нешто на пољу новог, најбољег програмског језика који ће утапати пут једној новој ери рачунарства.

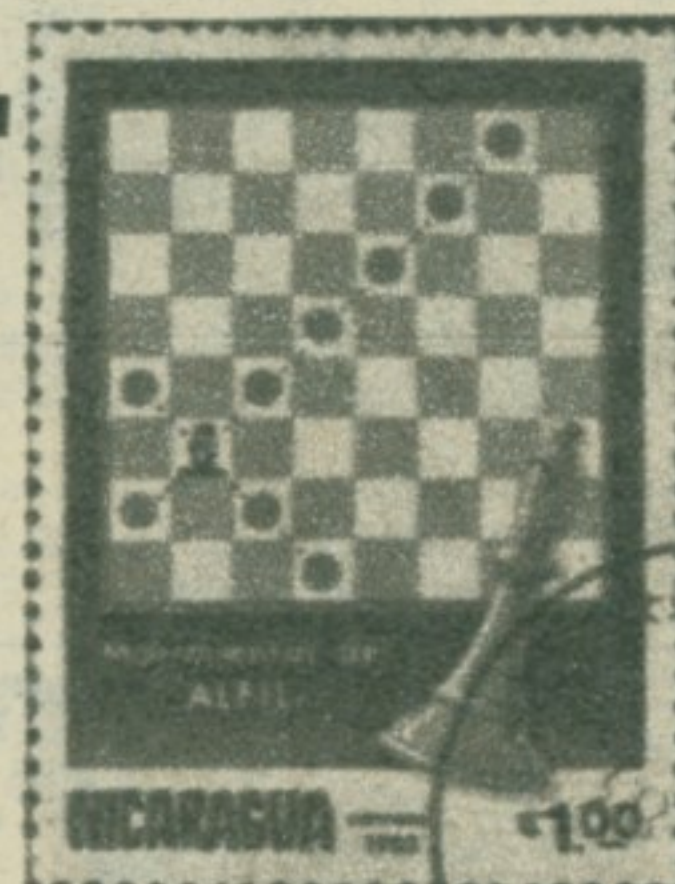
Никола Попевић

Илустровао: Љубомир Милојевић – Љубан

ПРИЧА О ШАХУ

У ГЛАВНОЈ

УЛОЗИ - ЛОВАЦ

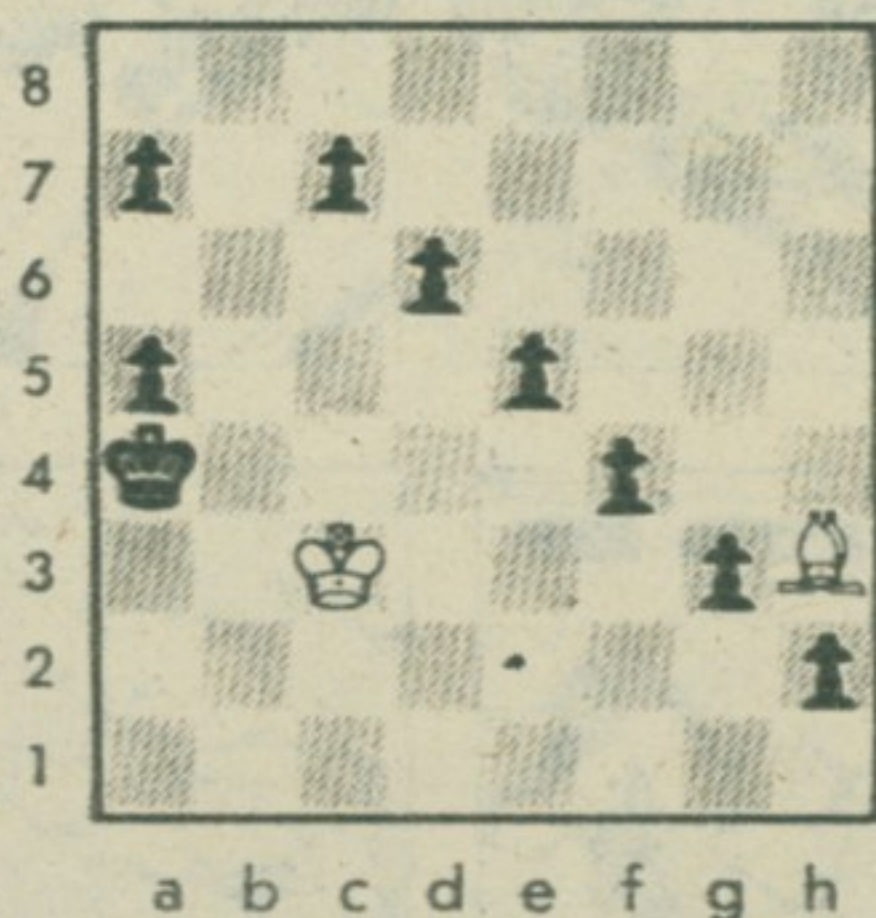
**Шта је све
заједничко
официру, слону,
ловцу, бискупу
и дворској
луди? Сви се
они у овој
непредвидивој
игри крећу
дијагонално!**

Немам ништа против ако ме зовете – ловац. То је лепо занимање, леп спорт. Ако још ловац има добро око и сигурну руку – ето трофеја! Ипак, морам да вам кажем да сам ја ловац само у Југославији, а не и у другим земљама. Бугари су ме прогласили за официра и то је најправилније. Код Руса сам слон, што ми баш не одговара јер се увек сетим оне изреке „Понаша се као слон у стакларској радњи“ – а то признаћете делује некако незграпно!? Енглези су ме прогласили за бискупа (Bishop), буди-бокснама... Али кад зрелије размислим бискупи су на енглеском двору имали исти утицај као и виши официри у рату, па му то дође некако исто. Највише ме нервирају Французи: они ме зову лудом (Fou)! Додуше дворске будале су понекад имале велики утицај на краља, али ми није нимало пријатно да ме неко тако зове, па макар и у шали. Као што видите мој родослов је прилично стар и шаролик, а чини ми се да је данас

веома отмено имати – педигре! У сваком случају, моје се место зна – одмах уз краља, или уз скут краљице. Кад се мој брат и ја удружимо представљамо убојиту снагу. Шахисти су веома задовољни када у игри имају ловачки пар. Нас двојица можемо сами да матирамо противничког краља, остале фигуре нам нису потребне. Ја „шишам“ по белој дијагонали, мој брат по црној – и противничког краља зачас сабијемо у угао.

Ето, испричао сам вам историју моје фамилије и сад знате ко сам. То што се крећем дијагонално никако не значи да сам алкохоличар. Напротив, пијем само воћне сокове. Зато сам у стању да се из једног угла (А1) пребацим у други (h8) једним јединим скоком баш као Ненад Стекић.

Да бих вам се представио у што лепшем светлу изабрао сам необичну позицију коју је Семјуел Лојд објавио у Америци још 1868. године.

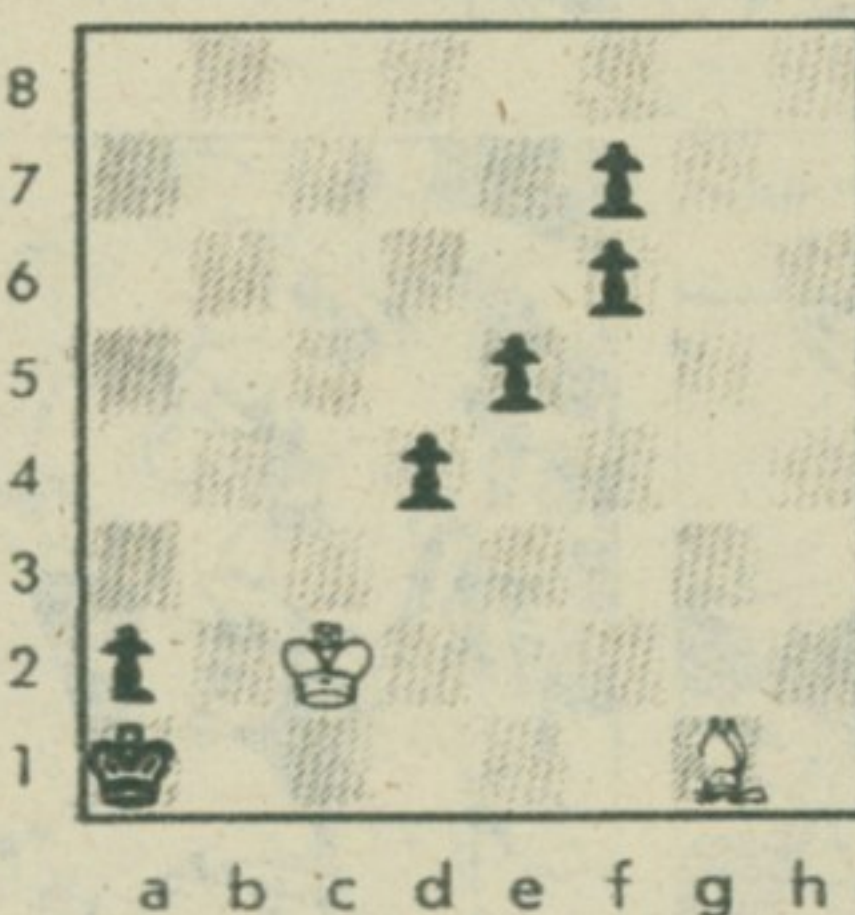

БЕЛИ ВУЧЕ И РЕМИЗИРА

Ово је на филму могао да изведе само Брус Ли и да се успешно бори са осморицом противника истовремено. Па ето, и ја могу као каратиста „осмог дана“ да успешно држим на оку свих осам црних пешака.

1. lh3-d7 +	Ka4-a3
2. Ld7-c6	Ka3-a2
3. Kc3-c2	a7-a6
4. Lc6-d5 +	Ka2-a3
5. Kc2-c3	Ka3-a4
6. Ld5-c6 +	Ka4-a3
7. Lc6-d5	реми.

Поштено је да вам кажем да је ово изузетна позиција, и да ја не вредим осам пешака. Према табели о вредности фигура један ловац (као и један скакач) вреде колико и три пешака. Моја вредност може да расте само ако је противнички краљ у неповољном положају.

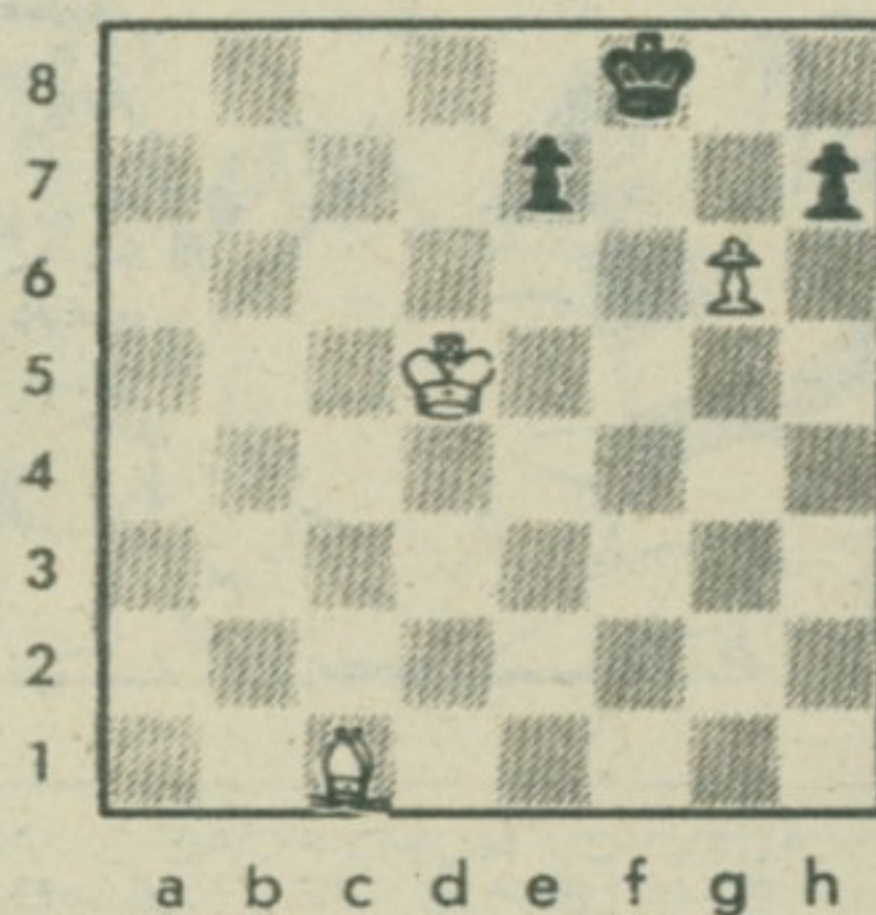
У КОЛИКО ПОТЕЗА МОЖЕТЕ ДА ДАТЕ МАТ?

Верујем да вам је идеја јасна. Треба се само домоћи дијагонале а1-х8 и мат је неиз-

Решења:

1. Kf5 (црни мора пажљиво да гледа своје пешаке, али ће бити е-пешак јер би иначе црни е-пешак остао без по-те-за и мораће да препусти суд-бој мат. Ова позиција се не може добити и на други на-чин: 1. Lh6 + Kg8 2. g7 e6 + 3. Kd6!! e5 (или 3... Kf7 4. Ke5 Kg8 5. Kf6 итд.) 4. Ke7 e4 5. Kf6 бели краљ је одбрано-свој пешака, ловац ће поку-пити противничке пешаке, а црни није више у пату.

бежан. Бели ловац, као птица грабљивица чучи на грани и само чека да се устреми на свој плен. Нејаку одбрану пружају црни пешаци, али се у главној улози налази – ловац. Исти је случај и у следећој позицији:

БЕЛИ ВУЧЕ И ДОБИЈА

Звучи необично, али у овој позицији бели може да покло-ни свог последњег пешака, да остане само с ловцем – и да изведе мат у шестом поте-зу. Верујем да ћете све лепо изанализирати и открити како бели добија.

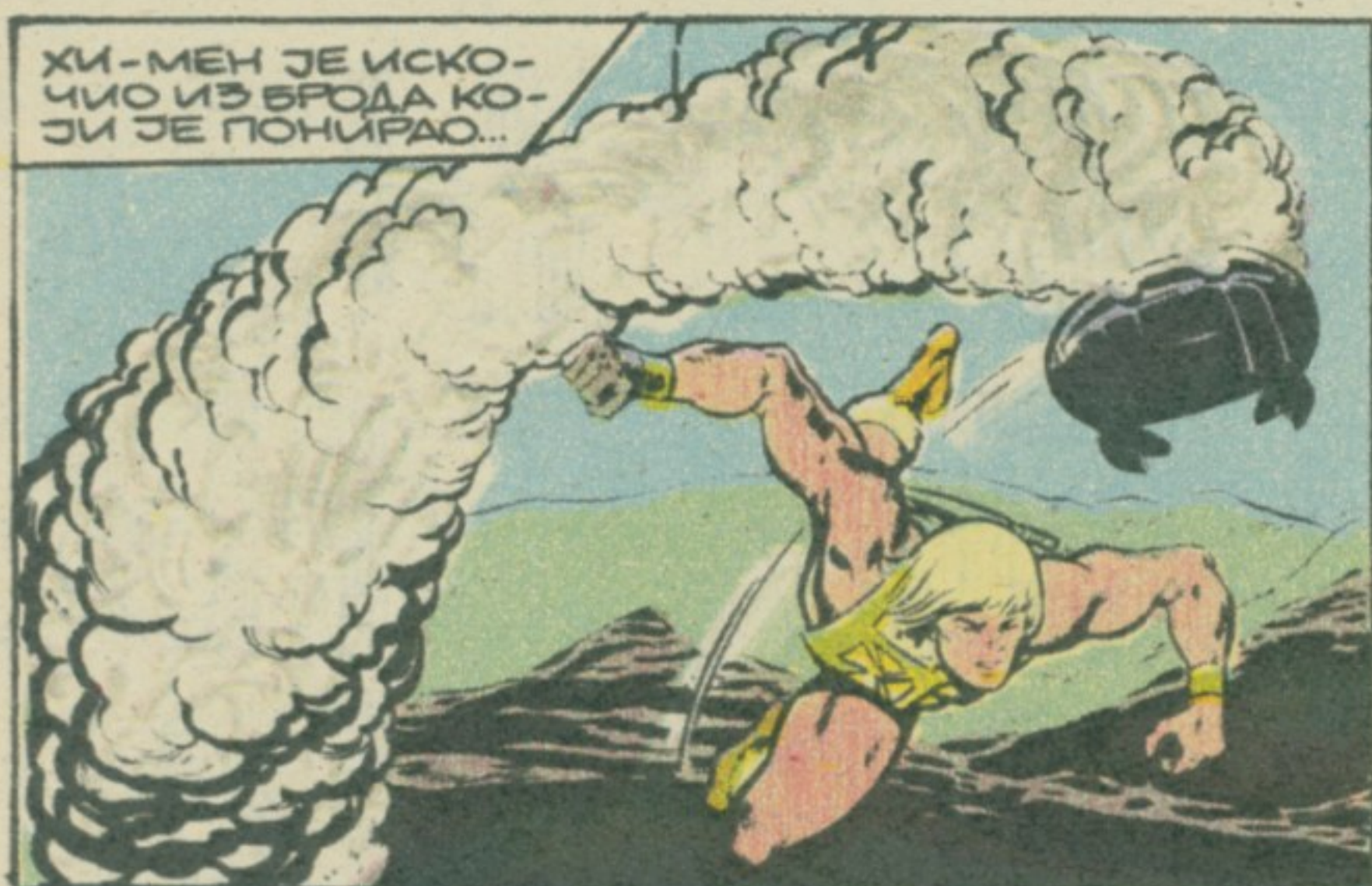
Интернационални мајстор
Никола
Караклајић

1. Kf5 (црни мора пажљиво да гледа своје пешаке, али ће бити е-пешак јер би иначе црни е-пешак остао без по-те-за и мораће да препусти суд-бој мат. Ова позиција се не може добити и на други на-чин: 1. Lh6 + Kg8 2. g7 e6 + 3. Kd6!! e5 (или 3... Kf7 4. Ke5 Kg8 5. Kf6 итд.) 4. Ke7 e4 5. Kf6 бели краљ је одбрано-свој пешака, ловац ће поку-пити противничке пешаке, а црни није више у пату.

ХИ-МЕН И ГОСПОДАРИ СВЕМИРА

ОД ГИГОВЕ ПЛАНЕТЕ ОДВОЈИО СЕ
МЕТЕОР КОЈИ ПАДА НА ЕТЕРНИЗУ.
МЕТЕОР СЛЕДИ БОЈНИ БРОД СКЕЛЕТОРА

Уређује
др Зоран Живковић

Џефри С. Хадсон
и
Исак Асимов

ПОЛОВИЧНО ОДУШЕВЉЕЊЕ ИЗДАВАЧА

ПРОЛОГ

Драги Исаче,
Шаљем вам једну краћу причу која ће вам се
можда допасти. Разуме се, крај је помало не-
доречен, али... Када бисте прерадили, отпри-
лике, последња три параграфа ви бисте а) по-
могли да се побуди генијална литерарна зна-
тижеља, б) да један новајлија доспе у круг об-
јављиваних аутора и в) да се заврти мозак
феновима! Такође бисте ме учинили веома
срећним издавачем..

Узгред да напоменем да вам је Форум за
јулску Галаксију бољи него што сам очеки-
вао!

Све најбоље,
(потпис) Џим Бин

Драги Џиме,
Океј, враћам ти сав материјал који си ми по-
слао, заједно са алтернативним завршетком
који сам измислио.

Можда би могао да приволиш и Боба Сил-
верберга да смисли неки алтернативни крај...
или се бар увери да се неће разбеснети.

(Није се разбеснео. Издавач.)

И без обзира на то што сматраш да млади Џ.
С. Хадсон неће имати ништа против, смат-
рам да би било лепо да га питаш, бар из при-
стојности.

Разуме се да не очекујем да за ово будем пла-
ћен. Ако си тако нешто имао у виду, онда сав
новац дај Хадсону.

Драги Џефе,
Твој,
(потпис) Исак Асимов

Да ли би имао ништа против да своју причу
објавиш у сарадњи са др Исаком Асимовим?

С најбољим жељама
(потпис) Џим Бин

Драги Џиме,
ШАЛИШ СЕ!!! ДА!!!

Твој захвални,
(потпис) Џеф Хадсон

(Крај пролога)

Клокотаво кључање захватило је воде њу-
јоршког залива. Магловит ваздух се усковит-
лао и поделио, откривши велики закривље-
ни метални предмет дубоко у води. Неколико
јарди одатле вода је запрштала и на површи-
ну је испливала огромна бела мрља. Морна-
рица и обална стража похиташе да је испита-
ју. Када се магла потпуно дигла, ваздушне
снаге и ТВ мреже направиле су снимке из ваз-
духа.

Антологија
мини
SF
приче

Сјајан закривљен метални предмет наста-
вио је лагано да се издиже док није обликовао
један ниски врх, а потом је хитро поново за-
ронило. Незнатно се заврнуо. Све у свему, под-
сећао је на грбу. Клокотање се наставило у
близини, а повремено би вода штринула у
ваздух. Предмет је остао видно четвртаст.
Пентагон није знао шта да мисли о свему то-
ме, али све је уверавао да нису у питању Руси.

А онда се догодило. У дубини се нешто ос-
лободило, и тај закривљени предмет се изди-
гао у ваздух, откривши да је реч о ниском лу-
ку. Не, на једном крају ни са чим није био по-
везан. Изнад таласа промолише главе и два
огорчина запорца са стране, и изненада цела
ствар изби на површину. Вода се сливала са
ваљка, ударила о колиџа, и у каскадама пада-
ла низ типке и на сунце се издиже моћна пи-
саћа машина. Огромне типке извише се пут
небо и ударише по хартији, табулатор је био
притиснут и цилиндрична дугмад похиташе
кроз ваздух, и почеше да ударају у кип слобо-
де. На стражњој страни машине писало је:
„Најплоднији на свету или пропао!“

А тамо доле међу типкама, јурећи напред -
назад попут мачке у дивљој журби, налазио
се др Исак Асимов.

Председник је побеснео.

Издавач је био презадовољан.

Публика хистерична.

У међувремену, добри Доктор је куцао на
бескрајном листу „папира“ широком једну

јарду која као да је настајала у самој маши-
ни. Одиста, ниједном делу те машине никада
није затребао резервни део, као да се сама об-
нављала. У то је био укључен и доктор Аси-
мов. Једини траг који је могао да објасни та-
јанствени рад ове писаће машине био је дуга-
чак гајтан за струју који је нестајао у Атлан-
тику.

Исак је двадесет четири сата на дан куцао
своју поруку. Његов обиман манускрипт већ
је загушио њујоршку луку и сада се гомилао
на обали, завијајући око докова, обмотавајући
узвишења као да су поклони, асфалтирајући
улице овим на изглед неуништивим „папи-
ром“. Слова нису могла да се замрљају или
избеле; виђене су читаве скупине људи како
корачају по тротоару од папира, задивљено
читајући оно што је на њему писало.

А текстови су били о свему што се могло
замислити. Наука: нова теорија релативнос-
ти. Хумор: град Њујорк је готово умро од
смеха. Проза: нова трилогија (научно-фан-
тастична, разуме се).

Градоначелник се извезао у малом чамцу
да покуша да наговори Асимова да мало
предахне. Исак га је саслушао, ударивши у
међувремену у Г, пожуривши испод У, У, И
до О и откуцавши га. Испричао је градонач-
елнику виц и наставио да ради.

И многи други службеници су се извезли да
се нагоде с њим, али ништа нису постигли.
Пријатељи и рођаци, другови научници и

писци, сви су они покушали да га одврате, али без успеха. Понуђене су му огромне своге новца, на које он није ни трепнуо.

Амерички писци научне фантастике обећали су да ће се колективно одрећи свог занимања. Није вредело. Светска научно-фантастична конвенција понудила му је нарочиту награду „Хјуго“ као „Највећем и најплоднијем писцу на свету и најбољем момку у космосу“. Глупост, приметио је Асимов.

До сада се, чудовишни манускрипт распросто преко државе Њујорк у облику широког белог повоја... што је имало крајње замишљив ефекат на Нијагарине водопаде... затим је прешао преко језера Ири (ако га оно није зауставило, шта би онда могло?) и свегао Детроит у чвор... буквално.

Отприлике у то време, зачула се нека снажна грмљавина, невероватан пљусак воде, и у заливу Сан Франциска појавила се још једна циновска писаћа машина.

Када се водена завеса разишла, указала се прилика Роберта Силверберга, чије су очи управљене према истоку тамно светлуцале, а са дуге косе и браде сливала му се вода. У шапи је држао дугачку мотку и како је објаснио (послуживши се демонстрацијом) очекивао је да ће уз помоћ те мотке, којом ће прескакати слова, претећи Асимова.

И тако су још на једном месту двадесет четири сата на дан почела да излазе слова; поново су уследиле миље неуништивог манускрипта. Овог пута је у чвор био везан мост у заливу.

Започела је велика трка. Пошто су Американци спортски настројена нација, почели су да се кладе на једног или другог. Одустало се од покушаја да се учинствиве признањима јер су сва најважнија већ добила. Међутим, пљуштала су мање важна, са жељом да се једном или другом искаже наклоност или поверење. Силверберг је проглашен за најбоље одевеног писца научне фантастике. Асимов је одбио да буде председник. Ниједан од њих свим тим глупостима није придавао никакву важност већ су настављали да кушају пакленим темпом. Асимов је, да би убрзао продукцију, направио некакву тарзанску конструкцију тако да је могао да се пребације са једне типке на другу. Али док је то радио изгубио је драгоцену време, док се Силвербергова мотка показала изванредном.

Асимовљев манускрипт је до сада прешао преко Мисисипија и управо је затрпавао планину Рашмор. Силвербергов је, после неких почетних потешкоћа у Гранд Канјону, сада дивљао по Великим Равницама.

А онда су, из човеку несхватљивих разлога, ова два манускрипта променила правац кретања и упутила се један према другом. Постало је очигледно да ће се тај благословени догађај одиграти у Корнускеру, у држави Небраски. Многи су се кладили на исход сусрета ова два ума. Велико питање је гласило: „Који је од њих јачи?“

Издавачи су извлачили корист од слободног штампања, непрестано доштампавајући дела пошто су испражњене књижаре тражиле стално још. Образовани су велики клубови фенова који су нудили лажне браде и перике (а та Силверберг). Асимовљеви поклоници облачили су се попут робота, а у мање формалним ситуацијама носили су „уши мазге“.

Алтернативни крај за „половично одушевљење издавача“

Освануо је и тај велики дан. Две папирнате змије приближиле су се једна другој, подигле главе и спојиле се у спиралу.

Читав дан остале су испреплетене подрхтавајући у дуплој папирнатој спирали, док се испод њих гомилао све више папира. А онда су се два свитка раздвојила, ољуштила и из молекула околног ваздуха свака од њих образовала је нови свитак папира. Тамо где је малопре стајала једна двострука спирала, сада су се могле видети две савршено идентичне копије.

Репортери су испустили микрофоне.

Америчка публика је колективно зинула.

Наредног дана две двоструке спирале су се спојиле и почеле да подрхтавају, затим се раздвојиле, ољуштиле и – било их је четири.

У Атлантику и у Пацифику, бескрајни листови папира извукоше се из циновских писаћих машина уз страшни трзај. Типке се на обе заглавише у месту уз страхан клопот. Асимов паде наузнак, нешто неразумљиво мрмљајући. Силверберг се, цептећи, занесе унапред.

У Небраски су папирнате спирале наставиле да се деле и умножавају. Чудовишту више нису били потребни његови Франкенштајни.

NASA је изјавила да ће цела Земља за непуна два месеца бити прекривена папиром. Можда ће тада посегнути за Месецем.

У ТУНЕЛИМА – ИСПОД ПУСТИЊЕ...

ЗАКОН БОМБЕ

То више није национални парк већ „Невада центар за атомске пробе“. Његових 320 хиљада хектара земље, песка и камена не служи којотима, орловима и дивљим коњима, већ само човеку. Тачније, онима који се баве нуклеарном енергијом. Злослутни чаробњаци атомике дошли су овде још 1951... Сад су се повукли под земљу, али њихове „чини“ и даље остављају дубоке ране у пустињи. При свакој експлозији земља се слеже и на површини остаје кратер. Има их на стотине. Само у 1987. извршено је 15 подземних нуклеарних проба.

Понос на реверу

Док се у свету навелико расправља о ограничавању нуклеарног наоружања, у Невада центру, већ 36 година, свако-

Рањена
пустиња

Проветри
се,
па
онда
опет...

Хиљаде Американаца који живе и раде на полигону у Невади, где се проверава нуклеарно оружје, најчешће месецима не виде светлост дана. О неком страху од зрачења ни не говоре. Јер, они су увек: ЗА ПРОБЕ

На пустињском сунцу термометар показује 49 степени. Којоти се лењо вуку по стрмим обронцима планине Меза. Високо горе, у свом свету, орлови се предају величанственом лету... Ова област је, у ствари, ловни резерват и прави је рај за дивље животиње. Крај пута чак стоји табла с натписом: ЧУВАЈТЕ ПРИРОДУ.

Али, што се дубље залази у унутрашњост, на овим таблама је све мање идиличних порука и охрабрења. Једне указују на атомско склониште у близини, друге – на правац кретања у случају евакуације, треће упозоравају да су, у околини, сви отпаци од метала радиоактивни.

дневни предмет разговора је атомска бомба. Ту се производи, испробава – обезбеђује поуздано дејство. Али, Невада центар за атомске пробе занимљив је не само због онога што се у њему догађа, већ и због напетости која га окружује.

„Бомба“, наравно, има огорчене противнике, али њих, свакако, нећете наћи у Невади. Иако је околни пејзаж пуст и једноличан, а пробе опасне, свако од осам хиљада запослених сматра да има изврстан посао. Не смета му чак ни то што га из Федералног истражног бироа непрекидно проверавају и мешају му се у приватан живот. Кажу да је то тесно повезано с најдубљим патриотским осећањима и слепом вером у атомско наоружање. Таблицу која показује јачину зрачења показују с поносом. За њих је она знак припадности великом и значајном тиму истраживача.

Печурка као украс

Треба још рећи да за нуклеарне „шамане“ бомба никад није бомба већ „средство“, а подземна експлозија само „догађај“. Зрачење је, опет, у њиховом жаргону, само „динамички ток енергије“. И баш овај неутралан речник даје одличне резултате. Запослени живе у дубоком уверењу да раде за ствар домовине и јачање мира!?

У Невади се данас изводе две врсте нуклеарних проба: испитује се ново

оружје и проверава старо. За ту сврху користе се вертикално копане рупе и тунели испод планине Меза – на дубини од две до пет стотина метара.

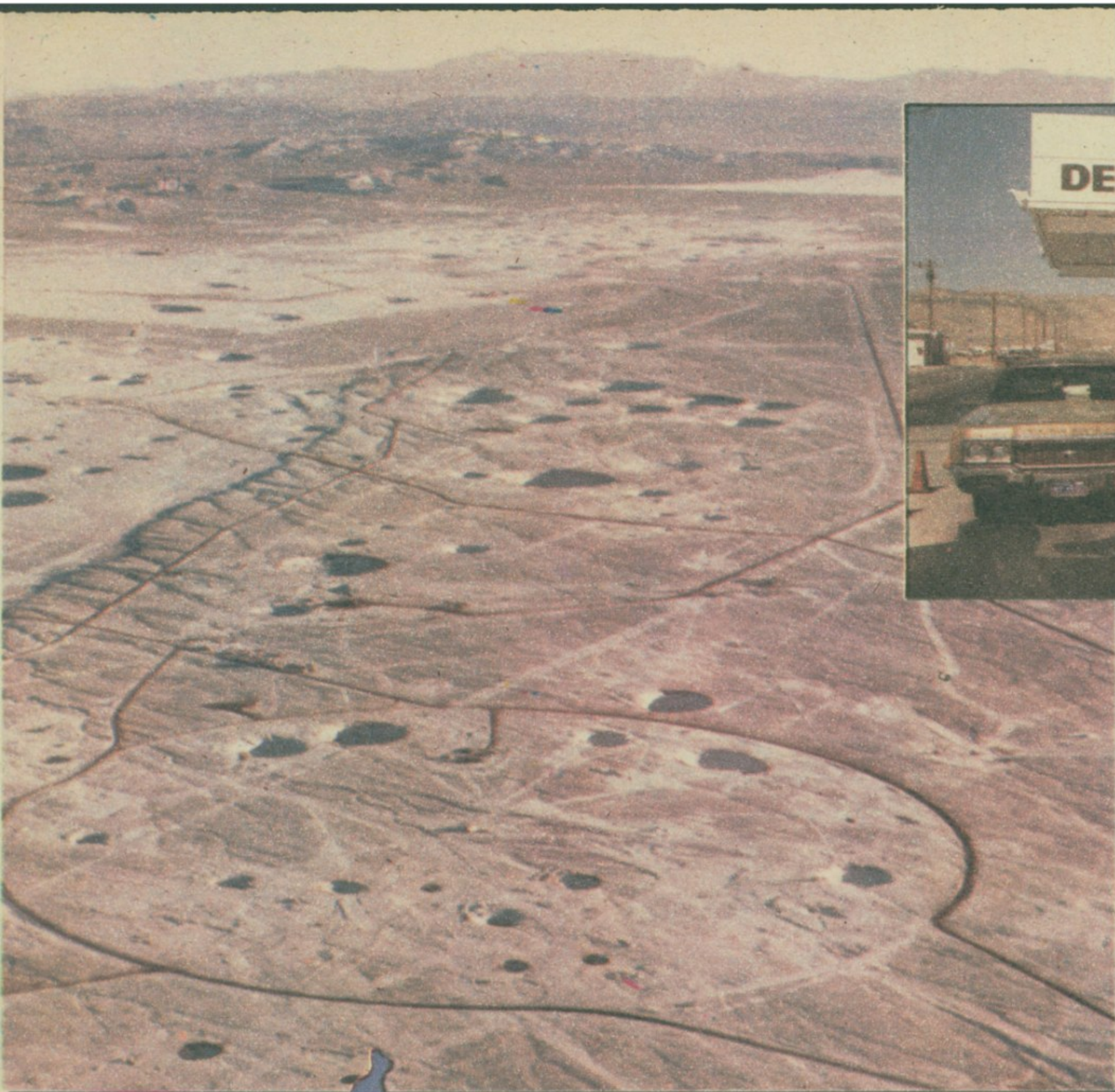
Кад се заврши копање (у стени), зидови тунела облажу се цементом и на њих се причвршћује метална мрежа која спречава обрушавање у тренутку експлозије. После одговарајућих провера у тунел се уноси огроман шупљи челични ваљак где се, на једној страни, смешта бомба а на другој монтира више челичних врата иза којих је зид од армираног бетона.

Тунел се, након експлозије, проветрава тако што се удубава свеж ваздух и потиснути, загађени, пропушта кроз нарочите филтере с угљеником. Чим се заврши проветравање, стижу техничари и радиолог – са гомилом инструмената...

Неискоришћени део једног од тунела техничари су преуредили у трпезарију! Убачени су столови и клупе, фрижидер, аутомат за кафу и једна микроталасна пећница. И нико се не плаши радијације.

Овај
је
ЗА

**Контрола на улазу
у полигон**

исхране. Све су то људи са Запада. Носе фармерке и чизме са шпцем. Крећу се, разговарају и размишљају сви на исти начин. Неки кажу да је овде закон „колта 55“ заменио закон „бомбе“!

Ресторан финансира држава и све је веома јевтино. Нарочито кафа коју кувају с водом из локалног извора. А зна се да водена жила пролази кроз средиште атомског центра! Тврде како непрекидно контролишу и воду, и млеко, и месо које стиже с оближње фарме.

Кад је новинар италијанског „Еурпеа“ Гати упитао Сузан Сасо, шанкерицу у једној кафаници удаљеној од Центра око 60 километара, да ли се плаши радиоактивности, одговорила је:

- Ни најмање! Мој ујак је ту радио преко 20 година, без проблема.
- А, могу ли с њим да поразговарам?
- Не. Умро је... Од рака у желуцу.

Има једна особа...

Кад је председник Реган одбио предлог шефа совјетске владе Горбачова за обуставу нуклеарних проба, група такзованих пацифиста организовала је протестне скупове испред Центра. Од априла 1987. један брачни пар чак живи под шатором у непосредној близини улаза. И сваког јутра, у седам часова, дочекује аутобусе с радницима, уз паролу које величају мир и љубав.

Ови их сматрају уљезима, хипицима, противницима власти. Падају и оптужбе да су плаћени и да иза тога стоје противници САД. Заиста, да ли је могуће да на југу Неваде нема никога ко иоле сумња у корисност и смисао нуклеарних проба? Кажу да ипак има једна особа – библиотекарка из Индијан Спрингса али да о томе неће јавно да се изјашњава.

Хапшења, суђења и држање у затвору, оних који демонстрирају против нуклеарних проба, баснословно коштају локалне власти. За шерифе и њихове заменике „сумњиви“ су готово свакодневна брига. Чак и хотелске собе, понекад, претварају у затворске просторије.

Основана је и организација противника мирољубивости који „навијају“ за нуклеарне пробе. Шестог августа 1987. пред капијама Невада центра окупиле су се и једни и други. Први су подсећали на трагедију у Хирошими и жртве бомбе, а други – на успех и друге атомске „пробе“ у Нагасакију.

Д. В.

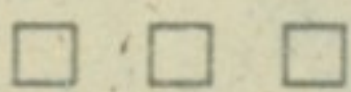

Природа се брани...

Сви без изузетка тврде како Невада центар за атомске пробе има најбезбедније радне услове на свету. Инжењер Патрик Рој је своју канцеларију чак „украсио“ фотографијама атомских печурки и тврди да су подземне пробе далеко мање узбудљиве. То што најјаче бомбе потресају чак и Лас Вегас, удаљен око 90 километара, њему не значи ништа.

У Невада центру ручак почиње тачно у 12. Хиљаде минера, радника и техничара слије се тада у три ресторана друштвене

ПРИЧЕ О ОБИЧНОЈ ЛУДОСТИ

Од 841 нуклеарне експлозије које су се догодиле у експерименталном центру у Невади 74 су биле ваздушне а све остале подземне.

Прве пробе вршене су избацивањем бомбе из авиона, али се испоставило да не падају лако на циљ. Зато су следеће постављали на високе торњеве. Године 1955. за проверу бомбе од 29 килотона изграђено је читаво насеље – са продавницама, аутомобилима и путкама уместо живих људи.

Влада је уверавала становништво да нема опасности и да се ради о важном питању одбране земље. Официри и војни техничари чинили су то вешто и толико уверљиво да су се многи становници суседне Јуте будили зором како би породично посматрали узбудљив приказ ширења атомске печурке...

Од 1963, због загађивања, укинута су пробе у ваздуху. За многе житеље Јуте већ је било касно. Смртност од леукемије повећала се за 340 посто!

Најзад, 1984, преко хиљаду особа затражило је одштету за материјалне губитке и психичке и здравствене потресе уопште. Да ли је 2.600.000 долара, колико је влада морала да плати, надокнадило изгубљено?

ХИТ

Поглед уназад

1987

Главну славу су, тако рећи, равноправно поделили Ирци U2 и Мадона. U2 су албумом „Joshua Tree” постигли највећу популарност у својој до сада врло плодној каријери. Огромна пропагандна машинерија учинила их је познатим готово у целом свету а мамутска турнеја један је од највећих прошлогодишњих догађаја. Занимање за њихову музику искоришћено је и за што већу зараду, тако да се о њима штампају књиге, снимају филмови, а о постери-ма, мајицама и беџевима да и не говоримо. Њихова најновија плоча појавила се у нашим продавницама у исто време кад и у свету, а прошле јесени је „Југотон” објавио први албум „Boy” из 1980. године.

Мадона је плочом „Who's That Girl” само учврстила своје високо место остајући и даље узор (и модни) за већину девојчица из публике. Тријумф је потврдила летошњим концертима у лондонској Вембли арени. Звездане тренутке дочекали су и Лос Лобос који су плочом „By The Light Of the Moon”, али превасходно музиком за популарни филм „La Bamba”, успели у ономе о чему су годинама тежили: свирају искључиво музику коју воле (мешавина кантрија, мексичког мелоса, те ритам и блуза) а доспели су на топ листе и у друштво великих.

Повратак старца

Прошла година ће остати запамћена и по томе што су се званично разишли Ролингстонси. Борбу за престиж одмах је започео Мик Џегер издавањем другог соло-албума „Let's Work” на коме је доказао да је још виталан а и потврдио да без групе сасвим добро ради. У свом великом повратку успели су и Pink Floyd, додуше ослабљени за водећу фигуру Роџера Ватерса. То их није омело да сниме успешну плочу „A Momentary Lapse Of Reason” а на концертима је било јасно да стара магија није изветрила. Роџер Ватерс се огласио соло плочом „Radio K. A. O S.” али њему не иде тако добро као бившим другарима. Као својеврсно освежење дочекан је први соло албум већ заборављеног Робија Робертсона, бившег члана бивших Band који су годинама били десна рука Бобу Дилени. Плоча којој је дао своје име обасута је похвалама у којима се најчешће спомиње израз ремек-дело. Њему очигледно иде наруку све веће занимање за старе звезде који смо прошле године заиста имали довољно на грамофонима а самим тим и на топ-листама.

Бивши Битлс Џорџ Харисон такође је смогао снаге за нову плочу која није направила неку већу пометњу у медијима али је сасвим достојанствен знак повратка једног од легендарних. Велико изненађење је приредио култ састав шездесетих Grateful Dead који су напунили све концертне просторе на својој америчкој турнеји престижући у броју посетилаца много актуелније колеге. Из мировања се вратио Иги Поп који је одличан албум „Blah Blah Blah” пропра-тио и турнејом на којој су се посетиоци уверили у ренесансу овог већ временског уметника. За његов повратак на сцену најзаслужнији је Дејвид Боуви који је годинама на своје плоче стављао Игијеве песме и тиме спасао од гашења његов жиро-рачун. Поред тога, радио је као продуцент ове нове Игијеве плоче. Међу-

тим, то знање му није помогло на сопственом албуму „Never Let Me Down” који је критика ис-касапила.

Ни нови албум Бруса Спрингстина „Tunnel Of Love” није много мирнији и личнији него претходни. Публика се не жали. Он је и даље њихов херој. Мали Спрингстин, како зову Брајана Адамса, тренутно доживљава узлазне тренутке своје каријере. Нови албум „Into The Fire” овог је Канађанина, коме је увек мало недостајало да буде један од водећих, уврстио у елиту чистокрвних рокера.

Прошлогодишњи албум Стинга „Nothing Like the Sun” други студијски у његовој соло каријери, представља коначан доказ да је суверен као самосталан аутор. Продубивши своје цезерске склоности направио је плочу која највише привлачи пријатном атмосфером.

Дуго очекивана плоча Мајкла Џексона „Bad” није оправдала ни време ни уложени новац јер не доноси ништа ново, али зато су Bee Gees, који већ одавно имају своје место у историји, поново на сцени. Хитом „You Win Again” растерали су конкуренцију и поново (но зна који који пут по реду) постали идоли тинејџера. Тиме је коначно потврђено да у време када нема владајућег правца публика своју пажњу поклања провереним именима. Али, није цео колач при-пао ветеранима.

Нова лица

Terenst Trent D'Arbi изненадио је неупућене деби плочом „Introducing the Hardline” и преко ноћи освојио за себе простор. Овај двадесет четворогодишњи Американац који живи у Ен-глеској стекао је хвалисавим интервјуима над-имак Касијус Клеј рокенрола. Његове брбља-рије, али и добра плоча, обезбедиле су му прво место на топ-листама, што је одлично по-лазиште за плодну каријеру.

Јануар је месец у коме се свде рачуни из прошле године. На светској рок-сцени појавило се много нових имена од којих је већина врло брзо потонула у заборав, тако да је прошла година остала у знаку старих, доказаних звезда

Статус побуђујућег самосталца стекао је Би-ли Браг чије је плоче и концерте публика врло топло примала. Оголивши своју музику, он се најчешће појављивао сам са гитаром или у пратњи двојице дувача. Посебно британској омладини одговара његова, сасвим здрава, политичка оријентација у којој се залаже за већа права и бољи живот сиромашних. Његово недавно путовање по земљама Латинске Америке штампа је пратила до детаља.

До пре годину и по дана мало позната њујор-шка фолк-певачица Сузан Вега догурала је до „стадионске” звезде. Другим албумом „Solitude Standing” убедила је неверне Томе у снагу своје музике и, што је врло битно, текстова. Томе је допринела њена одлука да окупи групу тако да друга плоча звучи разноврсније (и ко-мерцијалније) од прве.

Пуну афирмацију стекли су и лепушкasti Еу-горе чији је хит „Final Countdown” издат 1986. године, тек прошлог пролећа доживео светску славу. У домену хеви метала неприкосновено најомиљеније лице био је Џон Бонзови, без кога ниједан већи фестивал није могао ни да се замисли. Али о њему ове сезоне више када изађе нова плоча.

Америчка рап музика потекла из црних пред-грађа најзад се винула до топ-листа. Њени нај-изразитији представници LL Cool J и Fat Boys затрпали су америчке радио и телевизијске програме. Fat Boys су заједно са групом Beach Boys забележили хит „Wipe Out”. Ко је коме више помогао није битно, резултат је ту. Beastie Boys, водећи бели представници рап музике, својим албумом „Licenced To I 11” потукли су рекорде у брзој продаји плоче. На „зао” глас изашли су због разузданих концерата и конфе-ренција за штампу на којима су публику и нови-наре пољивали пивом и гађали свим и свачим.

Од људи који заиста доносе нешто ново у светској музици треба издвојити вишеструко талентованог Принца. Његов дупли албум „Sign Of The Times” доноси серију хитова и од-личне идеје које на интелигентан начин повезу-је са музичким стиливима из различитих вре-менских периода.

Не треба заборавити ни Бој Џорџа који се после расформирања групе Culture Club и скандала које је имао у јавности повукао да би повратничким албумом „Sold” поново успео да задобије поверење публике. У томе му је нај-више помогла обрада старог реге хита „Everyt-thing I Own”. Са ове позиције његове будуће ус-пехе не треба доводити у питање.

Ето, то смо слушали протеклих дванаест ме-сеци а сада је пред нама нова сезона и, надај-мо се, свежа изненађења.

П. Ј.

ЛОЛА

Тражили сте песму:

Све ствари су ту и ја сам
још ту
Још увек миришем на њу, а
где је сада моја Лола
Још увек размишљам о њој,
још увек сам сам
Још увек желим да знам
где је сада моја Лола

Она има руке које играју
Она има очи које причају и
кажу Лола

Она добро зна како да
оставља
Она добро зна да ме натера
да кажем Лола

Још увек чујем њене
кораке
Још увек видим њене
осмехе
А где је Лола?
Она је краљица свих туђих
кревета
Она је анђео црвених
светала
Она је нестварна, она је
бескрајна
Она је Лола

Музика: Реј Дејвис
Текст: Сеад
Изводи: Getto

Звездани тренуци човечанства

Те вечери у публици су се нашли Били Ајдол, Ленард Коен и глумица Хари Дин Стентон који је недавно дебитовао као певач на новом албуму Раја Кудера. Дакле, испред бине је била густа концентрација звезда али је на њој било још гушће. У Лос Анђелеском клубу „Коконат Грув“ одржано је вече у част Роја Орбисона, једног од људи који су педесетих година зачели ово што данас зовемо рокенролом. Са Орбисоном се појавио оригинални састав који је својевремено пратио Елвиса Прислија, али и Бруса Спрингстина, Елвиса Костела и Томија Вентса. Овај састав великих имена је одрадио те вечери готово двадесет великих Орбисонових хитова међу којима су се нашли „Oh, Pretty Woman“, „Running Scared“, „Only The Lonely“ плус неколико нових песама и једна коју је компоновао Елвис Костело. Орбисон, у црном сакоу и са наочарима за сунце звучао је исто тако узбудљиво и убедљиво као пре тридесет година.

– Била је то велика забава – рекао је после концерта Спрингстин. – Страшан провод: свирати са свим овим момцима и уопште бити поред великог музичара као што је Орбисон.

На слици: Орбисон, Спрингстин и Костело пуцају кроз време.

ЕНИМАТИКА

Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												

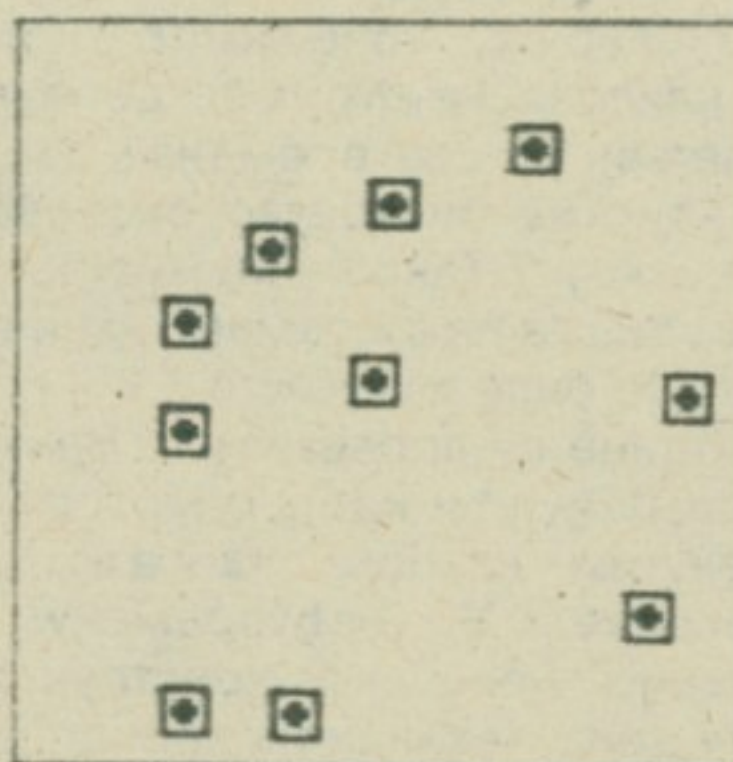
Број црних поља у сваком реду, односно ступцу, дат је у загради на крају сваког низа описа. Решавајући укрштеницу, пронађите њихова места и уцртајте их сами.

ВОДОРАВНО: 1. Символ природних тајни и мудрости старих Египћана приказан у облику лава са женском главом и прсима (видите слику) – Скела (1). 2. Јарбол – Плодно место у пустињи (1). 3. Рас-тапати, топити – Име гитаристе Клептона (1). 4. Степен племства између грофа и племића (мн.) – Врста гмизавца (1). 5. Настојање да се стекне наклоност, да се постане мио – Коњ у народној песми (1). 6. Лирска песма од 14 стихова у четири строфе (мн.) (0). 7. Онома-топеја звука трубе – симбол арсена (1). 8. Ознака за гаус – Предлог – Ознака за тону (3). 9. Напади, налети (0). 10. На онај начин (1). 11. Месарска секира (0).

УСПРАВНО: 1. Речна риба, скобаљ – Део лица (1). 2. Слика удаљеног предмета настала ломом, а затим тоталним одбијањем зрака светлости кроз различито угрејане слојеве ваздуха (0). 3. Име и презиме наше прве филмске глумице („Еротикон“) – Часовник (1). 4. Ван ограђеног простора, ван куће – Река у Далмацији (1). 5. Топовско ђуле – Обор за стоку (1). 6. Чланови неке заједнице који се посебно истичу у политичком или неком другом раду – Ознака за ампер (1). 7. Први и трећи самогласник – Ауто-ознака за Аустрију (2). 8. Символ сумпора – Два сугласника (2). 9. Епске песме (0). 10. Име америчког шахисте Еванса (1). 11. Један континент (0). 12. Време, доба (тур.) (0).

ДЕОБА

Повуците три линије али тако да у сваком, тако насталом делу, буду по два симбола.

Решња на страни мале поште

КРИПТОГРАМ

АДИС АБЕБА
АЛЖИР
ХАВАНА
НИКОЗИЈА
ПЕКИНГ
СТОКХОЛМ

Решење је назив једне јужно-америчке државе.

Зашто се
нагло

угасила

Ванкелова

звезда?

МАТЛА

С

ПОКРИЋЕМ

Појаву аутомо-
билског мотора
с обртним кли-
пом свет је про-
гласио готово
епохалним тех-
ничким делом.
Истовремено,
уложен је огро-
ман новац...

Када је 1964. започета продаја аутомобила „NSU spider“ с ванкеловим мотором, јавност је била затечена. Уместо добро познатог бензинског мотора, кола су покретана минијатуром налик буренцету тешком неколико десетина килограма. Права провала одушевљења, међутим, настала је тек три године касније у време приказивања новог модела западњонемачке фирме NSU са два таква мотора. Аутомобил је назван RO-80. Кола су била веома лепа, но, мање због лепоте а више због уграђених ванкелових мотора проглашена су аутомобилом године у Европи!

У NSU-у су задовољно трљали руке уверени да су направили посао столећа. И Феликс Ванкел, тада шездесетпетогодишњак, изумитељ мотора који је по њему и добио име, није крио радост. Истина, никад није волео да се појављује у јавности, не воли то ни данас, али човеку се животни сан не испуњава сваки дан.

Математичка незналица

Убрзо је почела уградња и три ванкелова мотора у RO-80. То ништа битно није променило ствари: три ванкела незнатно су већа од два, а сви заједно су ипак патуљци према постојећем класичном аутомобилском мотору.

У то време аутомобилска индустрија грабила је крупним корацима напред. Познати светски произвођачи су се утркивали ко ће тржишту да понуди модернији и бољи аутомобил. Усавршавало се све што се могло усавршити. Непремостива је остала само једна препрека – мотор. За читаоце који нису упућени у рад аутомобилског бензинског мотора укратко – његово срце чине клипови (четири, шест, осам, дванаест, зависно од снаге мотора) који се, насађени на клипачу, покрећу горе-доле у међусобно неједнаком ритму. Такав мотор има мане. Највећа је што се тресе, више зими док се не „загреје“. Возачи се вајају, заборављајући при том да је главни узрок тресења и брујања то што клипови при крају сваког хода који начине изазивају ударе.

Зато је и одјекнула вест да је Феликс Ванкел конструктор из Савезне Републике Немачке изумео мотор који је за постојећег „бензинца“ и алфа и омега! А још

када је приказан аутомобил RO-80 са новим мотором, сумње више није било, свет је малтене био уверен да је добио епохално техничко дело. Највећи светски произвођачи аутомобила пожурили су да изум откупе. Лавовски део новца добио је проналазач – Феликс Ванкел.

Ванкел је данас милијардер и живи удобно у Линдау на Боденском језеру.

Знатна свота, разуме се, припала је и фирми NSU која је и уложила новац у развој Ванкеловог изума и проналазачу отворила врата свог института да идеју преточи у стварност. Што је NSU касније потпао под Фолксваген (купљен је ђутуре с фабрикама и алатом), друга је прича.

Вратимо се Ванкелу. У биографију му треба уписати да је дограо само до мале матуре тако да је практично, постао самоуки конструктор! Скромност му је врлина. И данас, у 85. години живота себе назива математичком незналицом. Даље тврди да мотор око којег се „намучио као црни ђаво“ није потекао „из његовог мозга“ већ је узор нашао у неким радovima чувеног астронома Јохана Кеплера. Ванкел тврди да не познаје науку, али осећа ствари и да се све што је конструисао касније показало математички тачно.

Нема возачку дозволу и аутомобил никада у животу није возио!

Зашто је другачије

У младости је радио све и свашта, научио аутомеханичарски занат и конструисао неколико мањих али вредних ствари. У двадесет другој већ је био опседнут клиповима бензинског мотора и њиховим начином рада. Просто су га нервирали због лупњава коју су стварали у двоцилиндрном мотору једног аутомобила. Замислио се: зар је мотор у којем се клипови крећу горе-доле направљен за сва времена? Зашто се клип не би кретао око своје осе, у круг? Тако би клизио по зиду кућишта па би самим тим и вибрације биле избегнуте.

Године су пролазиле, а Ванкел је разрађујући идеју о мотору са обрнутим клипом, наилазио на препреке. У међувремену је створио неколико конструкторских дела, техници на корист, али не и за памћење. Током 1936. го-

ТИТУЛА

Иако његов мотор није ушао у масовну употребу, Феликс Ванкел није сањалица. Он спада међу значајније конструкторе у својој земљи. Мада без већег образовања, непрестано је читао стручну литературу тако да одређене области технике познаје боље од многих инжењера. Чак је добио титулу почасног доктора наука. Да ли ће Ванкелов мотор у будућности успети да се пробије, остаје да се види. За сада од тога је далеко.

Феликс Ванкел
снимљен прошлог лета
– још се
не предаје

дине већ је имао разрађене све детаље новог мотора што је и објавио у студији под називом „Подела обртних клипних машина“. Прототип, међутим, није имао, чак ни његов делић. Тек после другог светског рата ступио је у контакт с познатим произвођачем мотоцикла NSU-ом из Некарсулма. Било је то 1951. Од тада ће NSU постати Ванкелов покровитељ. Ванкел лично није руководио изградом мотора, о томе је бринуо шеф NSU-овог института Валтер Фреде, али је конструктор из своје куће у Линдау давао упутства. Одлазио је у институт, али је Фреде чешће долази к њему.

Опити с првим мотором започети су 1957. Није ишло глатко. Невоље су искрсавале једна за другом. Заптивање ни до данас није успешно решено. Уље цури па цури, никад много, тек да овлажи кућиште, што није занемарљиво. Пронашао би се лек да се

не ради о две врсте заптивања – радијалном и аксијалном. А зна се, све што је по природи ствари супротно тешко је ускладити.

Као чоколада у чунку

Мотор Феликса Ванкела крајње је једноставан. Да ли сте видели чоколаду тоблероне? Сећајте се, троугласта је. Пробушите рупу кроз средину од једног до другог краја чоколаде, али да зидови рупе не буду глатки већ по дужини ребрасти, назубљени и ето клипа ванкеловог мотора! Само што је прави већи и краћи. Али, то није све. Потребно је да се клип окреће око своје осе. Како? Препустите се машти и кроз назубљену рупу у чоколади провуците метални штап (осовину) на који је насађен зупчаник. Пазите, штап не сме да пролази кроз средину рупе већ мора да буде одмакнут у страну. Тако се јавља ексцентар па зупчаник заједно с ме-

талним штапом „трчи“ по назупченим зидовима клипа.

Остаје још да се покрену клип и осовина у виду металног штапа. Ништа без маште! Сада замислите мали чунак благо стиснут и спљоштен, тек да није окургао. У чунак се стави она тоблероне чоколада и то тако да темена троугла идеално належају на његове зидове (радијално заптивање), а затим се у чунак путем завртања увуче свећица, једна једина и...

ванкелов мотор је спреман за рад. Не треба ни помињати да чунак мора да буде затворен с обе стране (аксијално заптивање) и да око њега стално треба да кружи вода која ће да хлади мотор.

Још нешто: супротно од положаја свећице начине се на чунаку два отвора. Кроз један улази смеша за сагоревање а кроз други излази сагорели гас.

Шта се даље догађа?

До свећице се доведе струја, она „баци“ варницу, варница запали смешу ваздуха и бензина, долази до експлозије која потискује клип, он се заврти и потискивањем избацује сагорели гас. Чим клип крене, осовина са зупчаником прихвати окретање и сви складно раде, а возач задовољан јер аутомобил готово бешумно клизи друмом.

Надамо се да схватате да ту има веома великих техничких финеца, али у основи то је то. Ванке-

лов мотор је величине мањег лонца. Ако се два, три или четири таква „лонца“ нанижу каже се да су у аутомобил уграђена два, три или четири „ванкела“. Фирма Мерцедес направила је прототип модела „111“ са четири ванкелова мотора. Сви познати светски листови донели су слику јер је имао и врата која се подижу навише, слично лептировим крилима. Прорицана му је лепа будућност. Завршило се на прототипу!

Само Тојо Којо

И када је све лепо кренуло а свет помислио да је настала прекретница у развоју аутомобила... од свега ништа! Поносни власници аутомобила године RO-80 могли су да га баце у старо гвожђе после две, три године! Напросто, ванкелов мотор није могао више да издржи. За поређење, мотор нашег скромног „фиће“ без генералног обнављања делова изгура и осам година!

Велике фирме, исте оне које су откупили право на израду и уградњу ванкеловог мотора у своје аутомобиле нису биле изненађене. Оне су у својим моћним институтима већ утврдиле да су улудо бациле новац. Да би сакриле бруку мудро су ћутале. Од стручних људи је тешко извући било шта о томе, али је извесно да је пропасти фирме NSU делимично допринео и ванкелов мотор у који је много уложено.

Ванкеловом мотору једино је остала верна јапанска фирма Тојо Којо. Она га и данас, разумљиво усавршеног, уграђује у један модел своје „мазде“. Продаја иде, мада не сјајно. Купују га богати који имају новца напретек.

* * *

Зашто Ванкелов проналазак није успео да се пробије?

Потражили смо објашњење од пензионисаног професора Машинског факултета у Београду Михаила Борисављевића. Претходно нагласивши да је Ванкел конструктор вредан поштовања, професор наводи више разлога. Најважнији је радна трајност – ванкелов мотор „умире“ после тридесетак хиљада пређених километара а могућност било какве репаратуре не долази у обзир, мотор мора да се замени потпуно новим. Други разлог је слабо заптивање. Трећи, је велика потрошња горива. Даље, ванкелов мотор захтева посебно уље за подмазивање а њега је успела да произведе једино британска фирма Кастрол, мада, истини за вољу остали произвођачи и нису показали заинтересованост. Најзад, производња ванкеловог мотора захтева микроскопску тачност а то је у серијској производњи тешко постићи без великог шкарта. Укратко, класични аутомобилски мотор је поузданији, једноставнији за израду и јефтинији.

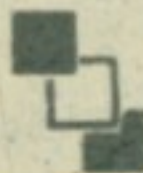
Ипак, ванкелов мотор може да „прође“ тамо где има мало простора а потребно је брзо извући из њега снагу. Због тога је погодан, на пример, за противпожарне пумпе.

Тужан крај, а толико је обећавао.

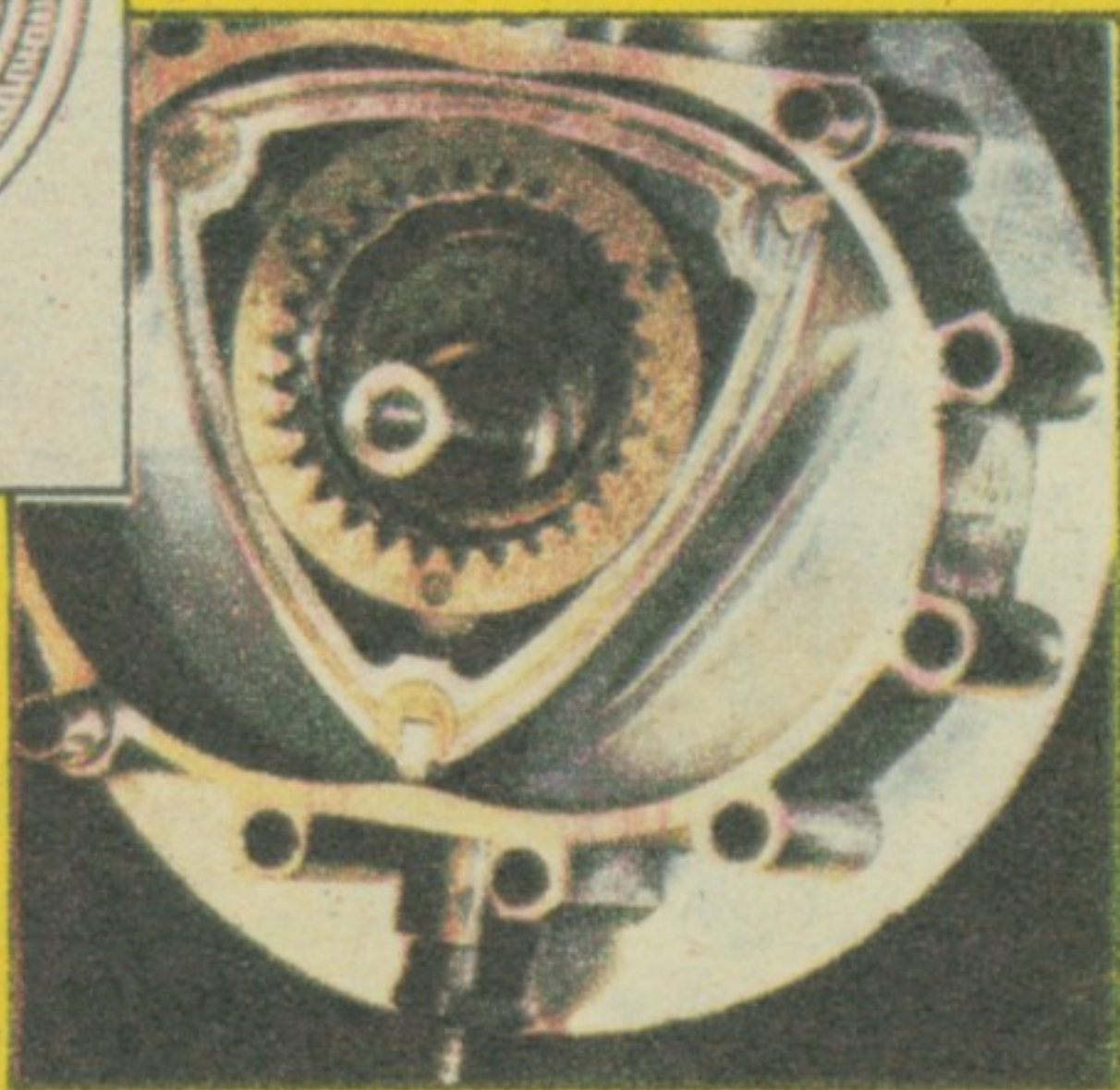
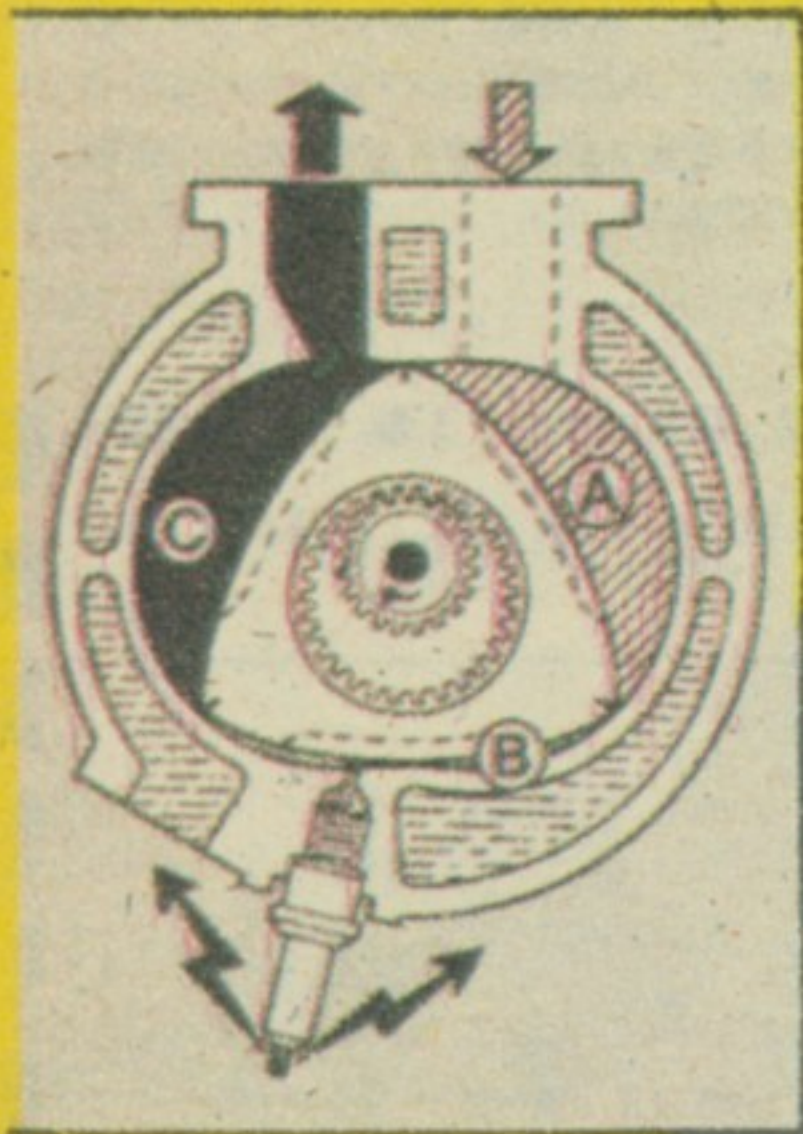
Миленко Тодоровић

ЈЕДИНА ЛАСТА

„Мазда RX-7“, производ јапанске фирме Тојо Којо, једини је аутомобил с ванкеловим мотором који данас може да се купи. Западнонемачки часопис „Ауто мотор спорт“ донео је прошле године исцрпан приказ тог аутомобила тврдећи да он без проблема прелази и више од 80 хиљада километара. Међутим, на редовном годишњем састанку FISITE (Међународне федерације друштава инжењера аутомобилске технике) који је јуна 1986. одржан у Београду, представник фирме Тојо Којо био је веома неодређен одговарајући на питања присутних стручњака колики је радни век овог мотора. У једном тренутку је изјавио „двеста хиљада километара!“, па потом брже-боље прешао на другу тему!

Ванкелов мотор у природном изгледу и на цртежу где је представљено: А – усисавање, В – сабијање, С – издувавање. Шрафирани омотач означава простор у којем протиче вода за хлађење.

NSU RO-80, одушевлјено је дочекан, али је брзо ишчезао

Први број Политикиног Забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

В. д. директора НО „ПОЛИТИКА“
др Живорад Миновић

Руководилац ООУР-а и главни и одговорни уредник „Политикиног Забавника“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Дарко Рибникар, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Букадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патригић, Зоран Петранић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански факс 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 400 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 4.416 динара, полугодишња 8.832 динара, годишња 17.664 динара

ПРЕТПЛАТА

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 8.832 динара, полугодишња 17.664 динара, годишња 35.328 динара

Претплата се врши на миро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

ГОДИШЊА:

САД	\$ 39.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 70.-
ШВЕДСКА	Шкр. 247.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 235.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 59.-

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика“ код „ИНВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговара: Миливоје Весовић, руководилац ООУР-а „Дубока штампа“.

Насловна страна

Александар Клас

Доле пауци и шкорпије!

Драги пријатељу, молим те одговори ми сигурно, јер ако то не учиниш, ја ћу побећи од куће! Како да се ослободим шкорпија и паука из куће? Већ су ме пет пута ујели, а то јако боли.

Мала МАРИНА Шибеник

Драга Марина, никако немој да бежиш од куће, неће ваљда шкорпије и пауци да те истерају? Има „оружја“ и за борбу против њих. У Шибенику сигурно постоји установа која се бави уништавањем гамади и глодара по кућама. Треба

ИЗВУЧЕНЕ НАГРАДЕ „ЕКСПРЕСОВОГ ЗАБАВНИКА“

У петак, 18. XII 1987. године, пред посебном комисијом НО „Политика“, извучени су добитници награда „Експресовог Забавника“. Све награде биће уручене на кућну адресу, а дежурни телефон за обавештења у вези са наградама је 320-444.

Као што сте већ имали прилике да прочитате у „Политици Експрес“, ЗАБАВНИКОВЕ ПРЕМИЈЕ“ добили су:

– Заставу 126 п: АНДРИЈА БЛОНД, електроинжењер из Лазареваца, О. Радивојевића 3а;

– Премијерну гарнитуру СТЕФАНИ, дар салона намештаја „Бошњачки“, вредну 250 старих милиона: ЈЕЛЕНА МИРОСАВЉЕВИЋ, Титово Ужице, Загребачка 14;

– Седам дана зимовања у Закопанима (Пољска), за четворочлану породицу, дар „Велмортранса“ из Ћуприје: РУЖИЦА РАДОВАНОВИЋ, метеоролог из Београда, Миријевски венац 10/3;

– Мини музички центар НІТАСНІ

Добитник прве награде „Политикиног Забавника“ Андрија Блонд, у тренутку примања кључева „Заставе 126 п“ које му је уручила Нада Батинић, новинар „Политике Експрес“.

ТРК-902 W: МИРА ЛАЗАРЕВИЋ, домаћица из Аранђеловца, Моше Пијаде 41;

– Уникатну новогодишњу хаљину од свиле „Јасна“, дар модног салона САН ЂОРЂО из Панчева: МАЈА МИШИЋ, ученица из Ниша, Битољска 29;

– Дочек нове године у хотелу БЈЕЛАСИЦА у Колашину, са тродневним боравком, дар „Велтоура“ из Београда: МИЛОРАД ЈОВАНОВИЋ, алатничар из Раковице, Маричка 34/9;

– Дочек Нове године за четворочлану породицу у хотелу БОРЈАН у Врњачкој Бањи, са тродневним боравком, дар СИЗ-а за одмор радника Београда: СЛОБОДАН СИМАНИЋ, дете из Панчева, Бранка Радичевића 41а.

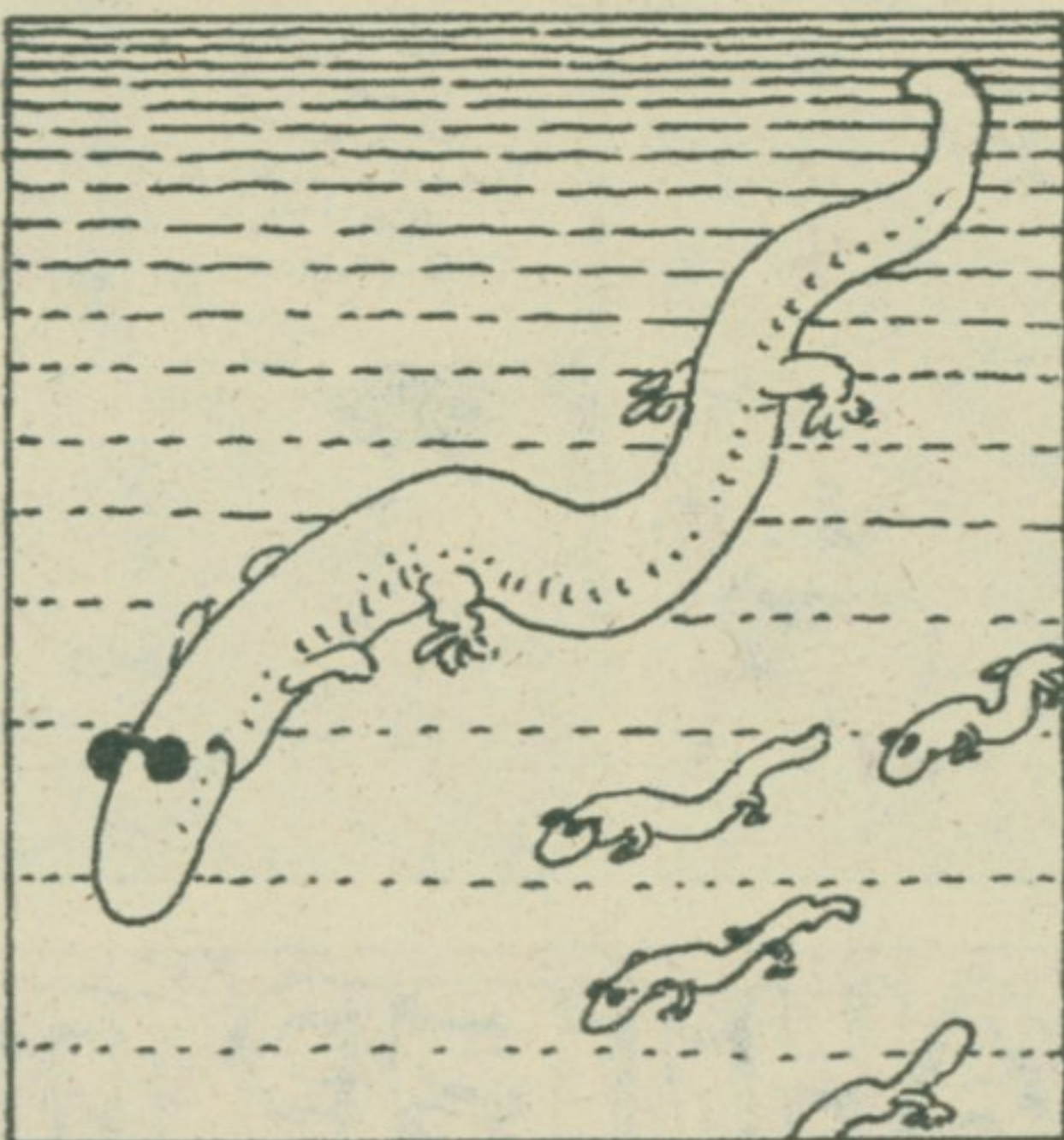
њих позвати, да својим средствима то стручно ураде. Али, са уједима се није шалити јер они могу да изазову алергијске тегобе. Не може се унапред знати како ће који организам реаговати на њих и зато је најбоље обратити се лекару и тражити савет.

Зашто рађа човечија рибица

Објасни ми зашто човечија рибица рађа живе рибице?

ДАРИО БАБИЋ
Вуковар

Међу водоземцима, гмизавцима и рибама – дакле врстама које се множе из јаја – има и таквих које „рађају“ живе младунце. У природи има многих тајни и ђудљивости, али ево једне претпоставке о томе зашто човечија рибица не полаже јаја, већ доноси на свет потомке. Она живи у крашким водама где има доста проточних речица и потока. Јаја би, ношена тим токовима, испливала на

светлост, а човечијој рибици потребан је пећински мрак, одређена температура и други услови у којима она опстаје. Према томе, можда је излегање „готових“ рибица један вид борбе за опстанак, јер рибице могу да пливају и да се преместе на она места која им одговарају.

Шта воли водена корњача

Добио сам малу водену корњачу, али не знам ништа о њеним навикама. Коју храну да јој дајем и колико? Какву температуру воде она воли?

ДЕЛАЛИЋ ХАРИС
Трг солидарности 8
Сарајево

Ова симпатична акваријумска животињца не захтева неке посебне услове. Она једе исту храну као и рибице, а то је готов препарат који се може купити у продавницама семена, у биљним апотекама, па и у већим самоуслугама. Водена корњача воли и да се „омрси“ мрвицом сировог меса или делићем листа зелене салате. Довољно је да јој се да мало хране једном дневно, а не мора ни толико често јер ове животиње у природи обично живе „на дијети“ – некад не једу и по месец-два! Водена корњачица воли понекад и да се прошета изван акваријума или да се по сопственој жељи попне на камен који јој се намести у акваријуму тако да мало вири из воде. А температура воде нека буде собна, ни хладна ни топла.

Иван Пинтер, Железничка станица 20, 19250 Мајданпек – има 14 година, воли музику и спорт, бави се атлетиком, сакупља марке.

Гордана Ивановић, Чапајева 1, 24000 Суботица – има 14 година, воли спорт и музику, жели да се дописује са вршњакињама.

Катарина Аџић, Маршала Тита 54/19, 32300 Горњи Милановац – има 11 година, жели да се дописује са вршњацима.

Кристина Симеонова, Саве Ковачевића 47/1 – 43, 91000 Скопље – има 13 година, сакупља постере, салвете и налепнице.

Силвиа Ферера, ЗАВНОХ-а 66, 57210 Биоград на мору – има 11 година, воли музику, сакупља постере певача и глумаца.

Анита Зрински, Поток 7, 42203 Јалжабет – има 15 година, воли дружење и дописивање.

Марија Јандроковић, Јована Стоисављевића 35/29, 11080 Земун – има 13 година, сакупља марке и постере, воли рок музику.

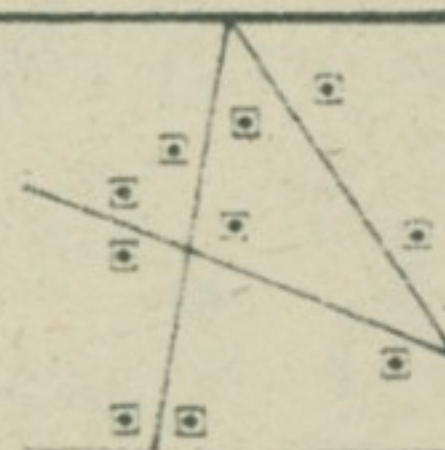
Татјана Рисојевић, Матије Гупца 23, 78000 Бањалука – има 10 година, сакупља папирнате лутке и марке, воли књиге и музику, жели да се дописује са својим вршњакињама.

РЕШЕЊЕ ЕНИГМАТИКЕ

БЕЛА УКРШТЕНИЦА: сфинга, сплав, катарка, оаза, отапати, ерик, барони, змија, умиљавање, ат, сонети, тра, ас, г, к, т, насрти, онако, сатара.

КРИПТОГРАМ: Бразил (број слова у називу државе одређује које се слово чита из назива главног града)

ЧРТЕЖ

**НОВО
ГИТАРА**

Гитару ћете СВИРАТИ ВЕЋ ЗА 4 МЕСЕЦА ако се при учењу будете служили ШАЈИНОВОМ – ОЗВУЧЕНОМ ШКОЛОМ ГИТАРЕ! „Школу“ књигу и 2 касете, можете набавити у свим продавницама „Промузике“ у Београду по цени од 15.000.– или наручити дописницом на адресу: ШАЈИНОВА – ОЗВУЧЕНА ШКОЛА ГИТАРЕ, Други булевар 131/9, 11070 НОВИ БЕОГРАД

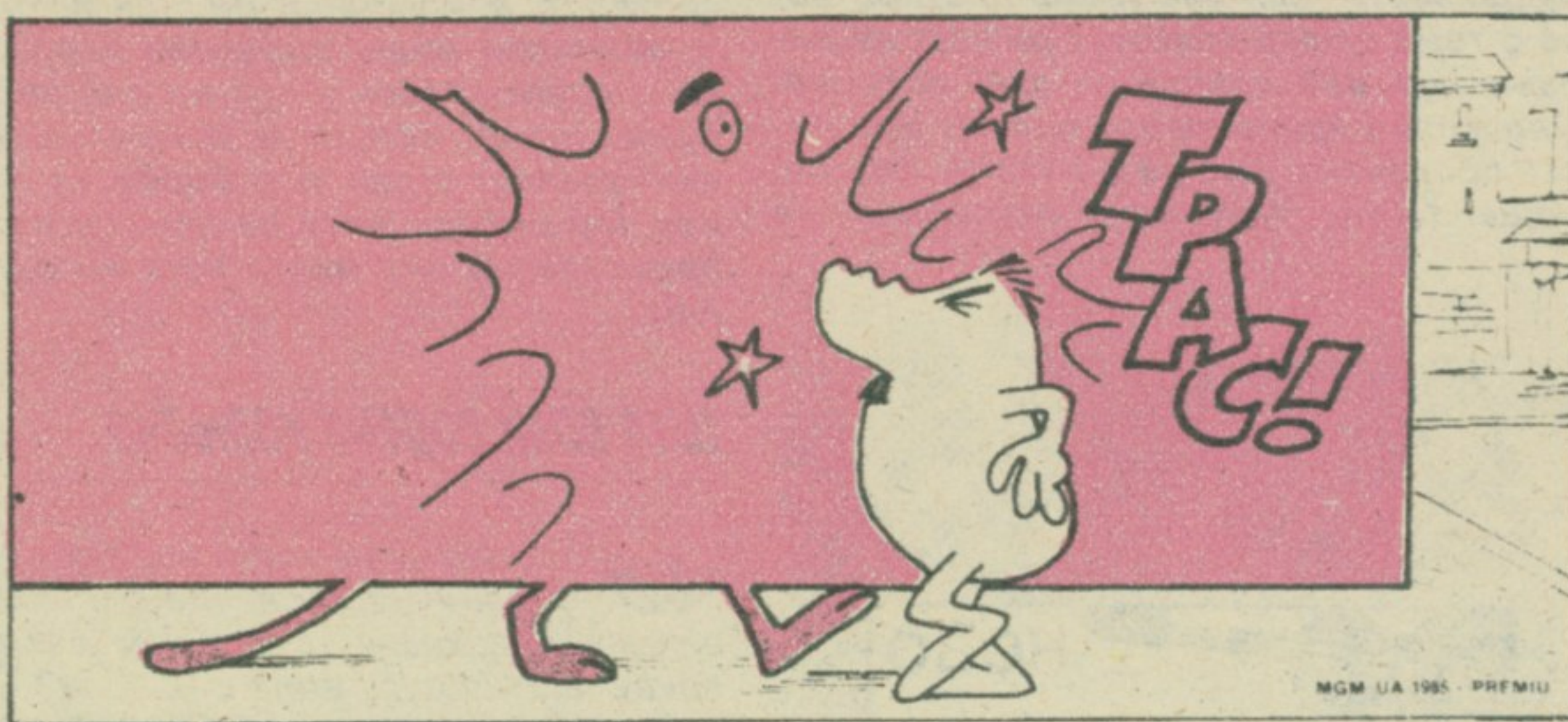

ŠAMPION JUGOSLAVIJE U BODI BILDINGU BRKIĆ NENAD

vam pomaže da razvijete i oblikujete telo u kratkom roku pomoću brošura: **BODI BILDING ZA MUŠKARCE**, cena 1.800 din; **BODI BILDING ZA ŽENE**, cena 1.800 din. Uspeh garantovan, plaćanje pouzećem. Porudžbine slati na adresu: BODI BILDING, P. P. 118, 54000 Osijek

ПАНТЕР ПАНТА

**1010
NAGRADA**

Šalje vam Petar
Svakog meseca na adrese ljubite-
lja PEZ bombona poslaćemo

500 majica PEZ
500 kapa PEZ
10 bicikla BMX-turbo **ROG**
2 pretplate na ZABAVNIK

NA KRAJU SVAKOG MESECA,
ŽREB ĆE ODLUČITI KOME ĆE
PRIPASTI NAGRADE.

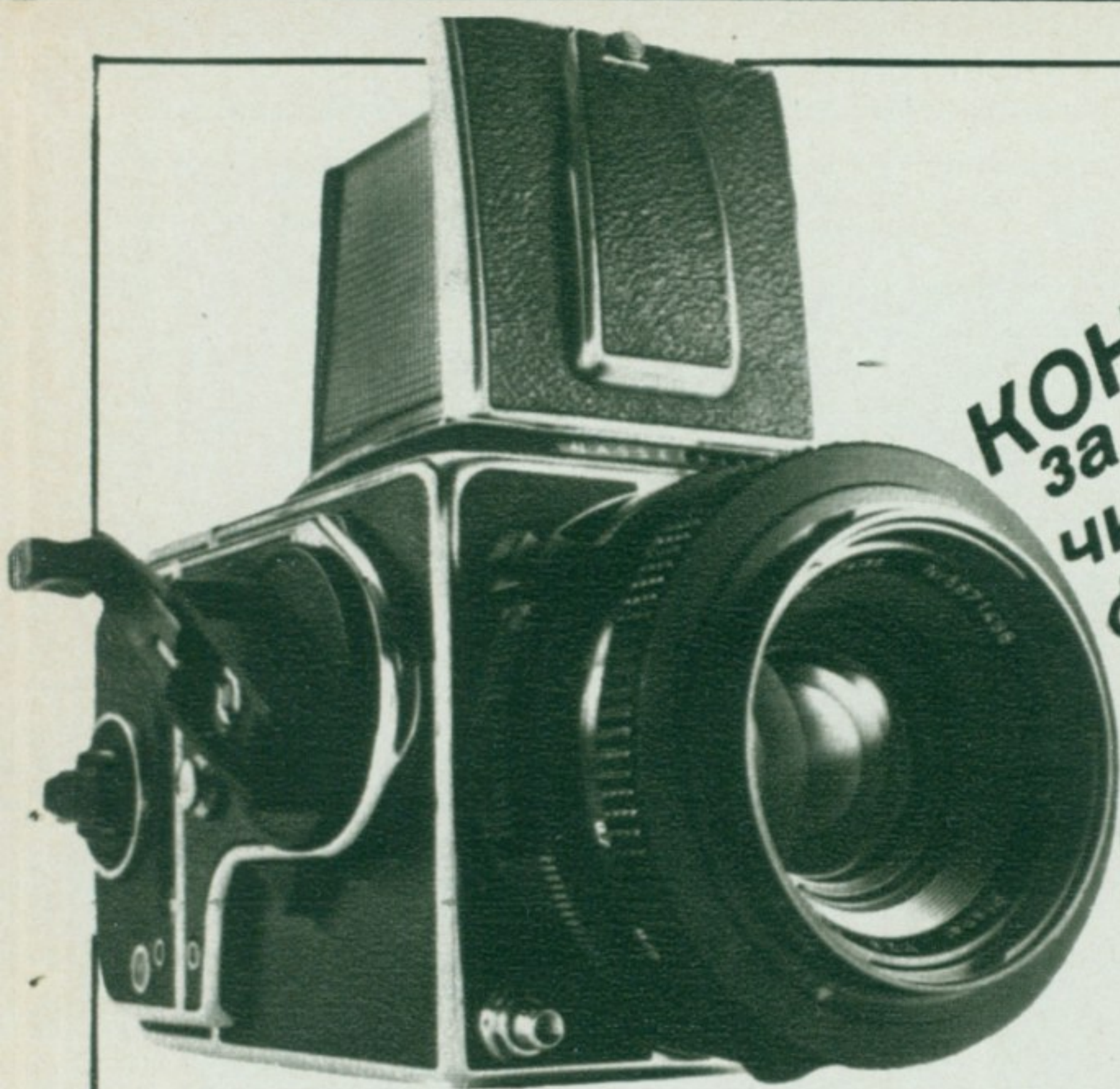
Imena dobitnika objavićemo u
prvom broju ZABAVNIKA u
mesecu.

Kad se sladiš PEZ bonbonama i
igraš PEZ figuricama
POŠALJI 10 OMOTA PEZ
BONBONA NA ADRESU:

pošalji 10 omota bonbona
POLITIKA - PP- 1010 nagrada -
11000 Beograd
Makedonska 35
PRIJATNO I SREĆNO, želi vam
vaš prijatelj PETAR PEZ!

КОНКУРС за читаоце фото-репортере **ОБЈЕКТИВОМ** **ОБЈЕКТИВНО**

Следећа три месеца на овој страни објављиваћемо ваше фотографије на теме „ЗИМА У МОМ КРАЈУ“, „ОД СРЦА САМ СЕ НАСМЕЈАО“ и „У СУСРЕТ ПРОЛЕЋУ“. Најуспешније ауторе, појединце и групе, INEX CИNEPHOTO награђује сваког месеца са по пет фото-апарата, пет соларних дигитрона и пет утешних награда. Али, то није све! На крају тромесечног наградног циклуса за најбољу фотографију, чекају вас и СУПЕР НАГРАДЕ – фото-апарати, дигитрони, утешне награде и комплет опремљена фото-лабораторија намењена најуспешнијој фотографији фото-секције, групе или клуба.

Очекујемо ваше прилоге, црно-беле фотографије слободног формата. Наша адреса је: **ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК, Македонска 29, Поштански фах 124, 11000 Београд**, са назнаком – за конкурс „ОБЈЕКТИВОМ – ОБЈЕКТИВНО“. Прва тема је, као што знате, „ЗИМА У МОМ КРАЈУ“, али не заборавите, већ од средине фебруара на реду су фотографије на тему „ОД СРЦА САМ СЕ НАСМЕЈАО“.

СТЈЕПАН КРПАН,
41295 Кумровец,
Браће Броз 4

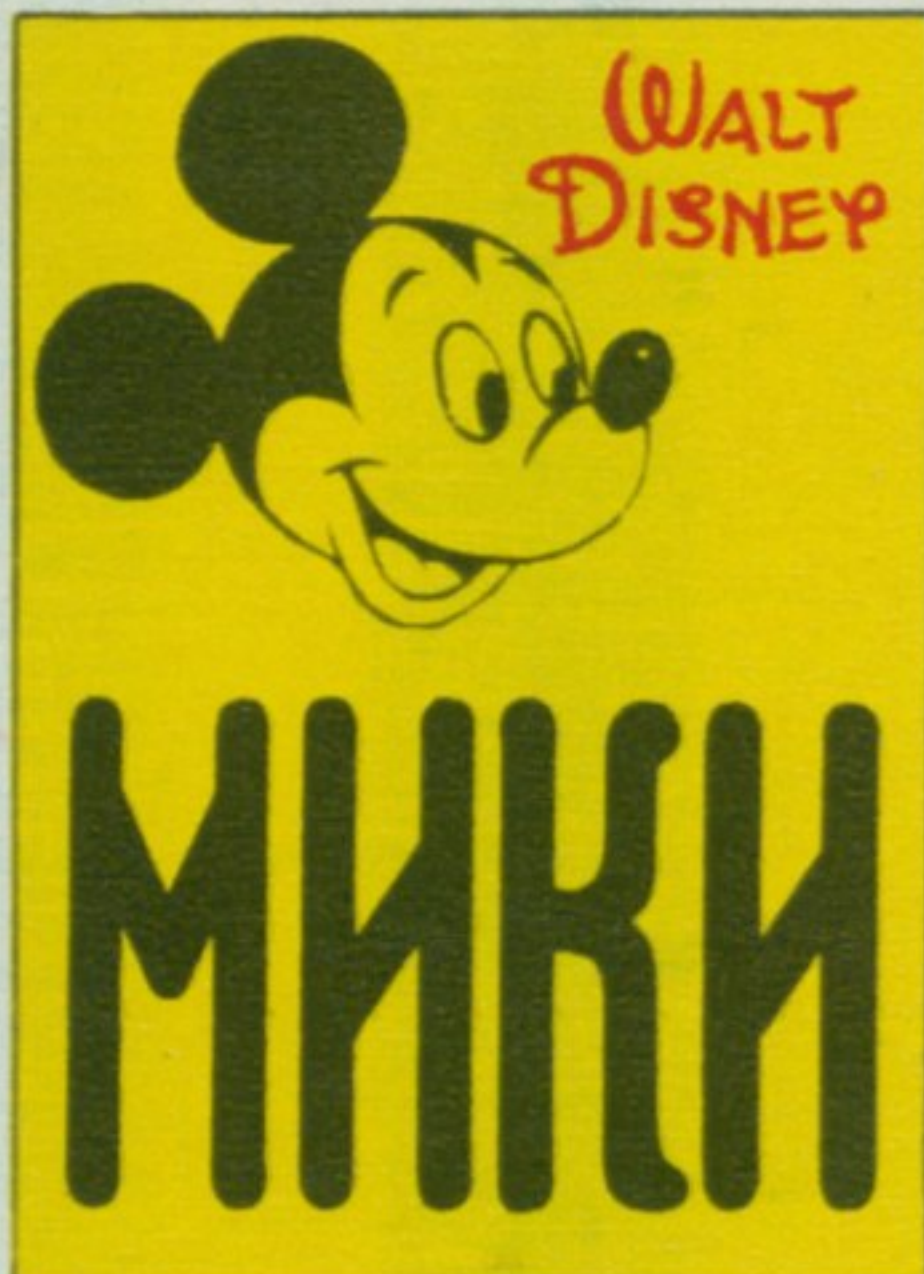
ВЛАДИМИР КОНТИЋ, 81000 Титоград,
Светозара Марковића 11

ЗИМА У КУМРОВЦУ

ДАРИО ПРОТУЛИПАЦ,
41020 Загреб,
Земљакова 5.

ПОСЛЕДНИЙ
ЗАБАВНИК

Мел Гибсон

